

**1970'Lİ YILLARDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN DİLİNDEN
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ: SÖZLÜ TARİH ARAŞTIRMASI**

Aziz Can ALTINOK

Yüksek Lisans Tezi

Danışman:Dr. Öğr. Üyesi Kamil UYGUN

Haziran, 2019

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜŐÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

1970'Lİ YILLARDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN DİLİNDEN
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ: SÖZLÜ TARİH ARAŞTIRMASI

Aziz Can ALTINOK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Kamil UYGUN

Haziran, 2019

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Programı 134007189 No'lu öğrencisi Aziz Can ALTINOK'un "1970'li Yıllarda Görev Yapan Öğretmenlerin Dilinden Öğretmenlik Mesleği: Sözlü Tarih Araştırması" adlı tezi 13 / 06 / 2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans Tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Kamil UYGUN	
Üye	: Doç. Dr. Barış METİN	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Hafize ER TÜRKÜRESİN	

Enstitü Müdürü

**Prof. Dr. Mehmet
KARAYAMAN**

ÖZET

1970’li Yıllarda Görev Yapan Öğretmenlerin Dilinden Öğretmenlik Mesleği: Sözlü Tarih Araştırması

Aziz Can ALTINOK

İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2019

Danışman:Dr. Öğr. Üyesi Kamil UYGUN

Eğitim sistemleri, ülkelerin geleceklerini inşa etmek için vatandaşlarını eğitmek ve onları iyi birer vatandaş yapmak amacıyla kendi bünyelerinde oluşturdukları yetiştirme programlarıdır. Bu programların amacı, o ülkede yaşayan bireylerin eğitimini, gelişimini sağlamak ve onları nitelikli birer insan gücü olarak topluma ve ülkeye kazandırmaktır.Yapılan bu çalışmanın amacı1970’li yıllarda görev almış öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini seçme nedenlerini, okudukları bölüme ve mesleğe giriş koşullarını, mezun oldukları okul türlerini, karşılaştıkları sorunları, halkın mesleğe bakışını ve yaşam koşullarını; onların kendi ifadelerine dayanarak değerlendirmeyive bu değerlendirme sonucunda yetişen yeni nesil öğretmen adaylarına mesleğin geçmişiyle ilgili bilgi ve deneyimleri aktarmaktır. Bu sayede şimdiki ve gelecek nesillere ışık tutacak olan öğretmen adaylarının geçmişte yaşanılardan dersler çıkarmalarını, bu çıkarımlarla mesleklerinde gelişme göstermeyi ve ideal öğretmen olma yolunda ilerlemelerini sağlayarak tarih bilimini bir eğitici olarak görmeleri hedeflenmektedir.

Araştırmanın verileri sözlü anlatılardan oluşmaktadır. Araştırmada toplamda 20 öğretmenle görüşülmüştür.Yapılan çalışmada1970’li yıllarda öğretmenlik mesleği ve bu mesleği icra eden kişilere ait verilerin elde edilebilmesi için sözlü tarih yöntemine başvurulmuştur. Görüşmecilere veri toplama aracı olarak açık uçlu yarı yapılandırılmış görüşme soruları yöneltilmiş olup;çalışma sonunda alınan cevaplar daha önce konu üzerinde edinilen bilgiler ışığında betimsel olarak yorumlanmış ve görüşmecilere ait fotoğraflar gibi bazı görsel materyallerden yararlanılmıştır.Mülakatlar sırasında öğretmenlerden izin alınarak ses kaydı

yapılmıştır. Mülakat esnasında araştırmaya katılan öğretmenlerin mülakat sorularına verdikleri cevaplar ses kaydına alınarak Word dosyasına aktarılmıştır. Daha sonra görüşme yapılan öğretmenlerin verdikleri cevaplara kodlamalar yapılmıştır ve veriler analiz edilmiştir. Gizlilik gereği çalışmaya katılan öğretmenlerin gerçek isimleri kullanılmamıştır.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar şöyle ifade edilebilir:1970'li yıllarda üç farklı okuldan (Öğretmen Okulları-Eğitim Enstitüleri-Yüksek Öğretmen Okulları) mezun olan öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin önemli deneyimleri aktarılmıştır. Bu deneyimler yetişen öğretmen ve öğrenci kalitesi, mesleki sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik bilgiler içermektedir. Bu sebeple 1970'li yıllarda öğretmenlik mesleğinin gelişmesi yolunda aktarılan bu deneyimlerden öğretmen yetiştirme, mesleki sorunlar, mesleki gelişim konularına yönelik çalışmalarda faydalanılabilir.

Anahtar kelimeler: *Öğretmen, Öğretmenlik Mesleği, Sözlü Tarih, Sözlü Tarih Metodu*

ABSTRACT
TEACHING PROFESSION FROM THE PERSPECTIVE OF TEACHERS IN
1970s: ORAL HISTORICAL STUDY

Aziz Can ALTINOK

Department of Primary School

Department of Social Studies Education

Social Sciences Institute of Uşak University, June, 2019

Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Kamil UYGUN

The systems of education are the teaching programs that they build in their own bodies to educate their citizens to build the future of country and to make people good citizens. The purpose of these programs is to provide their citizens' education and development and to provide qualified labour force for society and the country. The aim of this study is to examine the living conditions of the teachers who worked in 1970s, the reason of choosing this profession, entry requirements for this profession, kind of the schools they graduated from and the view of the public to teaching profession with their own expressions. And with this examination we hope that new generation of teacher candidates can reach the information and experiences about history of this profession. Thus, teacher candidates, who will shed light on the current and next generations, can take lessons from what happened in the past and with this lessons they can develop in profession and move towards becoming an ideal teacher.

Data of the research are collected from verbal lectures. In this study, 20 teachers were interviewed. In the study, to obtain the teaching profession in the 1970s and the data of people performing this profession, the method of oral history was used. Semi-structured interview questions were asked to our interviewers for collecting data and some visual materials such as the answers received and photographs of our interviewers were used. During the interview, voice recording was made with permission of our teachers and then these records were resolved.

The results obtained in this study can be expressed as follows: In the 1970s, significant experiences related to the teaching profession were conveyed from the expressions of the teachers who graduated from three different schools such as Teacher Schools, Educational Institutes, Higher Teacher Schools. These experiences include information on teacher and the student quality, professional problems and the information concerning solutions for these problems. For this reason, these experiences, which have been introduced in the course of the development of the teaching profession in the 1970's, can be benefited for studies on teacher training, professional problems, professional development.

Keywords: *Teacher, Teaching Profession, Oral History*

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Dr Öğretim Üyesi Kamil UYGUN'a, bu çalışma için benimle görüşmeyi kabul eden ve değerli bilgilerini benimle paylaşarak beni adeta tarihte yolculuğa çıkaran öğretmenlerimize, ayrıca zamanını ayırıp sabırla bana yardımcı olabilmek için çabalayan değerli kardeşlerim Zühra Dilara ALTINOK ve Kezban KARAASLAN'a ve desteklerini her durumda arkamda hissettiğim güzel aileme teşekkürlerimi bir borç bilir; saygılar sunarım.

Aziz Can ALTINOK

Haziran, 2019

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Aziz Can Altınok

Doğum Yeri ve Tarihi : İzmir, 1985

Lisans Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi
İşletme Bölümü

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce, Almanca

Çalıştığı Kurum : Uşak Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı (2009)
Halen devam ediyor.

İletişim Bilgileri : azizcan.altinok@usak.edu.tr

İçindekiler

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	viii
ÖZGEÇMİŞ	ix
TABLolarIN DİZİNİ.....	xii
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	xiii
GİRİŞ	1
Çalışmanın Amacı	3
Çalışmanın Önemi	4
Sayıtlar	5
Sınırlılıklar	5
Tanımlar	5
BİRİNCİ BÖLÜM	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
1.1. Sözlü Tarih Nedir?	7
1.2. Neden Sözlü Tarih?	9
1.3. Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarihin Tarihçesi ve Eğitimdeki Yeri	10
1.4. Sözlü Tarih Yönteminin Sınırlılıkları	16
1.5. Sözlü Tarih Metodunu Kullanırken Dikkat Edilecek Hususlar	17
1.6. İlgili Araştırmalar	18
İKİNCİ BÖLÜM.....	24
YÖNTEM	24
2.1. Çalışmanın Yöntemi	24
2.2. Veri Toplama Araçları	24
2.3. Çalışma Grubu	25
2.4. Verilerin Analizi	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	28
BULGULAR VE YORUM.....	28
3.1. Mezun Olunan Okula İlişkin Bulgular Ve Yorum	28

3.2. Göreve Başlanılan Yıl, Yer ve Okul Türüne İlişkin Bulgular ve Yorum.....	32
3.3. Verdikleri Derslere İlişkin Bulgular ve Yorum.....	35
3.4. Mesleği Seçme Nedenlerine İlişkin Bulgular ve Yorum	38
3.5. Göreve Başlama Koşullarına İlişkin Bulgular ve Yorum	45
3.6. Mesleki Gelişim ve Hizmetiçi Eğitime İlişkin Bulgular ve Yorum.....	47
3.7. Meslekte İlk Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum.	50
3.8. Okul Donanımları ve Yeterliliğine İlişkin Bulgular ve Yorum	55
3.9. Ders İşleme Yöntemlerine İlişkin Bulgular ve Yorum.	58
3.10. Kültürel Etkinliklere ilişkin Bulgular ve Yorum.	66
3.11. Öğretmen Maaşları ve Yaşam Koşullarına İlişkin Bulgular ve Yorum.	72
3.12. Öğrenci ve Velilerin Öğretmenlere Karşı Tutumlarına İlişkin Bulgular	78
3.13. İdarecilerin Öğretmenlere Karşı Tutumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum	84
3.14. 70’li Yıllardaki Eğitim Sistemi Üzerine İlişkin Bulgular ve Yorum.	90
3.15. Öğretim Programlarının Hazırlanmasına İlişkin Bulgular ve Yorum.	94
3.16. Siyasetin 70’li Yıllardaki Eğitim Sistemi Üzerine Etkisine İlişkin Bulgular	97
3.17. Öğretmen Sendikaları ve Mesleki Sorunlara Etkilerine İlişkin Bulgular	100
3.18. Günümüz İle 1970’li Yıllardaki Öğretmenlik Mesleğinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	105
3.19. O Yıllara Dair Unutulmayan Öğretmenlik Anlarına ilişkin Bulgular	116
3.20. Öğretmenlik Mesleğini Seçecek Adaylara Tavsiyelere İlişkin Bulgular.....	121
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	130
TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER.....	130
4.1.Tartışma.....	130
4.2.Sonuç	133
4.3.Öneriler	135
KAYNAKLAR	138
EKLER.....	145

TABLULARIN DİZİNİ

Tablo 1 Öğretmenlere Ait Göreve Başlama, Yaş, Cinsiyet, Branş, Mezun Olunan Okul Bilgileri.....	26
Tablo 2 Öğretmenlerin Yıllara Göre Aldıkları Maaş ve Maaşlarına Göre Satın Alabildikleri Cumhuriyet Altını Sayısı.....	77

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1. G-5 İsimli Öğretmenden Bir 29 Ekim Etkinlik Fotoğrafı (1970)	147
Fotoğraf 2. G-5 İsimli Öğretmenin Arşivinden Alınan Etkinlik Sırasında Çekilen Bir Fotoğraf.(1970)	147
Fotoğraf 3. Öğretmenler Gününe ait Bir Fotoğraf.(1972)	148
Fotoğraf 4. G-5 İsimli Görüşmecinin Sunduğu Etkinlik.(1970)	148
Fotoğraf 5. 10 Kasım Anmaları (1970).....	149
Fotoğraf 6. 10 Kasım Anmaları. (1973).....	149
Fotoğraf 7. G-3 İsimli Öğretmenden Bir Lisede Çekilmiş Fotoğraf (1975).....	150
Fotoğraf 8. Bir Sendika Toplantısı.(Yıl Bilinmiyor)	150
Fotoğraf 9. Salihli Kırvelli Ortaokulu.(Yıl Bilinmiyor).....	151
Fotoğraf 10. Salihli’de Bir Öğretmenler Buluşması Etkinliğinden.(Yıl Bilinmiyor)	151
Fotoğraf 11. Bir 19 Mayıs Etkinliği.(Yıl Bilinmiyor)	152
Fotoğraf 12. 1970’lerin Sınıflarından Bir Görüntü.(Yıl Bilinmiyor).....	153
Fotoğraf 13. G-6 İsimli Öğretmen Okul Bahçesinde Öğrencileriyle Birlikte.(1978)	154
Fotoğraf 14. G-9 İsimli Öğretmenin Arşivinden Bir 19 Mayıs Etkinliği.(1979).....	155
Fotoğraf 15. Fotoğraf 15: G-14 İsimli Müzik Öğretmenine Ait Fotoğraflar.(1979)	156
Fotoğraf 16. G-14 İsimli Görüşmecinin Yıl Sonu Okul Etkinlikleri.(1979).....	157
Fotoğraf 17. G-14 İsimli Görüşmeci Öğrencileriyle.(1979)	158
Fotoğraf 18. Bir Yerli Malı Haftası Etkinliği.(Yıl Bilinmiyor)	159
Fotoğraf 19. Uşak Valiliğine Ziyaret.(Yıl Bilinmiyor).....	160
Fotoğraf 20. G-14 İsimli Öğretmen Öğrencileriyle Okul Bahçesinde.(1980)	161
Fotoğraf 21. Halit Ziya Ortaokulu Öğretmenleri.(Yıl Bilinmiyor).....	162
Fotoğraf 22. Veda Gecesi Etkinliklerinden Bir Fotoğraf.(Yıl Bilinmiyor)	162
Fotoğraf 23. Bir Etkinlik Sonrası Öğrencilerle.(Yıl Bilinmiyor).....	163
Fotoğraf 24. G-14 İsimli Öğretmenin Arkadaşlarıyla Olan Fotoğrafı.(1979)	164
Fotoğraf 25. Bir Okul Korosu.(1976)	165
Fotoğraf 26. G-14 İsimli Öğretmen Bir Öğretmen Arkadaşı ve Öğrencileriyle Beraber.(Yıl Bilinmiyor).....	166
Fotoğraf 27. G-13 İsimli Öğretmenin Arşivinden Bir 19 Mayıs Etkinliği.(Yıl Bilinmiyor)	166
Fotoğraf 28. G-12 İsimli Öğretmenin Öğrencileriyle Beraber Çektirdiği Fotoğraf.(1976)	167
Fotoğraf 29. G-9 İsimli Öğretmene Öğrencisi Tarafından Yazılan Şiir.	168
Fotoğraf 30. G-20 İsimli Görüşmeciye Ait Hizmet Belgesi	169

GİRİŞ

Eğitim sistemleri, ülkelerin geleceklerini inşa etmek için vatandaşlarını eğitmek ve onları iyi birer vatandaş yapmak amacıyla kendi bünyelerinde oluşturdukları yetiştirme programlarıdır. Bu programların amacı, o ülkede yaşayan bireylerin eğitimini; gelişimini sağlamak ve onları nitelikli birer insan gücü olarak topluma ve ülkeye kazandırmaktır.

Şüphesiz ki bu eğitimi bireylere kazandıracak olan da o toplumun öğretmenleridir. Bireyin eğitimi, doğduğu andan itibaren ailede başlasa da bireyi gerçek şekillendirecek olan kişi öğretmendir. Çünkü birey eğitime başladığı andan itibaren rol modelinde ve algıda seçiciliğe başlar. Birey bu seçicilikle, bir problem veya olay karşısında ailesineSiz bana bu durumda böyle yapmamam gerektiğini söylediniz fakat öğretmenimiz farklı bir şekilde yapmamız gerektiğini söyledi” diyerek ebeveynleri ve öğretmenleri arasında kıyaslama yapmaya başlar.

Çünkü öğretmen öğrenme aracıdır. Öğretmen güvenilir kişidir. Öğrenci danışmanı, meslektaş ve toplumsal katılımcıdır(Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y 2005).

Öğretmenlik mesleği, mesleklerin mesleği olarak tanımlanmayı hak eder. Çünkü öğretmenlik diğer mesleklerin inceliklerinin öğretilmesi sürecinde rol oynayan kilit bir meslektir (Işık, A Çiltaş, A. Baş, F. 2010). Bir ülkenin mühendisini, doktorunu, avukatını, öğretmenini, askerini, polisini, şoförünü; kısacası toplumun her kesiminde hizmet veren, insan gücünü yetiştirenler hep öğretmenlerdir. Yani; bir ülkenin geleceğinin mimarı öğretmenlerdir(Çelikten vd. 2005).

Ülkemizde Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti zamanlarından 1848 yılına kadar öğretmenlik görevi medreselerden yetişen özel bir öğretmenlik bilgisine sahip olmayan kimseler tarafından yapılmıştır (Tekişik, 1986). 1848 yılında Rüştüyelere öğretmen yetiştirmek amacıyla açılan ilk öğretmen okulu Darulmuallimini Rüsti ile başlayan öğretmen yetiştirme alanı geliştirme hareketleri Cumhuriyetin kuruluşu ile yasal zemine oturtulmuştur. 1924’te 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimler Kanunu, öğretmenliği bir meslek olarak tanımlamış ve

yükseköğretim, ortaöğretim ve ilköğretim öğretmenliği olmak üzere öğretmenliği üç bölüme ayırmıştır. İlk öğretmen okullarının süresi beş yıllık ilkokul ve üç yıllık ortaokuldan sonra, üç yıllık öğretmenlik meslek okullarına dönüştürülmüştür. 1940 yılında 3803 sayılı yasa ile kurulan köy enstitüleri 1954'te 6234 sayılı kanun ile ilk öğretmen okullarıyla birleştirilerek kapatılmıştır. Her düzeyde öğretmen adaylarının yükseköğrenim görmesini öngören 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa kadar Türkiye'de ilkokullara öğretmen yetiştirme temel kaynağı ilk öğretmen okulları ve köy enstitüleri olmuştur. 1974 yılından başlayarak ilk öğretmen okullarının yerine liseden sonra iki yıllık (ön lisans düzeyinde) eğitim enstitüleri açılmıştır. 1981'deki onuncu, 1982'deki on birinci, 1988'deki on ikinci milli eğitim şuralarında ve 1989'da yapılan öğretmen yetiştirme danışma kurulunda sürekli olarak öğretmen yetiştirme modeli aranmıştır. 1989'da öğretmen yetiştirme lisans düzeyine yükseltilmiştir. 1997 yılında sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilerek, okulların yapısının ilköğretim ve lise olarak düzenlenmesinin ardından; Milli Eğitim Bakanlığı, yükseköğretim kurulu ve eğitim fakültelerinden temsilcilerin işbirliği ile yapılan çalışmalar sonucunda 1997-1998 öğretim yılından itibaren eğitim fakülteleri yeniden yapılandırılmış ve öğretmen yetiştirme birçok dalda yüksek lisans düzeyine yükseltilmiştir (Kilimci, 2011).

Öğretmen yetiştirecek kurumların belirlenmesinde izlenen politikalar, bu kurumlara alınacak öğrencileri seçmede ve onlara verilecek eğitimi belirlemede yetersiz kalmıştır.

Çelikten vd. (2005)'e göre bu dönemlerde eğitim fakültelerinde ülkenin ihtiyaç duyduğu alanlar dikkate alınmadan öğretim elemanlarının akademik yönelimleri doğrultusunda bölümler açılmıştır. Böylelikle bazı alanlarda ülkenin ihtiyacından fazla öğretmen yetiştirilirken; bazı alanlarda ise oldukça fazla öğretmen ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı her ne kadar 1739 sayılı kanun dahilinde aldığı kararlarda öğretmen alımlarında seçim şartı getirmişse de 1985 yılına kadar yapılan öğretmen atamalarında bu şartı uygulamaya koymamış ve mesleki formasyon belgesi aranmaksızın öğretmen alımını sürdürmüştür. Bu yüzden ki Akyüz(2001) ,1978-80 yılları arasında on binlerce gencin çok yetersiz bir öğretim sonunda öğretmen olduklarını belirtirken; Kavcar da özellikle 1975'ten sonra mesleğe girenlerin alan

bilgisi ve pedagojik formasyon bakımından eğitilmesine öncelik verilmesi gerektiğine işaret etmiştir

İlk defa 1985 yılında sınavla öğretmen alımına başlanmış; bu sınavda öğretmen yetiştiren kurum mezunları ile diğer kurum mezunları aynı şartlarda değerlendirilmiştir. Varış'a göre formasyon aranmaksızın öğretmenliğe atama konusunda, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 30 yıl geriye düştüğü gözlenmekte, bugün milli eğitimde bir kısım öğretmen önce kadroya tayin edilmekte, sonra da öğretmenlik mesleğini kısa ve yoğun kurslarla öğrenmektedir. 1989 yılında alınan bir kararla da öğretmen adayları için değişik sınav şekilleri, mülakat vb. yöntemlerin uygulanması benimsenmesine rağmen 1991 yılı da dahil olmak üzere yapılan merkezi sınavların kaliteyi artırma ve ortaya çıkarmaktan çok, eleme-seçme amacını taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu sınavı kazananlardan pedagojik formasyonu olmayanların öğretmenliğe başladıktan sonra formasyon kursuna alındığı ancak nitelik ve süreç açısından tam uygulanmadığı sistemde formasyonsuz çalışan öğretmenlerin sayısının kabarık olduğu bilinmektedir. 1992 yılı da dahil 1999 yılına kadar alınan öğretmenler için herhangi bir sınav yapılmamış, şartları uyan her başvuru kabul edilmiştir (Çelikten vd. 2005).

Günümüzde ise öğretmen alımları "Kamu Personeli Seçme Sınavı" adı altında Genel Kültür-Genel Yetenek-Eğitim Bilimleri ve Alan Bilgisi konularını kapsayan üç bölümlü bir sınavın puanlaması sonucunda gerçekleşmektedir.

Çalışmanın Amacı

Türk milletinin tarihi incelendiği zaman öğretmen yetiştiren kurumların, millet hayatında büyük bir öneme sahip olduğu görülür. Bilginlere verilen önem, padişah, sultan ya da kağanlara verilen önemle eşit bir durum gösterir. Öğretmen, devlet kademelerinin hepsinde vardır. Saray, halk, fert olarak, toplum olarak öğretmene saygı göstermek ve onu toplumun en yüce mertebesinde görmek, milli bir nitelik halini almıştır. Halk düşüncesi, bu meslek için atasözleri üreterek nesilden nesile aktarmış, her aktarışında itibar kazandırmıştır. Öğretmen bir milletin ruh ve karakter hamuruna şekil veren bir üreticidir ki, bütün bir toplum öğretmenin eseridir, denilebilir. İşte bu yüzden yarının büyük Türkiye'sinin bütün sorumluluğunu

üzerinde taşıyacak olan, çağdaş toplumlar arasında kendi kökeni içinde, ulusal değerlerini yaşatmasını, geliştirmesini bilen öğretmeni yetiştirmek hiç gündemden düşmeyen bir konu olmuştur (Büyükkaragöz,1998).

Geleceği yapılandıracak olan öğretmenlerin, mesleklerine ait tarihi deneyimleri bilmeleri gerekmektedir. Çünkü tarih, geleceği aydınlatan yollardan birisidir. Tarihi olayları yaşanan zaman diliminde ve coğrafyada değerlendirmek gerekir. O zamanki koşulları, yaşam şekillerini, toplum yapısı gibi olguları iyi bilmek gerekir. Bununla beraberbu olay ve olgulardan günümüze ve geleceğe dair sonuçlar çıkartılabiliyorsa hayatı kolaylaştıran, ışık tutan bir kılavuz edinilmiş olur.Söz konusu araştırmanın amacı geçmişin kılavuzları olan,1970’li yıllarda görev yapan öğretmenlerenedinilen bilgilerle;o dönemki öğretmenlik mesleğini, okul koşullarını, yaşanan sorunları, toplumun öğretmene bakışını, mesleki gelişimlerini eğitim sistemi ve gerçekleştirilen eğitim-öğretim faaliyetlerini değerlendirmektir.

Çalışmanın Önemi

Öğretmenlere ilişkin yapılan çalışmalar, genellikle öğretmenlerin yetiştirilmesi ile ilgilidir. Bunlardan bazılarında öğretmen yetiştirmeye bağlı olarak, nitelikli öğretmen yetiştirme sorunu, öğretmen yetiştiren kurumların tarihi, teşkilat tarihi, istihdam vb. konular ele alınmıştır. Öğretmenlik mesleği ve sorunlarını, sosyal bütünlük içinde ele alan ve öğretmeni çalışmanın öznesi olarak kabul eden araştırmalar azdır. Geleceğe yön verirken geçmişin deneyimlerinden yararlanılmalıdır. Bunun için geçmişteki önemli uygulamaların içinden geçen öğretmenlerin gözlem ve deneyimleri açığa çıkarılmalıdır. Çünkü, bu gözlem ve deneyimlerden öğretmenlik mesleğinin geliştirilmesi için alınabilecek dersler olabilir. Bu çalışmada, gelecek neslin öğretmen adaylarına geçmişte yaşanan deneyimleri aktararak onların öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarına olumlu bakış açısı getirmek ve mesleki gelişimlerine etki edecek şekilde bu deneyimlerden faydalanmaları amaçlanmıştır.

Çalışmanın sonunda, yapılan görüşmelerin analizleri doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlara yer verilmiştir. Bu sonuçlar neticesinde o yıllarda öğretmen yetiştiren kurumlar, öğretmen olma koşulları, mesleğin seçilme nedenleri, o yıllardaki okulların donanımı, o yılların maaş ve yaşam koşulları, toplumun

öğretmenliğe bakışı, o yıllardaki ders işleme yöntemleri, idarecilik ve öğretmen örgütlenmeleri, mesleki sorunlar saptanmıştır. Kısacası o yıllardaki eğitim sistemi ve öğretmenlik mesleği çeşitli başlıklar altında incelenmiştir.

Bu sayede şimdiki ve gelecek nesillere ışık tutacak olan öğretmen adaylarının geçmişte yaşananlardan ders çıkarmaları; bu çıkarımlarla mesleklerinde gelişme göstermeyi ve ideal öğretmen olma yolunda ilerlemelerini sağlayarak tarih bilimini bir eğitici olarak görmeleri hedeflenmektedir.

Sayıtlar

1. Tezin kuramsal bölümünü oluşturan, araştırmayı aydınlatacağı düşünülerek ilgili literatür taraması yoluyla elde edilen bilgilerin doğru olduğu varsayılmaktadır.
2. Uygulama aşamasında öğretmenlerin görüşlerini almak amacıyla uygulanan veri toplama aracının, araştırmanın amaçları doğrultusunda güvenilir bilgiler sağlayacağı varsayılmaktadır.
3. Çalışma grubu olarak belirlenen öğretmenlerin, uygulanan veri toplama araçlarına doğru ve objektif cevap verdikleri varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

- * Yapılan çalışmada 1970’li yıllarda görev yapmış 20 öğretmenle sınırlıdır.
- * Tezin kuramsal bölümünde yer alan bilgiler, ulaşılan literatürden elde edilen veriler ile sınırlıdır.
- * Tezin uygulama bölümü öğretmenlerin araştırmacı tarafından hazırlanan mülakat sorularına verdikleri cevapları, anlatıları ve görüşleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Öğretmen: Herhangi bir eğitim kurumunda öğrencilerin öğrenme yaşantılarına kılavuzluk etmek ve yön vermek amacı ile görevlendirilmiş kişidir.

Sözlü Tarih: Sözlü tarih, belirli bir konu etrafında, o konuyu yaşamış kişi yada kişilerle konu ile ilgili yapılan görüşmelerin kaydedilmesi sonucu ortaya çıkan bilgileri belirli bir sistem içerisinde analiz etme, değerlendirme ve rapor etme işidir (Kaya, 2013, 5). Sıradan insanları, sıradan öyküleri, sıradan yaşamları, işçileri, köylüleri ya da ev kadınlarının deneyimlerinin tarihe katar. Böylece tarihin malzemesini sadece devlet adamları, kumandanlar, siyasetçilerin oluşturmadığı ortaya çıkıyordu (Öztürk, 2009, s.4)

Sosyal Bilgiler Öğretimi: Hemen her bakımdan değişen ve gelişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp, problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırıp kullanan bir öğretim programıdır (Öztürk, 2009, s. 4).

Öğretim: Bireylerde istenilen davranışların gelişmesi için önceden belirlenen bir program dâhilinde, amaçlı, planlı, düzenli ve kontrollü olarak okullarda gerçekleştirilen faaliyetlere denir (Türer, 2011, s. 7).

Eğitim Programı: Bireylerde gözlenmesi düşünülen hedefleri, bunların gerçekleşmesi için düzenlenecek öğrenme-öğretim fırsatlarını, hedeflerin ne ölçüde gerçekleştiğini saptamak amacıyla düzenlenecek değerlendirmeyi önceden belirlemeye çalışan tasarıya denir (Türer, 2011, s. 9).

Nitel Araştırma: Nitel araştırmalar, genellikle az sayıda durum veya kişi üzerinde derinlemesine çalışma ve bilgi toplama imkânı sunan fakat genellenebilirliği sınırlı olan bir araştırma yöntemidir (Patton, 2014, s. 14). Nitel araştırma insanların yaşam tarzlarını, öykülerini, davranışlarını ve görüşlerini anlamaya yönelik bilgi üretme süreçlerinden biridir (Strouss ve Corbin, 1990; Akt: Özdemir, 2010, s. 328).

Görüşme: Bir araştırma tekniği olarak görüşme, araştırmacı ile araştırmanın öznesi olan kişi arasında geçen kontrollü ve amaçlı bir sözel iletişimidir (Cohen ve Manion, 9 1994; Akt: Türnüklü, 2000, s. 543). Araştırmacı, araştırdığı konu hakkında önceden hazırlamış olduğu soruları sorarak hedef kişinin düşüncelerini ve duygularını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın amacı, hedef kişiye araştırma konusuyla ilgili sorular sorarak, kişinin düşünce duygularını öğrenmek, anlamak ve tanımlamaktır (Türnüklü, 2000, s. 543)

Çözümleme: Ses kayıtlarının bilgisayar ortamında Word programına aktarılmasıdır. Mülakatlarda geçen bütün sözler olduğu gibi yazıya geçirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Sözlü Tarih Nedir?

Geçmiş hakkında bilgiye ulaşmada tarihçilerin en büyük yardımcıları yazılı kaynaklardır. Fakat bunun yanı sıra tarihçilerin kullandığı başka tür kaynaklar da mevcuttur. Bunlardan biri de geçmişten beri tarihçilerin kullandığı sözlü kaynaklardır. Sözlü kaynakların sağladığı en önemli avantajlardan biri yazılı kaynaklardan ulaşılamayan bazı bilgilere ulaşmamızı sağlamasıdır. Çünkü resmi yazışmalar, mahkeme tutanakları ve ticaret anlaşmaları gibi arşivlenen bazı yazılı kaynaklar öncelikle devlet ve toplum bireyleri arasındaki ilişkiye yönelik bilgiler verir. Bunun yanı sıra yazılı kaynaklar okuma yazma bilen kesimi temsil ederler ve toplumun alt kesiminde yaşayanların durumunu yansıtmazlar (Avcı Akçalı ve Aslan, 2012).

Sözlü tarih bir yöntemdir. Araştırma sürecinde incelenecek olan konu seçildikten sonra konu ile ilgili kanıtlar toplanır. Daha sonra ise bu kanıtların güvenilirliği incelenir. Tarihsel kanıtlar için genellikle iki tür kaynağa başvurulur. Bunlardan olaylara kendisi tanık olan ya da katılan kişilerin ifadelerini içeren kayıtlar, gazete haberleri, notlar, hatıralar, mektuplar, yazılı kaynaklar, resmî yazılar, siyasetçilerin konuşmaları ve yasalar birinci dereceden kaynaklar olarak adlandırılır. Olayları doğrudan doğruya gözlemeyen, ancak birinci derecedeki kaynakları inceleyen kişilerin kayıtları da ikinci derecedeki kaynaklardandır. Sözlü tarih kaynakları, olaylara kendisi tanık olan ya da katılan kişilerin ifadeleridir (Sarı, 2007).

Somersan (1998) sözlü tarihe iki farklı açıdan yaklaşmıştır. Birisi araştırma yapacak kişinin yararlanacağı bir yöntem, diğeri ise bir tarih yazma biçimidir. Baykara (1996) XX yüzyıl Türk Eğitim Tarihinin sözlü tarih olmadan incelenemeyeceğini savunmuştur. Baykara'ya göre sözlü haberler sözlü olarak ifade edildikten sonra yazıya geçirilmiştir. Sözlü tarih konusunda uzman olan Paul

Thompson, sözlü tarihi, insanların söylediklerini dinlemekten ve belleklerini kullanmaktan kaynaklanan bir tarih biçimidir, şeklinde tanımlamaktadır (Tuncay,1993). Paul Thompson'ın tanımlaması ile Sözlü tarih, esas olarak insanların söylediklerine dolayısıyla belleklerine dayanır. Sözlü tarih hem en eski hem en yeni tarih yöntemidir. Okuryazarlık öncesi toplumlarda bilgi aktarımı sözlü gelenekle olmaktadır. Bugün bu tür sözlü tarih, günümüzde orta ve batı Afrika'da kullanılmaya devam etmektedir. Bu halkların tarihi, 1960'lardan sonra sözlü tarih metodu ile öğrenilmeye çalışılmaktadır. Avrupalı tarihçilerin yazdıkları tarih sömürgeci devletin açısından yazılan bir tarihtir. Batıda yazının ve özellikle baskı tekniklerinin bulunması sözlü tarihi ortadan kaldırmaktadır. Voltaire ve onun çağdaşı aydınlanma çağı tarihçileri her iki kaynağı da kullanmaktaydılar. Herkesin kendi yaşamına ilişkin anlatabileceği bir öyküsü vardır. Bu yaşam öyküleri günümüzün tarihi için önemli bilgiler içerir. Bunlar, benzeri görülmemiş değişim dönemlerinin, bu değişimleri yaşayan erkek ve kadın aracılığıyla doğrudan anlatımıdır. Bu tür tanıklıklara şimdi başvurulmazsa sonsuza kadar yok olurlar. Sözlü tarihçiler onları gelecek için kaydederler (Thompson, 2007) demiştir.

Stephen Caunce, sözlü tarihi bir kaynak ve malzeme toplama yöntemi olarak görmektedir. Ona göre sözlü tarih günümüzü daha iyi anlamak ve geleceği daha iyi yönlendirebilmek için geçmişe bir anlam katma sürecine yapılan katkıdır (Caunce, 2001; Akt: Küpüç, 2014).

Baum'a göre ise sözlü tarih bir tarihsel bilgi toplama yöntemidir. O, sözlü tarihi kendi içinde bir konu olarak değil bir yöntem ve veri toplama metodolojisi olarak görür. Sözlü tarih belirli bir olayın yaşandığı dönemde yaşamış, bir olaya doğrudan ya da dolaylı iştirak etmiş ya da bir olaya şahitlik eden insanların tecrübelerini doğrudan dinleme şansı bulmuş kişilerden veri elde etme yöntemidir. Sözlü tarih kaydedilmiş rastgele bir görüşme değil belirli bir konunun planlı, yapılandırılmış ya da yarıyapılandırılmış dolaysız bir şekilde işlenmesidir (McAdoo, 1980; Akt: Avcı Akçalı, Aslan, 2012, s. 671).

Creswell ise sözlü tarihi; araştırmacının bir bireyden ya da bireylerden olayların kişisel hatırlamasını, sebeplerini ve etkilerini topladığı bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır (Creswell, 1997).

Sözlü tarih alanının Amerika'daki en önemli kurumu olan Oral History Association (Sözlü Tarih Kurumu) ise sözlü tarihin bir süreç olduğuna işaret ederek bu süreci şu şekilde özetlemektedir:

Sözlü tarih uygulaması herhangi bir gazetecinin yapmış olduğu röportajdan farklı özelliklere sahiptir. Öztürkmen (2002), sözlü tarih araştırmalarının gazetecilerin yapmış oldukları röportajlardan iki açıdan farklı olduğunu belirtmektedir. Bunlar; sözlü tarihle elde edilen bilgilerin uzun soluklu araştırmalar için kaynak oluşturması ve görüşmelerin süresi ve soru-cevap tekniğidir. Sözlü tarih görüşmelerinde görüşmeler birer ya da ikişer saatlik dilimlerden oluşan söyleşileri kapsamaktadır. Bu tanımların sonucunda çıkardığımız; sözlü tarihin insanlar etrafında kurulmuş bir tarih türü olduğudur. Sözlü tarih, tarihin içine hayatı sokar, kapsamını genişletir. Kahramanlarını sadece devlet büyükleri arasından değil çoğunluğu oluşturan ve o ana kadar bilinmeyen insanlar arasından da seçer. Sözlü tarih, insanı tarihin kabul edilmiş öğelerini ve tarih geleneğinin içinde yer alan baskın yargıları tartmak zorunda bırakır. Radikal bir söylemle tarihin toplumsal anlamını kökten dönüştürmek için bir araçtır (Sarı, 2007).

1.2.Neden Sözlü Tarih?

Eğer insanlar geriye kendilerinden hiçbir iz bırakmamış olsalardı, tarih yazılamazdı. Tarih yazımı için geçmiş hakkında tanıklıklar gerekmektedir. Bu tanıklıklar, yazılı ve yazılı olmayan belgelerdir. Tarih, esas olarak yazılı belgelere dayanmakla birlikte sözlü tanık ve diğer kaynaklara göre de yazılabilen bir bilimdir. Yazılı olmayan belgeler arasında sözlü tanıkların önemli bir yeri vardır. Sözlü tanıklarla da tarih yazılabilir. İşte bu, yakın geçmişin tarihi ve hala yaşamakta olan insanların ağızından yazılabilen sözlü tarihtir. Sözlü tarih, tarihin yeni bir dalı değil, yeni bir tekniğidir; yani yazılı belgeler ile maddi kalıntıların yanında değerlendirilmek üzere yeni kaynakların kullanıma sokulmasıdır. Paul Thompson(1999), sözlü tarihi “geçmişin yaşayan belleği” olarak adlandırır. Herkesin kendi yaşamına ilişkin olarak anlatabileceği bir öyküsü vardır. Bu yaşam öyküleri tarih için değerli hammaddelerdir.

Sözlü tarih, en eski tarih olmakla birlikte, aynı zamanda tarihin en yeni biçimidir. Çünkü yakın zamanı belgelemek için günümüz teknolojisini

kullanmaktadır. Bant kaydıyla, sözlü tarihçiler, yaşayan belleklerle görüşmeler yaparak ve yaşam öykülerini bantlardan çözerek yeni bir arşiv yaratmaktadır. Sözlü tarih özgün bir yöntemdir. Onun için yazılı belgelerde olmayan özellikleri vardır. Örneğin, yazılı belgelerde ya da anılarda değinilmeyen bazı konular, sansür edilmeden sözlü anlatılara yansiyabilir ve böylece bilinmeyen ya da az bilinen tarihsel olgu ve olayların farklı yönleri açıklığa kavuşabilir. Geçmişle ilgili zengin tanıklığa ihtiyaç vardır. Çünkü daha çok tanık daha nesnel bir tarih için gerekli olan verilerdir. Bu anlamda öğretmenlerin anlatıları, alan için daha fazla veri anlamındadır. Oysa yakın geçmişimizdeki öğretmenlerin büyük çoğunluğu her geçen gün azalmakta ve onlarla birlikte geçmişe ait kayda geçmemiş birçok bilgi de yok olup gitmektedir. Öğretmenlerle ilgili yapılan bu sözlü tarih çalışmasıyla şu anda yalnız bilinenler değil, başka yerde var olmayan bilgi, gözlem ve deneyimler de toplanır.(Uygun,2003).

1.3.Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarihin Tarihçesi ve Eğitimdeki Yeri

Adı sözlü tarih olarak anılmasa da tarih ve söz arasındaki ilişki çok eski zamanlara dayanmaktadır. Hatta tarih yazımının doğuşu itibariyle sözün kayda geçirilmesi olduğu söylenebilir. Sözlü gelenek uzun yıllar boyunca tarihçilerin faydalandığı temel kaynak olmuştur (Avcı Akçalı ve Aslan, 2012). “Sözlü tarihin kökleri Herodot ve Thukydides’e kadar dayanmaktadır. Onların yaşadıkları dönemde devlet meseleleri yazılı olarak kaydedilemiyordu. Bu nedenle de eserlerinin derlenmesinde olaylarda az ya da çok rol alan insanların anlatımlarına güvendiler” (Danacıoğlu, 2001, s. 131). Ancak yazılı kaynakların değer kazanmasıyla sözlü tarih ikinci planda kaldı ve yerini dönemin otoritelerinin kaynaklarına dayanan tarih yazımı almaktadır. Bu kayıtlar önyargılıydı, güçlü ve elit kesimi anlatma eğilimindeydiler. Bu durum tarih yazımında sadece onların etkin olmalarından kaynaklanmaktaydı. Sonuç olarak sıradan insanlar uzun yıllar boyunca tarihin dışında bırakılmıştır (Avcı Akçalı ve Aslan, 2012).

18.yüzyıl Aydınlanma dönemi tarihçilerinden Voltaire uzak geçmişin nesilden nesile aktarımını sağlayan, tarihin ilk temellerini oluşturan sözlü geleneğin “saçma 20 mitlerine” kuşkuyla yaklaşıyordu ve kökenleri ne kadar uzağa gidiyorsa

değerlerinin de o kadar az olduğuna inanıyordu. Çünkü her aktarımda olabilirliklerinden biraz daha kaybediyorlardı (Thompson, 1999, s. 25)

Sözlü tarihe ilişkin ilk çalışma 1929 Ekonomik bunalımı sonrası Amerika’da Keynesçi ekonomik doktrini dâhilinde işsiz kalan araştırmacı ve gazetecilere bir iş alanı yaratmak amacıyla “ Federal Yazarlar Projesi” kapsamında yapılmıştır. Bu proje ile yazarlar ve gazeteciler Amerika’daki sıradan insanların sıradan hayatlarını derleyerek Amerika’nın 19. yüzyıl sosyal tarihine dair en önemli arşivi oluşturmuşlardır. Ardından aynı yöntem kullanılarak II. Dünya Savaşı ile ilgili Amerikan harp tarihini yazmak için kullanılmıştır. Cepheye savaşan askerlerin “taze bellekleri”, silahaltındaki yazarlar, araştırmacılar, tarihçiler tarafından hemen kaydedilmesinden oluşan mülakatlara 1942 yılında araştırmacı Joseph Gould sözlü tarih adını koymuştur. Gould’ un yeni getirdiği bu yöntem, tarihin sadece krallar, devletler, imparatorluklardan oluşmadığını tarihte halkın, sıradan insanların da yer aldığını söyleyerek tarihi gökyüzünden yeryüzüne indirmiştir (İncegöl, 2010, s. 9).

“II. Dünya Savaşı’ndan sonra Prof. Allan Nevins iç savaşla ilgili çalışmalarında “resmi” yöntemi tamamen göz ardı etmedi. Ancak geçmişin gerçek ve dengeli görüntüsünü oluşturabilmek için sözlü ifadelerin de dokümanlar kadar gerekli olduğunu savundu” (Lehane ve Goldman, 1977; Akt: Avcı Akçalı ve Aslan, 2011, s. 671). Nevins’in çabasıyla Kolombiya Üniversitesi 1948’de bir sözlü tarih araştırma merkezi kuruldu. Burada Amerika’nın tarihinde önemli roller oynayan kişilerin anılarının derlendiği bir arşiv hazırlandı. Bundan sonra diğer üniversiteler, kütüphaneler, müzeler, mesleki kuruluşlar, dernekler ve şirketler de kendi bünyelerinde sözlü tarih programları başlattılar (Danacıoğlu, 2001, s. 132)

Amerika’da sözlü tarih araştırmalarının başlamasına neden olay etken siyasi tarih olurken, İngiltere’de sosyolojydi. İngiltere’de başlayan sözlü tarih bugün anladığımız sözlü tarihin temelini oluşturmaktadır. “Anılarını başka türlü aktarmayı düşünemeyecek insanların anılarını derlemek veya belirli bir döneme ait kişisel tanıklık ve yaşantıların belleğin derinliklerinden çıkartılıp değerlendirilmesi yoluyla toplumların tarihlerinin inşasına katkıda bulunan bir araştırma yöntemidir” (Danacıoğlu, 2010, s. 105)

20. yüzyılda tarih yazıcılığındaki en önemli gelişme siyasi, diplomatik, askeri alanlardan daha geniş bakış açılarını içeren toplum, kültür, ekonomi gibi çok yönlü

etkileşimlere açık olan alanlara yönelmek olmuştur. Bu yönelişte geçmişi bugün ve gelecek için anlamak ve tarihi elit kesimlerin egemenliğinden kurtarmak isteyen yeni sosyal tarihçilerin rolü büyüktür (İggers, 2000; Akt: İncegöl, 2010).

19. yüzyılın belgeye dayalı tarihçiliğinin daha ileriye götürülmesine ve yönünün değiştirilmesine yol açan sosyal tarih çalışmaları, bir önceki dönemin devletlere, ordulara, doğal olaylara (afetlere, kıtlıklara, salgınlara, vb.), liderlere dayanan tarihi kurgusunun yerini toplumun ihmal edilmiş (kadınlar, köylüler, etnik gruplar, dini cemaatler, vb.) veya yaşanan modern değişim ile birlikte ortaya çıkan yeni grupları (entelektüeller, işçiler, yeni siyasi ve anarşist gruplar, feministler, vb) ön plana çıkaran bir anlayışa dönüşmüştür. Daha önceki dönemlerde tarihin nesnesi olan geniş toplum kitleleri yavaş yavaş tarihin merkezinde yer almaya başlamışlardır (İggers, 2000).

Bu gelişmeler ışığında, tarih yazıcılığı, tarihin daha iyi anlaşılması için genel yerine veya genelin içinde yerelin ön plana çıkarılması, şimdiden başlayan geçmişin tarih olarak görülmesi ve sıradan insan davranışlarının önemsenmesi gibi eğilimlere bağlı olarak hem alan ve hem de süreç olarak genişlemiştir. Zihniyet tahlilleri, radikalleşen unsurların eğilimleri, tarihe tanıklık eden veya bizzat o tarihin oluşumunda rol alan daha sıradan insanların deneyimleri gibi farklılıklar tarihin daha insanı bir görünüm almasına yol açmıştır. Var olan tarih anlayışına alternatif olmaktan çok tarihin daha iyi anlaşılması için yeni imkânlar sunan sözlü tarih bu yeni eğilimlerin önde gelenlerindedir diyebiliriz. Sıradan insanların hikâyesini tarihin bir parçası olarak gören sözlü tarih, disiplinler arası iş birliğine önem veren yönü ile birçok beşeri bilimin tüm imkânlarından yararlanmaktadır.

II. Dünya savaşı sonrasında Avrupa'da sözlü tarihin akademik tarihçilikte yerini almasından sonra bu yöntem eğitim alanında da kendini göstermiş ve tarih eğitiminde pek fazla kullanılır olmuştur. Özellikle yakın tarihin anlaşılması ve yerel konuşmaları ve görüşmeleri onların güdülenme düzeylerini yükseltir. Okullarda çocuklar kendi ailelerinin tarihleri üzerine projeler gerçekleştirmeleri, böylece çevrelerini daha geniş bir geçmişle ilişkilendirebilmeleri sözlü tarih yöntemiyle mümkün olabilir (Sarı, 2007).

İyi planlanmış ders, proje ve programlar aracılığıyla yapılan sözlü tarihin dört bilişsel ve etkili amacı vardır:

- Ders içeriğinin kazandırılması
- Yetenek gelişimi
- Öğrenci motivasyonunu sağlama
- Konu değerlendirme

Sözlü tarih yönteminin uygulanması bireysel yapılabileceği gibi grup olarak da şeklinde de yapılabilir. Bu tür grup projeleri eğitimde egemen olan rekabet ortamının yerine, entelektüel bir dayanışma ruhu getirir. Tek başına okumak, sınavlar ve öğretmenin anlatıcı, öğrencinin de dinleyici olduğu dersler artık yerini hep birlikte yürütülen tarih araştırmalarına bırakmaktadır. Öğrenciler sözlü tarih aktivitelerine katıldıklarında işbirlikçi öğrenme gerçekleşir. Ortak araştırma, öğretmenleri ve öğrencileri samimi bir iletişime daha fazla şans tanıyan, daha yakın, daha az hiyerarşik ilişkiye sokar. Dayanışmaları karşılıklı olur (Sarı, 2007).

“Sözlü tarih yöntemiyle öğrenci, geçmişte yaşamış insanların günlük yaşantılarıyla ilgili bilgi sahibi olur, bunu, kendi yaşam koşullarıyla karşılaştırarak değişim ve sürekliliği algılar” (Safran ve Ata, 1998, s. 5). “Sözlü tarihin eğitim alanında kullanılması, öğrenciyi tarih dersi kitabının içerisinden çıkartıp, tarihe bambaşka bir yerlerden yaklaşmasını sağlar. Bunun yanında kimsenin bilmediği ya da kimsenin aklına gelmeyen bir konu saptayıp, yepyeni bir dünya keşfetmesini mümkün kılar ” (Sarı, 2007)

Okullarda sözlü tarih yönteminin kullanılmasının öğrencilere kazandırdığı beceriler şöyle sıralanabilir.

1. Dinleme
2. Gözlem
3. Soru sorma
4. Bilgiyi düzenleme
5. Olguyu düşünceden ayırma
6. İlgisiz bilgi arasından ilgili bilgiyi bulma

7. Kendilerinden önceki kuşakları daha iyi anlama ve takdir etme

8. Değişim ve sürekliliği algılama (Welton ve Mallan, 1999 ; Akt: Safran ve Ata, 2006, s. 6).

Sarı (2007) ‘ ya göre sözlü tarih aktivitelerinin öğrencilere kazandırdığı bu beceriler etkinliğin başlaması ve sonuçlanması arasında basamak elde edilir. Dinleme, gözlem ve soru sorma görüşme esnasında bilgiyi düzenleme, olguyu düşünceden ayırma, ilgisiz bilgi arasından ilgili bilgiyi bulma becerileri görüşmeden hemen sonra bant deşifresinde kazanılır. Kendinden önceki kuşakları daha iyi anlama ve takdir etme ile değişim ve sürekliliği algılama becerileri ise öğrencinin kendi yaşantısı ile geçmişte yaşamış insanların yaşantılarını karşılaştırması sonucu kazanılır.

Öğrenciye bahsedilen becerilerin kazandırılması derslerde uygun etkinliklerin yapılmasıyla mümkün olmaktadır. Etkinliklerin öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre planlanması öğrenciyi aktif kılma ve bilginin yapılandırılması konusunda oldukça önemlidir. Sözlü tarih yöntemi de öğrenciyi aktif hale getirme ve bilgiyi kendi yetenek ve ilgilerine göre yapılandırmalarında önemli bir rol oynamaktadır (Demircioğlu, 2005).

Safran ve Ata (1998)‘ya göre sözlü tarih etkinliğinin kullanma hazırlıklarını şöyle sıralamaktadırlar:

- Konunun seçilmesi
- Görüşme yapılacak kişilerin belirlenmesi
- Soruların hazırlanması
- Görüşmenin düzenlenmesi
- Görüşmeden elde edilen bilgilerin düzenlenmesi
- Etkinliğin toparlanması

Sözlü tarih sürecinin yoğunluğu nedeniyle öğretmenlerin konuları 2-3 kişiden oluşan gruplara vermeleri, niteliğin artması ve sosyalleşmenin hızlanması noktasında da önemlidir. Bu çerçevede de sözlü tarihin önemli bir başka yönü çıkmaktadır ki

daha önce de değinildiği gibi sözlü tarih yöntemi rekabete dayanan bir çalışma olmaktan öte, grup dayanışmasını geliştirmesi ve pekiştirmesidir. Gruplar bir arada araştırma yapmanın ve başarmanın tadına varma olanağına sahip olacaklardır (İncegöl, 2010, s. 13). “Nitekim 2004 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda da sözlü tarih etkinliğinin kazandırdığı beceriler arasında dinleme, gözlem, soru sorma, bilgiyi düzenleme, olguyu düşünceden ayırma, bilgi yığını içerisinde ilgili bilgiyi bulma, kendilerinden önceki kuşakları daha iyi anlama ve takdir etme ile değişim ve sürekliliği algılama sayılmıştır” (Meb, 2005). Öğrencilerin sözlü tarih çalışmalarını bitirmelerinin ardından, sınıfta arkadaşlarına sunum yapmaları önemlidir. Böyle bir çalışmanın ardından öğretmenler, öğrencileri yukarıda süreçleri verilen aşamaları göz önünde bulundurarak hazırlayacakları sözlü tarih çalışması değerlendirme formu, öz değerlendirme formu ve/veya akran değerlendirme formları ile değerlendirebilirler (Kabapınar, 2007).

Sözlü tarih yönteminin işlenişi ve faydaları incelendiğinde öğrencilerin tarih derslerinde aktif hale geldiği, bilgiyi ezberlemediği, aksine sorguladığı, kendisini ve yaşadığı toplumu fark ettiği, zaman ve mekânı fak edip ayırt etmeyi öğrendiği, bir sosyal bilimci gibi problem çözme basamaklarını takip ederek sorgulayıcı düşünme biçimi ile “küçük birer sosyal bilimci” tarihi konuları ele alışı, inceleyişi kanıtlar toplayarak yorumlarda bulunma çabaları ile “küçük birer tarihçi” olma duygusunu yaşayabildikleri görülmektedir (İncegöl, 2010)

Yukarıda da bahsedildiği gibi sözlü tarihin eğitim alanında sağlayacağı faydalar azımsanamayacak boyuttadır. Ancak derslerde kullanımı konusunda ders içeriği, ders saatleri, öğretmen niteliği gibi koşullarında göz önüne alınması gerekir. Tarih yazıcılığı ve öğretiminde önemli avantajlar sağlayan sözlü tarih yöntemi özellikle yazılı kaynakların az olduğu veya aydınlatmakta yetersiz kalındığı yakın tarihe yönelik araştırmalarda kullanılan bir yöntem olarak geliştirilmiştir. Ancak Türkiye’deki tarih öğretim programlarının yakın dönemi içeren konuları oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla sözlü tarihin kullanım alanı da daralmaktadır (Avcı Akçalı ve Aslan, 2012).

Yenilen öğretim programları ile eskiye nazaran daha öğrenci merkezli bir yaklaşım hedeflenmektedir. Bu nedenle sözlü tarih uygulamaları daha açık bir görünüm sergilemektedir. Ancak programların hedeflediği yaklaşımın uygulamaya

geçirilmesi için gerekli düzenlemeler gerçekleşmemiştir. Bu açıdan en önemli nokta öğretmenlerin sınıftaki hareket alanının genişletilmesi bir başka deyişle öğretmen özerkliğinin geliştirilmesi ve öğretim içeriğinin düzenlenmesidir (Öztürk, 2009). Ülkemizde eğitim amaçlı sözlü tarihe tarih eğitimcilerinin yazdığı makalelerde rastlanmaktadır. Fakat pek fazla uygulama olanağı bulunduğu görülmemektedir. Bunun nedeni fazla öğrenci ve kısıtlı kaynaklardan dolayı Talim Terbiye Kurulunca önerilmekle yetinilip, öğretmenlerin iyi niyetine bırakılmasıdır (Sarı, 2007)

Sözlü tarihi de içine alan okul dışı tarih öğretiminin, öğrenmeye kazandırdığı bilgi ve beceriler göz önüne alındığında, değeri anlaşılmaktadır. Sözlü tarih etkinlikleri öğrenciye dinleme, soru sorma, gözlem, bilgiyi düzenleme, olguyu düşünceden ayırma ve ilgisiz bilgi arasından ilgili bilgiyi bulma gibi beceriler kazandırmasından dolayı tarih öğretiminde kaynak kişilerle görüşme öğretmenlerin iyi niyetine bırakılmaksızın tarih programlarında zorunlu tutulmalıdır (Safran ve Ata, 1998).

“Sözlü tarih yöntemi, öğretmenlerimiz tarafından pek fazla kullanılma imkânı bulamamıştır. Bunun başlıca sebebi, yakın tarihimizin ders programlarında yer bulamamış olmasıdır” (Sarı, 2007). “Sözlü tarihin öğretim açısından sunduğu fırsatlar göz önünde tutulmalı ve yaygın biçimde kullanımını engelleyen unsurlar ortadan kaldırılmalıdır” (Avcı,Akçalı ve Aslan, 2012). “Gelecekte yapılacak olan yeni ve yakın geçmişi içine alacak olan programların sonucunda, akademik tarihçilikte yerini almış olan sözlü tarih, tarih eğitiminde de daha kapsamlı bir şekilde uygulanabilecektir” (Sarı, 2007).

1.4.Sözlü Tarih Yönteminin Sınırlılıkları

Son dönemlerde sözlü tarih çalışmalarındaki artış ile birlikte, sözlü tarih yönteminin güvenilirliği bakımından tartışmaları da yanında getirmiştir. Bu tartışmalar, ağırlıklı olarak dokümanlara dayalı çalışan tarihçiler tarafından yapılmıştır. (Roper, 1996). Sözlü tarih yoluyla elde edilen eleştirilerin bir kısmı aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Bireysel olarak insanların geçmişlerine ait çalışmalar çok dar bir alanda yoğunlaşmaktadır.

- Bireylerin geçmişlerine ait bilgilere sosyal, ekonomik ve demografik değişmelerin analizinde rahatça kullanılamayacağı,
- İnsanların geçmişe ait hatıralarını anlatırken yanılacakları ve yanlış bilgiler verebilecekleri. Sözlü tarihe dayalı çalışmaların kişisel görüşleri içerdiği (Roper, 1996).

Sözlü tarih metodu neticesinde ulaşılan verilere yönelik eleştiriler karşısında, bu alanda çalışma yapan bilim adamları görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir. Sözlü tarihçilere göre, sözlü verilerde bulunan sınırlılıklar dokümanlarda da bulunabilir. Onlara göre sözlü tarih yoluyla elde edilen veriler, doküman yoluyla elde edilenlerden ne çok doğru ne de çok yanlıştır (Roper, 1996). “Buna ilaveten, gazeteler, hatırlar, dergiler ve mahkeme kayıtları önce gözlenen ve sonra hafızaya dayalı olarak oluşturulan unsurlardır. Hatırlama üzerine yapılan çalışmaların, unutkanlığın kısa sürede olduğu ve uzun süre bellekte kalan bilgilerin daha tutarlı saklanabileceğini göstermektedir Sözlü tarihçiler, insanların hatıralarına dayalı bilgilerin güvenilirliğini kontrol etmenin değişik yolları olduğunu ifade etmişlerdir. Öncelikli olarak sözlü tarih çalışmasına dâhil olan insanların mülakatlarda verdikleri bilgilerin diğer kaynaklardan kontrol edilebileceğini savunmuşlardır. Buna ilaveten, mülakatlarda aynı konuyla ilgili farklı örneklem gruplarının kullanılmasının, bu tür çalışmalardan elde edilen bulguların güvenilirliğini arttıracakı vurgulanmıştır” (Demircioğlu, 2005, s. 311).

1.5. Sözlü Tarih Metodunu Kullanırken Dikkat Edilecek Hususlar

Bir öğretim yöntemi olarak sözlü tarih etkinliklerini uygun ve doğru bir şekilde yapılabilmesi için iyi bir planlamaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, öğretmenler sözlü tarih metoduna dair etkinlikleri planlarken dikkat etmeleri gereken hususlar şöyle sıralanabilir:

- Dersin hedef ve davranışlarının ışığı altında işlenecek konuya uygun bir sözlü tarih çalışma alanı belirlenir.
- Sözlü tarih çalışmasıyla öğrencilere kazandırılacak olan nitelik ve beceriler açıkça ortaya konur.

- Sözlü tarih öğretim etkinliklerinin sınıf dışında yapılması halinde, çalışmanın yapılacağı kişiler belirlenir.

- Öğrencilere sözlü tarih esnasında kullanacakları mülakat etkinliği hakkında bilgi verilir. Bu çerçevede, mülakat sorulan nasıl hazırlanır, nasıl sorulur, mülakat esnasında nelere dikkat edilir, elde edilen veriler nasıl yorumlanır ve sözlü tarih etkinliği sonucu bir raporun nasıl hazırlanacağı öğrencilere öğretilir.

- Çalışmanın nasıl yürütüleceğine yönelik öğrencilerin bilgilendirilmelerinin ardından öğrenci grupları belirlenir.

- Sınıf dışında yapılacak çalışmalarda aileler ve milli eğitimden gerekli izinler alınır.
- Sözlü tarihe dayalı çalışma sonucunda davranış değişikliklerinin meydana gelip gelmediğini görmek amacıyla, ne tür ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının uygulanacağına karar verilir.

- Sözlü tarih çalışmasından elde edilen sonuç ve deneyimlerin sınıfta nasıl paylaşılacağı planlanır (Demircioğlu, 2005).

1.6.İlgili Araştırmalar

Öğretmen ve öğretmenlik mesleğine ilişkin literatür tarandığında pek çok çalışmaya rastlanılmaktadır. Örneğin OKTAY'ın 1991 yılında yayımladığı “*Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenin Nitelikleri*” ve 2005 yılında yayımlanan “*Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri*” (Çelikten vd., 2005) isimli çalışmalar geçmişten günümüze öğretmen kimliğini ve öğretmenlik mesleğini tanımlarken; TEKİŞİK'a ait “*Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği ve Sorunları*” isimli makale ve bir grup araştırmacının birlikte hazırladıkları; editörlüğünü KİLİMCİ'nin yaptığı “*Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme*” isimli kitap öğretmenlik mesleğine ilişkin bugüne dek izlenen politikaları ve mesleğe ilişkin sorunları aktarır.

YILDIRIM'ın hazırladığı “*Öğretmen Yetiştirme Reformları Cumhuriyet Öncesi Dönem*” isimli çalışma 1869 yılından Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar yapılan eğitim reformlarını incelemiştir. ERGÜN'ün hazırladığı “*Öğretmen Yetiştirme Reformları*” başlıklı çalışma yine Cumhuriyet öncesi dönem olan 1848 yılından 1980’li yıllara kadar yapılan reformları içerir. GÜÇLÜ'nün 2013 yılında OPUS Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları dergisinde yer alan

çalışması ise 1950 ve 1980 yılları arasındaki 30 yıllık dönemde gerçekleşen Türkiye’de öğretmen yetiştirme alanında görülen temel eğilimleri yakından inceler. BAĞCI ve ÖZER’in birlikte hazırladığı çalışma yine Cumhuriyet döneminden 2006 yılına kadar yapılan reformları aktarır AKKOYUNLU, TELLİ ve ÇETİN’in hazırladığı “Çeşitli Ülkelerde Öğretmen Yetiştirme Programları” konulu çalışma ülkemiz dışında ABD, Japonya, Almanya, İngiltere, Avusturya, Finlandiya, Güney Kore gibi ülkelerin eğitim sistemini ve öğretmen yetiştirme süreçlerini inceler. SAFRAN’ın bir AB projesi olan sunumu, Mesleki ve Teknik Eğitime Öğretmen Yetiştirme Programı’nı tanıtır. 2006 yılında Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü dergisinde yer alan “Türkiye’deki Öğretmen Yetiştirme Sistemine Karşılaştırmalı Bir Bakış” adlı makale Türkiye’de uygulanmakta olan öğretmen yetiştirme modelinin; farklı ülkelerdeki uygulamalar bağlamında karşılaştırılarak irdelenmesini amaçlamıştır. Abdullah IŞIK’ın 2013 yılında kişisel blog sayfasında yayımladığı çalışma, öğretmen okullarının tarihçesini incelerken; 2006 yılında KÜÇÜKOĞLU tarafından yayımlanan “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Serüveninde Eğitim Enstitüleri ve Bir Model Olarak Kazım Karabekir Eğitim Enstitüsü” başlıklı makale, Kazım Karabekir Eğitim Enstitüsünün eğitimi ve yapısını ayrıntılı olarak ele almıştır. Yine öğretmen okullarının tarihçesini inceleyen bir diğer araştırmacı ise Milliyetblog sayfasında “Nereden Nereye? 165 Yılda Öğretmen Okulları” yazısını yayımlayan Ali İhsan ÖZÇAKIR’dır. Mevlüt GÜNDÜZ ise “Günümüzde Öğretmen Yetiştirme” konulu sunumunda günümüz Türkiye’sindeki öğretmen yetiştiren kurumları irdeler. ERGÜN’ün “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Çalışmalarının Gelişmesi”; “Atatürk Devri Türk Eğitimi” çalışmaları; AKYÜZ’ün “Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1985’e)” başlıklı Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi yayınlarında yer alan çalışması; KABAHASANOĞLU’nun 1976 yılında yayımlanan “Eğitim Enstitüleri” adlı çalışması; Saim KAPTAN’ın “Türkiye’de Yükseköğretim Reformu ve İnsan Gücü Potansiyeli” konulu yayını; KOÇER’in 1848-1967 yılları arasını inceleyen “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Problemi” üzerine yaptığı çalışma ve ÖYMEN’in köy enstitüleri sürecini anlatan “Köy Enstitüleri Kuruluşlarının Tarihi Gelişimi” adlı çalışması genelde geçmişten günümüze uzanan süreçte öğretmen yetiştiren kurumların kuruluşlarını, tarihini, amaçlarını ve yapılan reformları konu edinmiştir.

1990 Yılında yayımlanan AKAR'a ait "*Türkiye'de Öğretmen İstihdam Politikası ve Uygulaması*" başlıklı doktora tezi ve EŞME' nin 2014 yılında yayımlanan "*Türkiye'de Eğitimci İstihdamı ve Atanamayan Öğretmenler*" başlıklı makalesi öğretmenlerin kamuda istihdam şekilleri ve atamaları üzerine incelemeler sunar. ALTIN'a ait "*Türk Eğitim Sisteminin Amaçları, Yapısı ve Sorunları*" başlıklı çalışma ve UYGUN'un 2013 yılında basılan "*Türk Eğitim Sistemi Sorunları*" isimli kitabı ülkemiz eğitim sisteminin yapısını, amaçlarını, yaşanan geleneksel ve güncel sorunları inceler. Sorunların irdelenmesinde güncel eğitim tartışmaları takip edilmiş ve eğitim tarihi ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir.

AYCAN'a ait "*Liselere Öğretmen Yetiştirmede Geri Adım: Yüksek Öğretmen Okullarından Pedagojik Formasyon Kurslarına*" başlıklı makale günümüzde lise öğretmeni yetiştirmek amacıyla açılan pedagojik formasyon kurslarının öğretmen yeterliliklerini ne derecede karşılayacağını incelemiştir. Bu konuyu inceleyen bir diğer kişi ise Köprü dergisinde yayımladığı "*Öğretmen Yetiştirmede Mesleki Formasyonun Önemi*" başlıklı makalesiyle GÜZEL'dir. GÜVEN 2003 yılında Milli Eğitim Dergisi'nde kaleme aldığı makalesinde 1940'lı yıllardan günümüze kadar öğretmenlerin ekonomik sorunlarını konu edinirken; KAVCAR'ın yayımladığı "*Nitelikli Öğretmen Sorunu*" başlıklı makalesi öğretmenlerin yeterlilik ve becerileri üzerinde durmuştur. KARTAL'ın 2011 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi'nde yayımladığı "*Türkiye'nin Alan Öğretmeni Yetiştirme Deneyimleri ve Sürdürülebilir Yeni Model Yaklaşımlar*" başlıklı makalesi YÖK öncesi ve sonrası öğretmen yetiştirme modellerini inceler. YILDIRIM'a ait 2013 yılında yayımlanan "*Türkiye'de Öğretmen Örgütlenmeleri*" başlıklı yüksek lisans tezi 1960 - 1980 yılları arasında Türkiye'de yer alan öğretmen dernekleri ve sendikalarını inceler.

USLU'nun kaleme aldığı "*Bir Cumhuriyet Öğretmeninin Kısa Hayat Hikayesi*" isimli çalışması ise bize cumhuriyet dönemi kadın öğretmenlerini, yaşanan o dönemi ve kadın olmanın getirdiği zorlukları anlatan gerçek yaşam öyküsünün sözlü tarih yöntemiyle sergilemiştir. Buna benzer bir diğer çalışma belirli bir bölgedeki öğretmen yetiştiren kurumların incelendiği Selçuk UYGUN'a ait "*Sözlü Tanıkların Dilinden Çanakkale'de Öğretmen Yetiştiren Kurumların Tarihi*" isimli makaledir.

Yapılan araştırmaya en çok benzeyen ve model alınan çalışma ise yine UYGUN'un hazırladığı 1937 ve 1954 yılları arasındaki retmenlik mesleği ve retmen yetiştiren kurumların araştırıldığı “*Türkiye’de retmenlik Mesleğine İlişkin Bir Sözlü Tarih Araştırması*” isimli doktora tezidir. Yapılan bu alışma, UYGUN’un çalışmasının 1970’li yıllara uygulanmış hali sayılabilir.

Ülkemizde ve dünyada sözlü tarih çalışmalarına bakıldığında ise giderek arttığı ve daha çok sosyal bilimler alanında kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu alanda yapılan bazı araştırmalar şunlardır;

Klages’in (1999) araştırmasında sözlü tarih yöntemi kullanmıştır. Söz konusu çalışmayı 12. sınıf ekonomi öğrencileriyle sözlü tarih görüşmeleri yapmıştır. Araştırma, derslerinde birinci elden kaynakları kullandıkları zaman öğrencilerin tarihsel düşünceyi nasıl oluşturduklarını anlamak için gerçekleştirilmiştir. Araştırmada 1930’larda Amerika Birleşik Devletleri’nde ortaya çıkan Büyük Depresyon’un arka plan çalışmasıyla ilgilenmiştir (İncegöl, 2010).

Paul Thompson, “Geçmişin Sesi” adlı çalışmasında klasik yazımının dışında bir yöntem olarak sözlü tarihi her türden araştırmacı için ele almış ve sözlü tarihin kendi geçmişini incelemiş ve değerlendirmiştir (Thompson, 1999).

Evens, “Teacher Preparation in Oral History for Anti-Racism Education”, adlı çalışmasında Illinois’deki özel kolejlerde, devlet okullarında ve üniversitelerde bulunan retmen yetiştirme programlarındaki retmen adaylarına ders veren yedi ye ile görüşme yapmıştır. Fakülte üyeleriyle yapılan araştırmada, Amerika’da 37 ırklılıkla mücadele alanında retmen adaylarını geliştirmek için sözlü tarihi nasıl kullandıkları incelenmiştir.

Lynne’in “Creating, Negotiating and Experiencing A September 11th Oral History Project: Action Research with Middle School Students From Chinatown” adlı çalışmasında, 11 Eylül saldırısının Manhattan’a bağlı Chinatown mahallesinde yaşayan insanlar üzerindeki etkilerini 10 ortaokul öğrencisiyle yapılan sözlü tarih projesi ile araştırmıştır. Bu çalışmada ocukların 11 Eylül saldırısına ders müfredatı ve kulaktan dolma bilgiler dışında bakmaları sağlanmıştır (İncegöl, 2010)

Sarı’nın yapmış olduğu “Sosyal Bilgiler Dersi Tarih nitelerinde Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarih” (2002) adlı yüksek lisans tez çalışmasıyla sözlü tarih

yöntemine dayalı tarih öğretimi ile tarih derslerinin daha ilginç ve zihinlerde daha kalıcı olabileceğini öne sürmüştür (Sarı, 2002).

Sarı'ya ait bir başka çalışmada “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Etkinliklerinin Öğrenci Başarı, Beceri ve Tutumlarına Etkisi” adlı doktora tezidir. Sarı, tezinde 7. Sınıf “Yurdumuzun Komşuları” ünitesi “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti” konusu sözlü tarih yöntemi ile işlenmiştir. Konunun işlenişinde Kıbrıs gazisinden yararlanılmıştır. Yapılan bu çalışma sonucu, öğrencilerin başarısının arttığı, bilgiyi düzenleme, olguyu düşünceden ayırma, ilgisiz bilgi arasından ilgiliyi bulma, tarihsel empati kurma ve değişim ve sürekliliği algılama becerilerini geliştirdiğini ileri sürülmektedir (Sarı, 2007).

Kumru, “Tarih Öğretimi Açısından Sözlü Tarih Yazımı: Karaca Ahmet Dergâhı Örneği” adlı yüksek lisans tezinde tarih öğretimi açısından sözlü tarih yazımının Karaca Ahmet Dergâhı örneği üzerinden yürütüldüğü nitel bir çalışma yapmış ve kurumun tarihi sözlü tarih çalışmasıyla araştırılmıştır. Sosyal, kültürel ve politik gelişimlerin toplumsal hayatta meydana getirdiği kimlik, öznellik ve aidiyet 38 duygularının ortaya çıkmasındaki etkisini sözlü tarih açısından değerlendirmiştir (Kumru, 2009).

İncegöl'ün yapmış olduğu “Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Bir Sözlü Tarih Uygulaması” adlı yüksek lisans teziyle 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde “Kültür ve Miras” öğrenme alanı içinde yer alan “Geçmişimi Öğreniyorum” adlı ünite bağlamında oyun ve oyuncağın tarihi sözlü tarih yöntemi kullanılarak araştırılmıştır (İncegöl, 2010).

Özer'in yapmış olduğu “Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel ve Sözlü Tarih Etkinliklerinin Programlanması” adlı yüksek lisans tezinde yerel ve sözlü tarih kavramsal boyutlarıyla ele alınmış ve literatür taraması yapılarak yerel tarihin ve sözlü tarihin sosyal bilgiler programındaki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur (Özer, 2012).

Arslan yapmış olduğu “Yerel ve Sözlü Tarih Algısının Ortaöğretim Öğrencileri Üzerindeki Yansımaları (Tunceli Örneği)” adlı doktora çalışmasında öğrencilerin resmi tarih ile sözlü tarih arasında çelişkiler yaşadıklarını, daha çok aile büyüklerinden edindikleri sözlü tarih anlatılarının öğrencilerce tartışmasız kabul

edildiğini savunmaktadır. Ayrıca sözlü kültüre dayalı tarihsel bilgilerin kitaplarda yer almaması öğrencilerin kitaplarını objektif, tarafsız bulmamalarına sebep olduğunu savunmaktadır (Arslan, 2012).

Kaya, “ Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sözlü Tarih: Amaç, İçerik, Uygulama” adlı yüksek lisans tez çalışmasında; öğrencilerin, teoriden uygulamaya, sözlü tarihe ilişkin yöntemin gerektirdiği tüm süreçleri deneyimlemesini ve tıpkı küçük bir tarihçi gibi saptanan konuda bilgi ve bakış açısı 39 oluşturmasını amaçlamıştır. Araştırma sonunda öğrenci velileri, sözlü tarih çalışmasını beğendiklerini ve sözlü tarih yönteminin öğrencilere iletişim becerisi başta olmak üzere birçok beceriyi kazandırdığını dile getirmişlerdir (Kaya, 2013).

Güçlü, “Eğitim Tarihi Araştırmalarında Sözlü Tarih Uygulaması” adlı araştırmasında; eğitim alanında kullanılan sözlü tarih yönteminin özellikleri ve uygulaması hakkında bilgi vermiş, uygulama sürecinde karşılaşılabilecek sorunları belirtmiştir. Bu yöntemin başarılı sonuçlar vermesi için uygulama öncesinde, uygulama aşamasında ve uygulama sonrasında nelerin yapılması gerektiğini ifade etmiştir (Güçlü, 2013).

Beldağ ve Balcı, “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Yönteminin Kullanımı: Nitel Bir Çalışma” adlı çalışmalarında; sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin sözlü tarih metodu hakkındaki görüşlerini inceleyerek, nitel bir çalışma yapmışlardır. Analiz sonucunda öğretmenlerin sözlü tarih yöntemi hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları tespit edilmiş ve sözlü tarih yönteminin uygulanmasının öğrenciye bilgi, değer ve beceri kazandırmada faydalı olacağını savunmuşlardır (Beldağ ve Balcı, 2017).

Sayimli, “ İlkokul Öğrencilerinin Sözlü Tarihe Yönelik Tutumları ” adlı yüksek lisans tez çalışmasında; ilkokul öğrencilerine yönelik geçerli ve güvenilir bir sözlü tarih tutum ölçeği geliştirilmesi amaçlanmış ve ilkokul öğrencilerinin sözlü tarihe yönelik tutumları incelenmiştir (Sayimli, 2017).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1.Çalışmanın Yöntemi

Yapılan çalışmada 1970'li yıllarda öğretmenlik mesleği ve bu mesleği icra eden kişilere ait verilerin elde edilebilmesi için sözlü tarih yöntemine başvurulmuştur. Görüşme formu hazırlanması için gerekliliteratür taraması yapılmıştır. Görüşme formu hazırlandıktan sonra Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında eğitim veren 3 akademisyenden uzman görüşü alınmıştır. Alınan geri bildirimler sonucunda konuyu en uygun şekilde ele alacak soruların seçilmesine dikkat edilmiştir. Görüşmecilere veri toplama aracı olarak açık uçlu yarı yapılandırılmış görüşme soruları yöneltilmiştir. Çalışma sonunda alınan cevaplar daha önce konu üzerinde edinilen bilgiler ışığında içerik analizi tekniği ile yorumlanmış ve görüşmecilere ait fotoğraflar gibi bazı görsel materyallerden yararlanılmıştır. Mülakatlar sırasında öğretmenlerden izin alınarak ses kaydı yapılmıştır. Mülakat esnasında araştırmaya katılan öğretmenlerin mülakat sorularına verdikleri cevaplar ses kaydına alınarak Word dosyasına aktarılmıştır. Daha sonra görüşme yapılan öğretmenlerin verdikleri cevaplara kodlamalar yapılmış ve veriler analiz edilmiştir. Gizlilik esası gereği çalışmaya katılan öğretmenlerin isimleri verilmemiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, tamamen yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme sorularının arasında bir yere yerleştirilebilir. Bu görüşme türü önceden belirlenmiş bir dizi soruların sorulmasını ve özel bazı konulara değinilmesini içermektedir. Bu sorular genellikle her katılımcıya sistematik ve tutarlı bir sırada sorulur, fakat görüşmecilerin bunların dışına çıkma özgürlüğü de vardır (Berg ve Lune, 2015).

2.3. Çalışma Grubu

Görüşmeler Uşak ve Manisa’da ikamet eden öğretmenlerle yapılmıştır. Bunun nedeni araştırmacının Uşak’ta; ailesinin ise Manisa’da ikamet etmesinden kaynaklanmaktadır. Araştırmacı; öğretmenlere tanıdık kişiler vasıtasıyla ve yine görüşülen öğretmenlerin başka bir öğretmeni önermeleri sayesinde ulaşmıştır. Toplamda 20 öğretmenle görüşmek veri doygunluğuna ulaşıldığı için yeterli görülmüştür. Öğretmenlerle yüz yüze görüşmeden önce mutlaka telefonla görüşülmüş, kendilerine ulaşmamızı sağlayan kişilerin isimleri referans olarak iletilmiş, ve araştırmanın amacı, içeriği tanıtılmıştır. Araştırmaya dâhil olmayı kabul eden öğretmenlerle daha sonra yüz yüze onların talep ettikleri mekânlarda görüşülmüştür. Sorulan sorularda görüşmecilerin kısa cevap vermelerinden kaçınılmaya çalışılmıştır. Görüşmecilerin anlattıklarına istinaden konular; “Neden?”, “Niçin?”, “Siz ne düşünüyorsunuz?”, “Sizce de doğru mu?” gibi soru cümleleriyle konunun derinine inilmeye çalışılmıştır. Görüşmecilere tarafsız davranışlar sergilenmiş, sözleri kesilmemeye çalışılmıştır. Görüşmelerin sonunda öğretmenlerden o günlere ait varsa ellerinde bulunan fotoğraf ya da karne gibi materyaller istenmiştir. Ses kayıtlarının tamamı görüşme yapıldıktan hemen sonra araştırmacı tarafından çözümlenmiştir. Öğretmenlerin isimleri etik kuralları gereği gizli tutulup, kodlamaları görüşme sırasına göre yapılmıştır. Örneğin ilk görüşmecinin kodu G-1 (Görüşmeci 1), son görüşmecinin kodu G-20’dir. Ses kayıtları ve çözümlenmeler araştırmacı tarafından CD ortamında muhafaza edilmektedir. Görüşmeler, öğretmenlerin talep ettikleri mekânlarda gerçekleşmiştir. Öğretmenler, genellikle öğretmen evleri, kahvehaneler, çay bahçesi veya kendi evlerini tercih etmişlerdir. Görüşme süreleri 30 dakika ila 80 dakika arasında değişmektedir. Öğretmenler ile yapılan görüşmelerin aktarılması esnasında görüşmecilerin kullandıkları yerel konuşma şekline, şiveye sadık kalınarak çözümlenme yapılmıştır. Çalışmanın daha geniş kapsamlı ve faydalı olabilmesi için mümkün olduğunca farklı branşlardan öğretmenlerle görüşülmüştür. Öğretmenlere ait bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlere Ait Göreve Başlama, Yaş, Cinsiyet, Branş, Mezun Olunan Okul Bilgileri.

Kod	Göreve Başlama	Yaş	Cinsiyet	Branş	Mezun Olduğu Okul
G-1	1973	65	Erkek	Tarih Öğretmenliği	Yüksek Öğretmen Okulu
G-2	1977	60	Kadın	Matematik Öğretmenliği	Eğitim Enstitüsü
G-3	1973	64	Erkek	Fen Bilgisi Öğretmenliği	Eğitim Enstitüsü
G-4	1970	66	Erkek	Sınıf Öğretmenliği	Öğretmen Okulu
G-5	1961	74	Erkek	Sınıf Öğretmenliği	Öğretmen Okulu
G-6	1975	63	Erkek	Resim Öğretmenliği	Eğitim Enstitüsü
G-7	1971	67	Erkek	Sos. Bil. Öğretmenliği	Eğitim Enstitüsü
G-8	1969	65	Erkek	Sınıf Öğretmenliği	Öğretmen Okulu
G-9	1979	57	Kadın	Edebiyat Öğretmenliği	Eğitim Enstitüsü
G-10	1976	60	Kadın	Almanca Öğretmenliği	Eğitim Enstitüsü
G-11	1977	60	Kadın	Fransızca Öğretmenliği	Eğitim Enstitüsü
G-12	1975	58	Kadın	Sınıf Öğretmenliği	Öğretmen Okulu
G-13	1975	60	Erkek	Matematik Öğretmenliği	Eğitim Enstitüsü
G-14	1979	62	Erkek	Müzik Öğretmenliği	Eğitim Enstitüsü
G-15	1973	68	Erkek	Felsefe Öğretmenliği	İstanbul Üniversitesi
G-16	1975	66	Erkek	Beden Eğitimi Öğretmenliği	Eğitim Enstitüsü
G-17	1977	66	Erkek	Din Dersi Öğretmenliği	İslam Enstitüsü
G-18	1971	69	Erkek	Biyoloji Öğretmenliği	Yüksek Öğretmen Okulu
G-19	1976	66	Erkek	Tarih Öğretmenliği	Ankara Üniversitesi
G-20	1971-1976	66	Erkek	Türkçe Öğretmenliği	Eğitim Enstitüsü

2.4. Verilerin Analizi

Veri araçları; yarı yapılandırılmış açık uçlu mülakat formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Mülakat formundaki soruların araştırmanın amacına uygun olup olmadığının belirlenmesi için üç öğretim üyesinin uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda mülakat formu düzenlenmiştir.

Veri analizi ; Elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenerek kategorize edilmiştir. İçerik analiziyle elde edilen veriler, birbirleriyle belirli temalar arasında sınıflandırılmış, böylelikle veriler arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227).Kategoriler belirlenirken alan yazından faydalanılmıştır. Öğretmen adaylarının görüşleri birebir alıntılarla verilmiş olup gizlilik ve etik kurallara dayanarak G1, G2, G3, ..., G20 şeklinde kodlanmıştır.

Araştırmada öğretmenlere sorulan 1970’li Yıllardaki Öğretmenlik Mesleği hakkındaki görüşleri ve mülakat sorularına verilen cevaplar incelenmiştir. Çalışma sonunda mülakat sorularına verilen cevaplar, daha önce konu üzerinde edinilen bilgiler ışığında içerik analiz tekniği ile yorumlanmıştır. Elde edilen sonuçları desteklemek amacıyla öğretmenlerin görüşlerinden birebir alıntılara yer verilmiştir. Görüşmelerin sonunda öğretmenlerden o günlere ait varsa ellerinde bulunan fotoğraf ya da karne gibi materyaller istenmiştir. Ses kayıtlarının tamamı görüşme yapıldıktan hemen sonra araştırmacı tarafından çözümlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mülakat sorularına verdikleri cevaplar ses kaydına alınarak Word dosyasına aktarılmıştır. Daha sonra görüşme yapılan öğretmenlerin verdikleri cevaplara kodlamalar yapılmış ve veriler analiz edilmiştir.Öğretmenlerin isimleri etik kuralları gereği gizli tutulup, kodlamaları görüşme sırasına göre yapılmıştır. Örneğin ilk görüşmecinin kodu G-1 (Görüşmeci 1), son görüşmecinin kodu G-20’dir. Ses kayıtları ve çözümlenmeler araştırmacı tarafından CD ortamında muhafaza edilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Yapılan çalışmanın bu kısmında, yapılan görüşmelerin analizleri doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlara yer verilmiştir. Bu sonuçlar neticesinde 1970’li yıllarda öğretmen yetiştiren kurumlar, öğretmen olma koşulları, mesleği seçme nedenleri, o yıllardaki okulların donanımı, maaş ve yaşam koşulları, toplumun öğretmenliğe bakışı, o yıllardaki ders işleme yöntemleri, idarecilik ve öğretmen örgütlenmeleri, mesleki sorunlar değerlendirilmiştir. Kısacası 1970’li yıllardaki eğitim sistemi ve öğretmenlik mesleği bazı başlıklar altında incelenmiştir.

3.1. Mezun Olunan Okula İlişkin Bulgular Ve Yorum

Yapılan görüşmeler sonucunda anlaşılıyor ki o yıllarda öğretmen yetiştiren kurumlar; Öğretmen Okulları ve Eğitim Enstitüleri, üniversitelerin Fen Edebiyat Fakülteleri, ve Yüksek Öğretmen Okulları’dır. Görüşmecilerden dördü Öğretmen Okulu; ikisi Fen Edebiyat Fakültesi; ikisi Yüksek Öğretmen Okulu mezunu, 12 öğretmen ise Eğitim Enstitüsü mezunlardır. G-1 kodlu öğretmenin bahsettikleri o yıllarda formasyon veren kurumların Öğretmen Okulları olduğu yönündedir. Din dersi öğretmeni yetiştirmek içinse Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı İslam Enstitüleri bulunmaktadır.

Mezun olunan okul	Frekans	Yüzde
Eğitim Enstitüleri	12	60
Yüksek Öğretmen Okulu	2	10
Öğretmen Okulları	4	20
Fen Edebiyat Fakülteleri	2	10

“Ben İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü mezunuyum. Aynı zamanda ordaki Yüksek Öğretmen Okulu mezunuyum. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu mezunuyum. Öğretmen Okulu kökenliyim, Aydın Ortaklar Öğretmen Okulu mezunuyum. O yıllarda öğretmen okulu mezunları üniversite sınavlarına giremiyor. Bakanlık bunu aşmak için 3 tane okul oluşturmuş hazırlık lisesi diye; Ankara, İstanbul, İzmir’de, öğretmen okullarının en iyilerini bu okullara gönderiyor orda bir sene lise eğitimi veriyor görüntüde, yani lise mezunu statüsü kazandırmak için çocuklara, ondan sonra üniversite sınavlarına sokuyor, liselere öğretmen gönderiyor. Yani o amaçla kurulmuş. Biz formasyon derslerini yüksek öğretmen okulunda, alan derslerini ise üniversitede aldık. Yüksek Öğretmen Okulu da 4 yıl, üniversitede 4 yıldır” (G-1).

“Ben Manisa Öğretmen Okulu, kız ilk öğretmen okulu mezunuyum.4 yıl okudum. Eskiden öğretmen okulları 6 yıldır. Liseden sonra gidiliyordu. Bizim zamanımızda ortaokuldan sonra 4 yıl oldu fakat liseye dönüştü, öğretmen lisesi oldu. Hem müfredat programını aldık hem de öğretmen okulu eğitimini aldık. 7 yıl okuduk yani ortaokulla. Sınıf öğretmeniyim ben”(G-12).

“Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü.3 yıllıktı mezun olduğumuzda, sonradan bir yıl Anadolu Üniversitesi’nde 4. yılı aldık 3+1’di. Bölümüm matematik”(G-13).

“Samsun Eğitim Enstitüsü mezunuyum, o zaman adı öyleydi şimdi üniversiteye bağlı akademi oldu”(G-2).

“Ben şey mezunuyum Tunceli Öğretmen Okulu mezunuyum sonrada lisansı bitirdim. Eğitim süresi bizde 4 yıldır. Sınıf öğretmeniyim”(G-4).

“İzmir Eğitim Enstitüsü.3 yıllıktı. Almanca branşı 76 mezunuyum”(G-10).

“Tunceli Öğretmen Okulu. Üç yıldır. Bizden sonra dört yıl oldu. Sınıf öğretmeniyim”(G-8).

“Gazi Eğitim Enstitüsü resim. Eğitim süresi 3 yıldır”(G-6).

“Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi. 4 yıldır. Branş tarih”(G-19).

“En son mu? Dur ben sana anlatayım. 1971’de Uşak Öğretmen Okulu’ndan sınıf öğretmeni olarak mezun oldum. Uşak Kız İlk Öğretmen Okulu’ndan mezun oldum. Şimdiki Milli Eğitim Müdürlüğü’nün olduğu bina var ya oradan mezun oldum. Biz sınıf öğretmeni olarak mezun olurken diploma almadan önce her sene üniversite gibi final sınavları olurdu. O sınavların sonucuna göre biz mezun olurduk. Mezun olurken, mezun olan her öğretmene Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü’nce öğretmen okullarındaki yöneticiler eliyle bir Atatürk’ün Nutku bir Türkçe sözlük, bir TDK yeni yazım kılavuzu her öğretmene verilirdi. Çünkü öğretmen gittiği köyde o birimin en uygar, en çağdaş kişisi olmak zorundadır. Nutuk’u en iyi şekilde öğrenip, bilip, yorumlayıp o insanlara anlatmak zorundadır Türkiye’nin geçmişini. Türkçe sözlüğü yanında taşımak zorunda. Çünkü Türkçeyi o insanların yerel dilden ulusal dili konuşmasına yönelik bir çalışmaydı. Bu şekilde biz mezun olduk”(G-20).

“İzmir Eğitim Eğitim Enstitüsü. Fransızca bölümü mezunuyum, 77 mezunuyum, 78’de göreve başladım. 3 yıl okudum”(G-11).

“Mezun olduğum okul Kars Kazım Karabekir İlk Öğretmen Okulu.1961 yılında mezun oldum, ikincilikle mezun oldum. Dereceyle mezun oldum. Sınıf öğretmeniyim ben. 1984’te Trakya Üniversitesi Çanakkale Eğitim Okulu’nu dışardan bitirdim”(G-5).

“Eee.. Bursa Eğitim Enstitüsü’nde başladım. Üç ay Konya Eğitim Enstitüsü’nde devam ettim siyasi şeyler yüzünden dolayı. Üç ay Konya’da öğrencilik yaptım.1973 yılında bitirdim”(G-3).

“İzmir Yüksek İslam Enstitüsü. Şimdiki İlahiyat Fakülteleri gibi o zaman İlahiyat Fakülteleri yoktu tabi. Doğrudan doğruya MEB’e bağlı Yüksek İslam Enstitüsü vardı. Eğitim Enstitüleri de vardı o dönem biliyosun. Onun başka bir versiyonuydu. Türkiye genelinde zannedersen 5-6 tane vardı. 4 yıldır eğitim. Benim 2 diplomam var. Bir enstitü diploması, bir de

öğretmenlik diploması. Formasyon aldık. Bize çıkarken dediler ki al bu öğretmenlik diploması bu da yüksekokul diploması. Yüksek İslam diplomasıyla meslek derslerine öğretmenlik diplomasıyla da Din Kültürü derslerine girebiliyorduk. Branşımız meslek dersi öğretmeni olarak geçerdi” (G-17).

“Gazi Eğitim Enstitüsü beden eğitimi. Eğitim süresi 3 yıldır. Formasyon yoktu. O zamanlar eğitim enstitüsü sınavı birde üniversite sınavı vardı. Ayrı sınavlardı bunlar. Eğitim enstitüsü sınavını kazanarak girdim 50 kız 50 erkek alıyo İstanbul’da 10 kız 10 erkek alıyo o dönem. Çok ihtiyaç vardı çok eksikti Türkiye’de”(G-16).

“79’da Uşak Eğitim Enstitüsü’nü bitirdim. Daha sonra Anadolu Üniversitesi’nde lisans. Uşak’ta 3 yıldır eğitim süresi. Öbür tarafta da bir yıl. Türkçe öğretmeni olarak mezun oldum sonra lisans tamamlayınca Edebiyat öğretmeni”(G-9).

Görülüyor ki o dönemde günümüzdeki formasyon sistemi gibihangi bir fakülteden mezun olup, öğretmen enstitüsü sınavlarını kazanarakda öğretmenlik mesleğine adım atılabilmiştir.

“3 tane üniversite bitirdim. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Botanik Zooloji Bölümü bir. İstanbul Çapa Yüksek Öğretmen Okulu iki. Ankara Aik Eczacılık Yüksekokulu üç. Eczacılık beş yıl, Fen Fakültesi dört yıl, Çapa Yüksek Öğretmen Okulu dört yıl. Aynı zamanda biz mesela lisans diplomasını aldık.4 yıl gündüzleri Fen Fakültesi’nde okuduk. Geceleri de teşkilat-sosyoloji – psikoloji-tarih derslerini de ayrıca Yüksek Öğretmen Okulunda aldık. Branşım biyoloji öğretmenliği. Tabi tabi üniversite sınavları ayrı öğretmen okulu sınavları ayrı. Öğretmen okulu sınavları yazılı+sözlü oluyodu. Daha sonra Yüksek Öğretmen Okulları 75-76’larda kapandı. Ama bişey söylüyeyim Yüksek Öğretmen Okuluna seçilen öğrenciler öğretmen okullarının üstün seviyelileriydi. Mesela 200-300 tane öğrencinin arasından fen ve edebiyat fakültelerine öğretmenler kurulu tarafından seçiliyodu. Yani 300 tane öğrenciden 10 tanesi fen bölümüne 8-10 tanesi edebiyat bölümüne seçiliyodu” (G-18).

“İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü Öğretmenlik formasyonu da içindeydi yıl 1973. 4 yılı eğitim süresi. Xxx lisesine staja gittik yarım dönem. Ders dinledik ders anlattık. Tecrübeyi orda edindik” (G-15).

Ayrıca G-15 isimli öğretmenin belirttiği gibi üniversitenin son döneminde okullara stajyer öğretmen olarak gitme geleneği o günlerden günümüze devam etmektedir.

3.2. Göreve Başlanılan Yıl, Yer ve Okul Türüne İlişkin Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin göreve başlama yılları 1961-1979 yılları arasında değişmektedir. Beş görüşmeci Anadolu’daki çeşitli köy okullarında, onbeş görüşmeci ise şehir merkezlerindeki ortaokul ve liselerde göreve başlamışlardır:

Göreve nerede başladınız	Frekans	Yüzde
Şehir merkezi	15	75
Köy	5	25

Göreve Başlama Yılı	Frekans	Yüzde
1961-1974	8	40
1975-1979	12	60

“Ben 70’de başladım. Ben öğretmen okulunu dışarıdan bitirdim devlet memuruyum aslında maliyede çalışıyordum. Ordan geçiş yaptım 70 yılında öğretmenliğe başladım. Tunceli’de başladım Ovacık ilçesinin bir köyünde ” (G-4).

“1961 yılında haziran döneminde mezun oldum 21 ağustosta tayinim Ağrı’ya çıktı. Ağrı’dabi köye. Okul yeni yapılıyordu. Okulda yeniydi bende yeniydim”(G-5).

“30.09.1969 Manisa Salihli Emin Bey Köyü’nde başladım” (G-8).

“Ordu’nun Mesudiye kazasının Yeşilce nahiyesinde. 24 Eylül 1971 Cuma. Ortaokul” (G-7).

“Yetmişşş beşte Banaz’da başladım. Banaz merkez (UŞAK) lise, orta karıştı”(G-6).

“12 Aralık 1976 Kayseri Bakırdağ Ortaokulu. Sürgün atama sürgünü. Bize ayrı kura çektirdiler yahu”(G-19).

“Hemen, 76. Bir ayda başladık. Tercih yapmadık kura çektik. Samsun Bafra ilçesi. Hep lisede çalıştım” (G-10).

“1975 Muradiye Ortaokulu (Manisa)” (G-16).

“1975 yılında, eee, Salihli’nin Mevlütlü köyünde başladım. İlkokuldu. 5 yıllıktı zaten”(G-12).

“75, ee, eylülünde başladım. Akhisar Zeytinliova Ortaokulu’nda başladım”(G-13).

“1973 yılı -kayıt ediyor mu – Sivas/Koyunhisar/Ortakent Ortaokulu’nda başladım”(G-3).

“Afyon-Bolvadin’de göreve başladım. 78’de başladım.Mart ayında başladım. Endüstri meslek lisesinde başladım. Daha sonra Balıkesir Savaştepe’de çalıştım” (G-11).

“1971 NiğdeLisesi” (G-18).

G-1 isimligörüşmeci ise direkt olarak liselerde başlamak üzere görevlendirildiğini ifade etmektedir:

“Şimdiii, yüksek öğretmen okulu mezunu olduğum için ben, liselerde görev yapmak üzere bakanlık tarafından görevlendirildim. Kurayla belirlendi yerimiz. Malatya Hekimhan Lisesi tarih öğretmenliğiyle başladım 1973 yılında”(G-1).

“10 Kasım 1977 İzmir-Bergama Lisesi. Daha Sonra imam hatip liselerinde çalıştım”(G-17).

G-2 ve G-20 isimli görüşmeciler ise ilk göreve başladıklarında istifa ettiklerini belirtmektedirler:

“Ben aslında 76-77 mezunuyum Hatay Kırıkhan Lisesi’ni çektim birisiyle becayiş yaptık o zaman becayiş hakkı vardı. Çankırı Ilgaz Çörekçiler Köyü Ortaokulu diye. Oraya gittiğimizde babamla kalabilecek bi yer olmadığını gördüğümüz için istifa ettim. Yatılı okuduğum için istifa ettiğimde onun karşılığını bizden ay ay geri aldılar. Bir yıl sonra tekrar atamalar yapıldı kura çekildi o zaman Van Atatürk Lisesi’nde göreve başladım. İlkokul öğretmenliği yapmadım. Ortaokul lise ve kız meslek liselerinde görev yaptım”(G-2).

“1971 yılında mezun olduk bir ay sonra beni Uşak-Ulubey’in Çubuk Dağı diye mahalle geçen bi yere verdiler. Ama Çubuk Dağı’nda okul yoktu. Bana dediler ki ‘İlkokulu sen açacaksın orda’, ‘Tamam’ dedim ben.28 Ekim 1971’de göreve başladım. Ulubey’e gittim. Tam teşekkürlü bir okula önce neler alınır, ne defterler alınır; onları öğrendik listeledik geldik burada (Uşak’ta) aldık gittik. Dedik ki köye biz burada ilkokul açacağız. Bina yok. Peki napalım? Köylüler toplandılar, zaten küçük bi yerleşim yeri idi. Dediler ki ‘Biz camiye kapatıyoruz. Orayı bir sene okul yapalım. Ama bize izin ver cuma namazlarını burada kılalım.’ ‘Tamam’ dedik. Bir yıl ben o okulda sınıf öğretmenliği yaptım birleştirilmiş sınıflarda.1-2-3-4-5. sınıfın biriyle ilgilenirken diğerlerini görevlendiriyordum. Böyle bi öğretmenlik başlangıcımız oldu. Daha sonra ben Uşak-Sivaslı’nın Yayalar köyüne ilköğretim okuluna gittim. Orda bağımsız sınıftı. Birinci sınıf aldım. Orda bi sene yaptım, ikinci sene ayrıldım. Meslekten ayrıldım. Niye ayrıldım? O zaman Eğitim Enstitüleri sınavı vardı. Aynı üniversite sınavları gibi. Eğitim enstitüleri sınavına girdim. Bursa Eğitim Enstitüsü Türkçe öğretmenliği bölümünü 12. olarak kazandım ben 1973 yılında ve Bursa’ya gittik başladık. 1976 yılında da ben Türkçe öğretmenliğinden mezun oldum. Hakkari Yüksekova Lisesinde göreve başladım”(G-20).

Bu açıklamalardan,o dönemde insanların özellikle köylü halkın, çocuklarını okutmak için fedakâr oldukları görülmektedir. G-15 isimli öğretmenin ifadelerine göre ise o yıllarda da ücretli öğretmenlik yapabildikleri anlaşılmaktadır:

“Şimdi benim iki kez başlamam oldu. Birisi Salihli Lisesinde ücretli öğretmen olarak başladım 73 yılında. Daha sonra ağabeyimin vefatı nedeniyle ara verdim. Hiç müracaat etmedim.75 yılında Uşak Lisesine felsefe öğretmeni olarak atandım. Ocak 1975’te resmen başladım” (G-15).

3.3. Verdikleri Derslere İlişkin Bulgular ve Yorum

Görüşmeyapılan öğretmenlerin hemen hemen hepsibranslarının dışındaki diğer derslere girmişlerdir. Derslere girme nedenleri o yıllardaki eğitim koşulları ve öğretmen yetersizliğidir. Asıl branşı matematik öğretmenliği olan G-2 isimli öğretmeninve diğer pek çok görüşmecinin aktardıkları, tüm bu nedenlerin açıkça görülmesini sağlamaktadır:

Branş Dışı Derse Girdilermi	Frekans	Yüzde
Girenler	17	85
Girmeyenler	3	15

“Çok değişik derslere girdim. Örneğin el işi, resim, ahlak bilgisi, farklı farklı derslere girdim öğretmen eksikliğinden. Onlara girdiğimiz zamanda maaşımıza ekstra ücret veriliyordu, buda hoşumuza gidiyordu”(G-2Branşı Matematik Öğretmenliği)

“O zaman fen bilgisi vardı ortaokullarda. Kimya, biyolojinin ortak olduğu dersler. Onun dışında öğretmen olmayan derslere de girdik zaman zaman”(G-3).(Branşı Fen Bilgisi Öğretmenliği)

“Şimdi sosyal bilgiler ondan sonra ne bileyimmm ben orda kısa bi süre matematik dersine girdim. Beden eğitimi, resim burada(Salihli) tarih,coğrafya bi dönem psikolojiye girdik, bi dönem liselerde müziğe

girdim boş geçmesin diye dersler” (G-7).(Branşı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği)

“İlk 15 yıl falan Türkçe derslerine girdim edebiyat öğretmeni yoktu. Son 10 yılda da tamamen edebiyat okutuyordum. Onun dışında sosyal bilgiler, din kültürü ve ahlak, resim, İngilizce derslerine girdim. Öğretmen yokluğundan tabii”(G-9).(Branşı Edebiyat Öğretmenliği)

“İngilizceye girdim. Din dersine girdim ilk yıllarımda. Zorunluydu. Girilcek dediler girdik”(G-10).(Branşı Almanca Öğretmenliği)

“Tarih dersinin yanında, okulda coğrafya öğretmeni yoktu. Benim ek dalım coğrafyaydı, eee, üniversitede coğrafya okudum; beşeri ve ekonomik coğrafya. Coğrafya öğretmeni olmak istedim. Ama coğrafya öğretmenliği kontenjanı vermediği için bakanlık o yıl yüksek öğretmen okuluna, oraya gidemedim. O gidince de (coğrafya öğretmeni) doğal olarak okulda coğrafya derslerinin büyük çoğunluğuna ben girdim“ (G-1). (Branşı Tarih Öğretmenliği)

“Türkçe derslerine girdim. Fransızca alan öğrenci bitti.Bittikten sonrada Türkçe- edebiyat derslerine girdim”(G-11).(Branşı Fransızca Öğretmenliği)

“Ben ilk mezun olduğum yıl kız meslek lisesinde beden derslerine girdim. Ondan sonra başka derse girmedim yani. Zaten diğer dersleri kendimiz veriyorduk. Beden dersini de öğretmen okulundan sertifikalarım vardı. Bedenim çok iyiydi. Orda (kız meslek lisesi) ücret karşılığı girdim”(G-12).(Branşı Sınıf Öğretmenliği)

“Şimdiii branş dışında farklı derse ortaokuldayken girdim lisedee, Ama dur, endüstri meslek lisesinde de girdim. İşletme bilgisine girdim. Ortaokuldayken hepsine girdim. Zaten benden başka öğretmen pek yoktu ki. Beden eğitimine girdim, tarıma girdim. Din bilgisine girmedim çünkü ilgim yoktu. Ahlak bilgisine girdim. Din kültürü ve ahlak ayırdı, ben ahlaka girdim. Dine başka bir arkadaş girdi”(G-19Branşı Tarih Öğretmenliği).

“Matematik, beden eğitimi, din kültürü, milli güvenlik, iş teknik”(G-13).(Branşı Matematik Öğretmenliği)

“Resim, müzik, iş teknik, İngilizce ve kurulca seçtiğimiz beslenme derslerine girdim. O zaman 1 saattir (kendi branş dersinden bahsediyor hoca). Muradiye ortaokulu 3 sınıftı. O da 9 saat yapıyordu. Benim maaşımı doldurabilmem için 18 saati tamamlamam gerekiyordu. Bu branşlarda zaten yoktu çok kısıtlıydı öğretmen, onun için o derslere girdim”(G-16 Branşı Beden Eğitimi Öğretmenliği).

“Felsefe dersleri dışında geçici öğretmenliğim döneminde (1973) beden eğitimine girdim. Daha sonraları din ahlak bilgisi derslerine girdim. Öğretmen eksikliğinden tabii”(G-15Branşı Felsefe Öğretmenliği).

“İş teknik dersine girdim”(G-6).(Branşı Resim Öğretmenliği)

“Jeoloji dersine girdim çok kısa süre Niğde’ de. O zamanlar jeoloji okutuluyodu şimdi okutulmuyo” (G-18). (Branşı Biyoloji Öğretmenliği)

“Eee Salihli 50. Yıl Ortaokulunda resim iş bilgisi dersine girdim”(G-8). (Branşı Sınıf Öğretmenliği)

Aynı yıllarda, branşı dışında başka hiçbir derse girmeyen öğretmenler de vardır:

“Hep müzik. Farklı bir derse girmedim”(G-14). (Branşı Müzik Öğretmenliği)

“Din derslerine. din kültürü ve ahlak bilgisi dersi. Branşım dışında hiçbir derse girmedim. Aslında bizim yan branşımız felsefe. Felsefe grubu derslerine öğretmen yoksa girebiliyorduk. Fakat hiç öyle bir ihtiyaç oluşmadı. Biz hiç öğretmen sıkıntısı çekmedik”(G-17). (Branşı Din Kültürü Öğretmenliği)

“Branşımın dışında derse girmedim. Hayır. Ben istemedim. Çünkü bizde bir ilke vardır. Bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olunmaz. Ben yararlı olmayacağım bir sınıfa dünyayı verseler girmem. Çünkü bizi yetiştirenler öyle yetiştirdiler.Önce bilgi sahibi olacaksın o bilgiyi karşıdaki kitlelere doğru öğreteceksin felsefesi vardı bizde.Onun için ben kendi branşımın

dışında başka hiçbir derse girmedim. Bizi yetiştiren insanlar ekonomik yönden yetiştirmediler. Bizi bilgi birikimiyle donatılmış olarak yetiştirdiler”(G-20).

3.4. Mesleği Seçme Nedenlerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin bu mesleği seçme nedenleri arasında baskın olarak o yılların çaresizliği, ekonomik nedenler, kendi öğretmenlerini model alma ve mesleği sevmeye başgösterir. Çoğu, fakir ailelerin çocuğu olan öğretmenler, öğretmenlik mesleğini devlet kapısı olarak görmüş, garantili bir iş olduğu için bu mesleği seçmiştir.

Mesleği Seçme Nedenleri	Frekans	Yüzde
Ekonomik Nedenler	7	35
Rol Model	5	25
Diğer	8	40

“Öğretmenlikten başka bir tercihim yoktu. Öğretmenlik mesleğinden başka bir mesleği seçecek imkânım yoktu. Yani ister istemez öğretmen oldum”(G-5).

“O zamanlar eğitim enstitüleri yatılı oluyodu. Devlet güvencesinde oluşu ardından iş bulma yani mezun olduğunda hemen atanma, iş garantisi nedeniyle öğretmenliği seçtim”(G-13).

“Biz köy kökenli bir ailenin çocuğuyuz babamızın okutacak şeyi yoktu. Ev tutmam lazımdı, babam bunları o zamanlar yapamazdı. Köyde yaşıyoruz çünkü. Ben Gördes’te (Manisa’nın bir ilçesi) ilkokulu bitirdim öğretmen okulu sınavlarına girdim. 12 yaşından sonra yatılı okul okudum yıllarca”(G-18).

“Yavv kendimizi kurtarmak için yani. Aile okumamızı da istemiyordu cahillerdi. Baktım yatılı okul. Fakirlik de vardı. Ondan sonra dedim ki hiç olmazsa devlet bizi okutacak. İşte kazandık sınavı 17000 kişi girdik

300 kişi aldılar hem yazılı hem sözlü sınav yaptılar. Hem yazılı hem sözlüyü kazanarak başladık. O günki şartlar onu gerektiriyordu. Ailenin durumu biraz iyi olsa daha yüksek yerlere gidebilirdik. O zaman devamlı ziraat yüksek mühendisi olmak isterdim, köyü seviyordum”(G-8).

“Bizim o zamanlar şimdiki gibi çok seçme şansımız yoktu. Yeni yeni insanların gözünün açıldığı bir dönemdi. Bizim önümüzde okuyanlar vardı. Bunların bir kısmı Buca Eğitim Enstitüsünde okurken bir kısmı da İslam Enstitüsünde okuyup İzmir Kestane Pazarı Derneği'nde konaklardı. Bize en uygun kestane pazarı var. Barınma kolay, yeme içme imkânı var. Yani önümüzde iki seçenek vardı; ya Buca'ya gidip ev tutmak var ya da kestane pazarının imkânları bol olduğu için o yönde gitmek var. Babam rahmetli öyle düşünmüş. Çünkü bizim imkânımız yoktu;ev tutacan, yeme içme ayarlıcan, odununu sobasını kuracan falan”(G-17).

“O zaman yine böyle hem üniversite sınavı vardı hem de eğitim enstitüsü sınavı vardı, iki sınav vardı. İkisine de girdik. Eee, daha ziyade eğitim enstitüsünün yatılı olması daha cazipti. Mesela ilk sınav sonuçları asıldığında ilk kazandığım fakülte hukuk fakültesiydi fakat İstanbul'da yaşam koşulları çok meşakkatli ve masraflı olacağını düşündüğümüz için Bursa Eğitim Enstitüsünü tercih ettim. Ekonomik nedenler yani. Ama öğretmenlik mesleği yapıma, kişiliğime daha uygun olduğu için daha cazip geldi”(G-3).

“Şimdi biz fakir insanların, fakir ailelerin çocuklarıyız. ‘Ben liseyi okuycam’ dedim. Ailem dedi ki ‘Lise ve üniversiteyi okutacak ekonomik durumumuz yok oğlum. Seçim senin.’ Şimdiki gibi burs, kurs, kredi falan yoktu. O zaman düşündüm taşındım. En kısa yoldan ekonomik özgürlüğe ulaşabilmek için öğretmen okulunu seçmek gerektiğine inandım. Bir de öğretmenliği sevdiğimi anladım yani.Çünkü öğretmenlik sevilmezse yapılmaz.Bunun kuralı budur.Ne olursa olsun ne verirlerse versinler sevilmedikten sonra öğretmenlik kesinlikle yapılmaz.Neyse başladık. Başladıktan sonra sevgi daha büyük bişeye dönüştü, şevke dönüştü. Hele hele biz Bursa'ya Eğitim Enstitüsüne gittiğimizde Türkçe bölümü 30

kişiydi. Koskoca Türkiye'nin 3. büyük eğitim enstitüsünün Türkçe bölümü 30 kişiydi.5 farklı sınavdan geçerek girdik biz oraya. Bi Türkiye çapında sınav. Arkasından yazılı klasik sınav. Arkasından sözlü sınav. Arkasından el becerisi ondan sonra seçtiler böyle tek tek”(G-20).

Bazı öğretmenler ise öğretmenlerini rol model almış, öğretmenliği bu sayede sevmiş ve meslek edinmişlerdir:

“Babam. Öğretmen bir ailenin çoğuyum. Çevremde hep öğretmendi. Cazip bi meslekti, ideal bi meslekti benim için. Ben daha çok siyasal ve hukuk istiyodum ama oraları tutturamayınca. Bi de inat oldu. Şöyle bi maceram da var benim. Liseyi bitirdiğimde Ankara Gazi Matematik Bölümünü kazandım. Edebiyat mezunuyum ama matematiği kazandım.Beni öğretmenler kurulu kararıyla öğretmen olamaz diye göndermediler. Liseden evet. Tabi ikinci sene sınava girdim Ankara Dil Tarih'e girdim”(G-19).

“Benim asıl gayem orman mühendisliğiydi. Yani baya ciddi ciddi tabiata aşık bir insanım. Lise ikide bi müzik öğretmeni geldi. Ama daha önce ortaokulda bir müzik öğretmeni var ilkokulda da resim öğretmeni vardı. Öğretmenim ressamdı ve ben 5 yıl resim yapmayı öğrendim adamdan, ortaokul birde resim öğretmeni ‘Bu resmi sen yapamazsın’ dedi, kulağımı nerdeyse koparıyordu. ‘Ya ben yaptım, bi daha yapayım’. Yok hayır. Bi ders sonrada müzik öğretmeni girdi derse kemanla la sesi verdi, ‘olum, bu la’ dedi, ‘söyle bakayım’. ‘Laaa’ dedim bende, ‘otur aferin 10’, dedi. Öyle müziğe başladık, resmi bi anda bıraktım. Ondan sonra mandolin kursu, bağlamayı kendi kendimize öğrendik, flütü öğrendik. Lise birde babam akordiyon aldı, çaldık falan. Dediğim gibi Uşak'ta müziği çalanlardan 15-20 kişi varsa bi tanesi de bendim. Lise ikide bi müzik öğretmeni geldi. Bi gün rahatsızlandım, müzik dersine giremedim. Ertesi hafta sözlü var. Kalktım sözlüye, o günkü işlenen konuyu sordu öğretmen.Ben de dedim ‘Geçen hafta yoktum parçayı bilmiyorum’. ‘Okursun sen’ dedi. ‘Ama hiç bilmiyorum’ dedim. ‘Altın Beşik’ diye bi parçaydı, re sesini verdi. ‘Gir parçayı’ dedi. Ben aldım baştan sona okudum. ‘Hani bilmiyodun’ dedi. ‘Hocam, yoktum geçen hafta

bilmiyodum' dedim. 'Ee okudun, doğru okudun, otur 10' dedi. Diğer notlarım hep 10 ama ilk defa çalışmadan bi parçayı okuduk. Ondan sonra. Bu öğretmenimiz Ankara operaya hazırlanıyordu, soprano bi bayan. Operaya çalışıyo piyanoda bi takım aryalar maryalar falan bende ona bakıyorum, nanana bende onla beraber çalıyorum. Ee sen bu parçayı biliyomusun? Hayır. İşte notadan bakıyom falan filan derken lise sonda dedi gel ben seni bi çalıştırayım özel. Kadın bizi çalıştırdı. Ve beş kuruş para almadan. Müzik bölümüne girdik Ankara'yı kazandık ilk on içerisinde. İşte benim idolüm o kadını”(G-14).

“Etken şu olabilir; benim halamın eşi öğretmendi. Çocukken belki ona özenmiş olabilirim, çok başarılı birisiydi, daha sonra yurtdışına da gitti Fransa'ya. Eee, Almanca öğretmenim vardı Ayşe Nebile Günver, hala adını unutmadım. Ben öğretmen okulu mezunuyum. Önce ilkokul öğretmeni oldum. Kazanınca matematik bölümüne devam ettim, o öğretmenimi de çok seviyordum. Matematik bölümü öğretmenlerimi de seviyordum. Cebir, geometri. Onların etkisi olmuştur”(G-2).

“Valla nasıl sınava girdimmm, kazandım da gittim, bende bilmiyorum. Ama isteyerek gittim. Çünkü ilkokul öğretmenimi, 1 ve 2. sınıfta beni okutan öğretmenimi çok seviyordum. Bayandı. Onu kendime rol almıştım”(G-12).

“İlkokula başladığımda; o zaman köyde okuyoduk. Öğretmen olmaya taa o zaman karar verdim. Okuldaki öğretmenlerim etken olabilir”(G-9).

Kimi öğretmenler ise herhangi bir rol modeli olmadan, sadece öğretmenlik mesleğini sevdikleri için çocukluktan gelen bir istekle seçmişlerdir:

“İnsanları çok severim. Devamlı insanlarla iletişim kurmak. Daha iyi kendimi kültürel yönden geliştirme açısından bizim için etkili oldu. Zaten o dönemde çok meslek de tanımıyoduk. Ayrıca öğretmenlik insanlarla iletişim insanları eğitime açısından faydalı olur diye düşündüm”(G11).

“Çocukluğumdan beri seviyodum gerçekten. Hani kim görse beni öğretmen derdi. Benden iki yıl sonra gelen teyzemin oğluna bile ben ders çalıştırıyodum. Rol modelim yoktu” (G-10).

“Valla ben 65’te liseden mezun oldum, Ankara hukuka gittim. Kaldım, kaldım sınıfta, tekrardan sınavlara girdim işte ondan sonra eğitim enstitüsüne. Oraya isteyerek gittim ama”(G-7).

Bazı öğretmenlerin öğretmenliği seçme nedenleri ise farklılığıyla dikkat çekmektedir. G-16 isimli öğretmen, ilgi alanına ve aynı ilgi alanına sahip olan gençlere katkıda bulunmak için mesleğini seçerken; G-15 isimli öğretmen, hem öğretmenliği sevdiği için hem de ağabeyinin meslek seçimindeki mutsuzluğundan yola çıkarak öğretmenlik mesleğini seçmiştir:

“Futbolla alakalı olduğu için. Ben profesyonel futbolcuydum Manisaspor’da oynuyordum. Manisa 19 Mayıs Futbol Akademisi beni çok istedi. Bunu seçtiğim zaman futbola yatkın öğrencileri bulup katkım olsun istedim. Yani ülkemize katkım olsun istediğimden. Zaten 250-300’e yakın profesyonel futbolcum oldu. Bu işten ekmeğe yiyenler de oldu. En son öğrencim de Ali TANDOĞAN(Salihlişpor-Denizlişpor ve Beşiktaş Spor Kulübünde profesyonel futbolcu olarak görev aldı. Şuan teknik direktörlük yapmaktadır). Ondan önce Ahmet AKUYGUR vardı Altay’da. Diğerleri 2. lig, 3. ligde epey futbolcum oldu yani. Beni idol alıp beden eğitimi öğretmeni olan 10 -15 kişi de var içlerinde”(G-16).

“Haaa orası bak çok orijinal. Öğretmenlik mesleğini seçmemin nedenlerinden birisi 1969 yılında üniversite imtihanlarına girdiğim zaman sosyal branşlarda her fakülteye girebiliyordum. Her fakültenin sosyal puanla alan yerlerine yani. Mesela ben geçici kaydımı İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine yaptırdım 1969’da. Geçici kaydımı yaptırdıktan sonra Salihli’ye geldim. Esas kayda gittiğimde düşündüm taşındım, ben ne yapıyorum? İki şey burada rol oynadı. Abimin hukukçu olması. O hukuku bitirmişti fakat iş yoktu, babam da hâkim olmasını istemişti. O 68 yılında bitirdi geldi, xxx belediyesinde baş kâtiplik yaptı. İş sevmeydi. Ben bunu görünce tabii birde o zamanlar öğretmenliğin toplumdaki rolü toplumdaki itibarı daha fazlaydı. Ve öğretmenliği seviyordum. Ben gittim hukuka kaydımı yaptırmadım felsefe bölümüne yaptırdım. Felsefe neden? Çünkü soru sormayı seviyordum. Merak ediyordum. Bunun yanında lisedeki öğretmenimin de tesiri olabilir fakat

en önemli nedeni araştırabilmek, sorabilmek. Kafamdaki sorulara cevap bulabilmek. Ve onun için hukuka gitmedim. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi dediğin zaman felsefe bölümü hocalarımız taa ilk zaman felsefe bölümünü kuran hocalardı. Mesela Macit GÖKBERK, Paşazade İsmail TUNALI, Bedia AKARSU, Cahit TANYOL, Nurettin Şazi KÖSEMİHAL; yani kendi branşında Türkiye'ye sosyolojiyi, felsefeyi getirenlerden aldık. Ve o şekilde dersi severek yaptık. Hiç pişmanlığım yok çünkü isteyerek gittim. Yani gerçekten söylüyorum severek, isteyerek her gün aynı şevkle kalkarak öğretmenlik yaptım. Ve öğretmenliğim süresince rapor ya da izin 1-2 günden fazla kullanmamışumdur.93 yılında ameliyat oldum, onu da yaz dönemine denk getirttim”(G-15).

G-6 isimli öğretmenin ise ilgi alanı ve hayalleri çok farklı olsa da öğretmenlik mesleğine adım atışı farklı bir sebeple olmuştur.

“Vallaaa resmim çok iyiydi, hatta ben Ankara'daki okula birincilikle girdim yani. Çocukken mezar taşı yazıyodum kurşun kalemle. İlkokul beşte para kazanmaya başladım. Eski Uşaklılar beni hep bilirler. 70'li yıllarda da sinemaların bilbord afişleri elle yazılırdı. O afişleri yazıyodum, çok para oluyodu bende. Tabi bir iki meslek daha vardı, belki mimar olmayı isterdim; onda da puan tutmuş ama ben uyumuşum o zaman takip etmedim. Anne-baba iflas etmişti benim o dönemler, biz uyumuşuz. Eee mesela belki o günlerde İzmir mimarlık tutsaydı gidebilirdim ama Erzurum mimarlığı da gitmezdim. Hayat o kadar büyötmeye değmezdi yani.”(G-6).

Bazen de hiç umut yokken çıkagelen tesadüfler öğretmenlere yol göstermiştir. Tıpkı G-1 isimli öğretmenimizin aktardıkları gibi:

“Hayır. Bizim hayatımız rastlantılar. Şimdii ilkokulu bitirdikten sonra öğretmen okulları sınav günü ben hayatımda ilk defa doktora gitmişim. Herkes sınava gitmiş ben ilk defa doktora Salihli'ye geldim. Salihli'ye 10-15 km bir yerdeyim. Ama o günkü ulaşım sistemi nedeniyle ben Salihli'yi görmemişim. Ve ilk defa Salihli'yi o gün gördüm. Akşamüzeri getirmişler, anam köyün ebesi yani belgeli değil ama çekirdekten yetişme becerikli, alaylı ama benim yüksek ateşimi düşürememişler. Mecburen o

nasıl geldiğimi de hatırlamıyorum şu an, getirdiler Sevgi Yolu'nda Zeki Gökova diye bir doktora gösterdiler. Ve çıktığımda oradan hayatımda ilk defa şeyi gördüm, elektriği gördüm. Pırıl pırıldı, 'Baba bu ne' dedim. 'Oğlum bu elektrik' dedi. Düşünebiliyor musun? Bizim köyün içinden ana hat geçiyor Demirköprü Barajı'nın, ama bizim köye trafo vermedikleri için biz gaz lambasıyla hala aydınlatıyoruz. Ve okul derslerimizi de onunla çalışıyoruz. İki sene ara verdim doğal olarak sınav gününü kaçırdığımız için. İki sene sonra anam bir doktora gidiyor. Doktora gelince bir akrabasına uğruyor. O evin çocuğu kurs görecektir öğretmen okulu sınavlarına girmek için. Anam da diyor ki; 'Oğlum (öğretmene) benimde çocuğum var, ona da kurs verir misin?' 'Teyze senin çocuğun kaçınıcı sınıf' diyor. O da diyor ki 'İki sene önce ilkokulu bitirdi'. İki sene önce okulu bitirenden artık imtihanda bir şey olur mu? Olmaz. Doğal olarak bizde o mevcut duruma adapte olduk. İki tane çobanımız var, sürü işimiz var. Benden büyükler kız. O nedenle benim de çalışmaya zorunluluğum var. 'Bi baksan' diyor anam. Nur içinde yatsın öğretmenim incelik gösteriyor, 'Olur teyze' diyor. 'Bakalım' diyor. Anam geliyor eve. Babama diyor ki 'Bu çocuk okumalı, okuyacak'. Öyle baktı baktı babam. 'Sen' dedi 'Manyak mısın? Bize kim bakacak' dedi. 'Senin iki çobanın yok mu?' 'Var' dedi. 'Bir tane daha tut. Ben bakarım onlara, bu çocuk burada kalıp çiftçi olmayacak'. Babam kızdı. Sonra çağırdı beni gel dedi buraya. 'Sen ne diyorsun' dedi. Korkuyorum tepki vereceğinden. Büyük bir cesaretle 'Okusam iyi olur' dedim. Ertesi gün, tabi anam resti çekti ve babam resti göremedi. Sonra 'Tamam götürelim' dedi. Hasalan köyü var. Hasalan köyünde kurs veriyor adam, orda öğretmenlik yapıyor. Ama 30-40 kişisi var. Tabi bana bakacak ya. 'Gel bakalım Efe' dedi bana. Tahtaya, soruya çekti. Yani emek vermeye değer mi değmez mi. Bir sıfırlı bölme sordu. Onu yaptım. Matematikte çok iyiydim o zaman. Birde havuz hesabı sordu. Onu da yaptım. Ondan sonra dedi ki babama döndü 'Amca' dedi 'bu kalsın.' Ondan sonra kaldık orda. Ben o güne kadar ne başkasının evinde kalmışım ne de başkasının sofrasında yemek yemişim. Orda sınava kadar iki ay kaldım. Bir nevi dersane gibi, öğretmen dershanesi. Tabi orda kalanlardan büyüğüm iki yaş kadar. Beni o gün götürdü Sart'a 'Ben her gün senin yanına iki tane

eleman vereceğim, o elemanlarla buraya gelip' 30 - 40 kişiyiz o zaman biz- dedi ki 'her gün 40-50 ekmek getireceksin, para sende olacak, çarşamba günleri beraber pazara gideceğiz, yengenin yapacağı yemek için yemek malzemesi alacağız.Sonralarında sınava girdim ve kazandım ben. Yani o ilgi göstermese bende sorulan soruları bilemeseydim tabi kaderimiz yine değişmeyecekti”(G-1).

3.5. Göreve Başlama Koşullarına İlişkin Bulgular ve Yorum

O yıllardaki öğretmen ihtiyacı nedeniyle, görüşme yapılan öğretmenlerin hepside mezun oldukları tarihten birkaç ay sonra sınavsız ve koşulsuz olarak atanmışlardır. Görüşmeciler, atama yerlerini kurayla kendileri belirlerken, bir öğretmen dilekçeyle istediği yerde, bir öğretmen ise direkt devlet tarafından belirlenen bir yerde göreve başlamıştır:

Atanma Koşulları	Frekans	Yüzde
Kura İle	15	75
Diğer	5	25

“Okula girerken sınavla girdik de çıkarken sınav yoktu. Derhal tayin olduk. O zaman öğretmen yoktu, devletin öğretmene ihtiyacı vardı. Okul biter bitmez devlet isteğimiz dışında bizi tayin etti” (G-5).

“Hemen başladım. Herhangi bir sınav ya da koşul yoktu”(G-12).

“Yok, hiçbir şey yoktu. Okulu bitirdik dilekçemizi verdik tayinimiz çıktı gittik. Ben Tunceli'yi istedim, çıktı”(G-4).

“Mezun olduktan sonrakura çektik. Valla üç ay gibi bi zamanda atandık”(G-18).

“Hiçbir koşul yoktu. Ben ekim ayında okulu bitirdim. 30 Kasım'da göreve başladım 1973'te. Hiçbir şey yoktu kura çektik. Akşam sanat ortaokulu diye bir yer vardı. Kürenin içinde bir akvaryuma benzeyen kürenin içinde küçük küreleri çektik Sivas-Ortakent çıktı. Hemen daktilo ile yazdılar Sivas Valiliğine. Ben elden aldım yazıyı. Sivas Valiliğine başvurduğum, bir ay sonra da maaşımı aldım” (G-3).

“Yok. Hayır. Mezun olduk, kuralar çekildi, hemen göreve başladık. Bizim zamanımızda sınav yoktu” (G-2).

“Yok yok biz öyle bi sınava tabi tutulmadık.Üç ay gibi bir zamanda atandık. Eylülde bitirdim, aralıkta atandım.Kura çektik.Ankara şurada”(G-19).

“Öğretmenlerin tamamı kuraya girer hiçbir öğretmen açıkta kalmazdı. Temmuzda mı mezun oldu, haziranda başlardı. Eylülde mi mezun oldu,ekimde başlardı. O gün için öğretmen mutlaka görev yapması gereken kişiydi”(G-14).

“Yok yok. Direkt hemen çıktığın an tayin oluyodun. Kura vardı. Kura çektik. Zaten koca Türkiye’de erkeklerin gidebildiği bi İstanbul Eğitim Enstitüsü vardı resim bölümü, bi de Ankara. Eee 60 bizde mezun varsa 60 da İstanbul 120. Nerdeyse bi ile bi tane anca düşüyo yani. O zamanlar azdı. Herkes atanıyordu. Sobaya zoba diyen Türkçe öğretmenleri gördük mesela sıfıra ‘zıfır’ diyen. Sonra kızlar için Buca’ya (İzmir) açtılar o zaman rahatladı“(G-6).

“Hayır. Biz yatılı olarak girdik. Sonra yatılıyı kaldırdılar, bizi bursluya çevirdiler.Ve biz devlet bursuyla okuduk.Burslu okuduğumuz için bursun karşılığı mecburi hizmetimiz vardı.Ve biz mezun olduk, hemen atandık. Bir ay sonra atamamız gerçekleşti. Kurayla atandık. Biz çektik kurayı Ankara’da Yüksek Öğretmen Okulu’nda mı ne çektik.Ankara’da biyerde çekildi işte. Bursa’da eğitim enstitüsünden mezun olan 5 kafadardık biz, gittik bi kura çektik. Dillere destan.Birimiz Erzurum Çad. Birimiz Hakkari Yüksekova. Birimiz Malatya Pötürge.Böyle yerlere çektik yani”(G-20).

“Hemen başladık sınavsız. Kura çektik biz. Parasız yatılı okuduğumuz için mecburi hizmet diyerekten Ankara’da bakanlıkta kura çekildi ben hemen başladım. Ben haziran mezunuyum ama eylülde başladım. Çünkü 71 o zaman muhtıra dönemiymi, bizim mezunların bütün dosyaları şeye gittiymi sıkı yönetime. Çünkü tayin olmayanlar oldu başka bölümlerden.

Bizim bölümün hepsi tayin oldu ama diğer bölümlerden tayin olmayanlar vardı”(G-7).

“Eylülde mezun oldum, şubatta başladım göreve. Eylülde başlatmadılar. Önceden hemen başlatılıyordu. O dönemler bi durgunluk yaşandı. Bakanlığa gittik kura çektik, kurada da Afyon Bolvadin çıktı”(G-11).

“Şimdiii haziran. Haziran 1973’te. Bizden önceki dönemler hemen atanmışlar. Bizi 2 ay geç başlattılar. Tabi iki aylık maaşımızı yediler. Sadece bakanlık açıklyo, geliyosun kura çekiyosun. Tabi gelmezsen bakanlık senin adına kurayı çekiyo” (G-1).

“Hemen başladık, bize bi form doldurtular. Manisa, Mersin ve Samsun yazmıştım Manisa çıktı. Valla bir ay sürmedi atanmamız”(G-8).

“Ben haziranda bitiremedim; bir dersim kaldı. Eylülde bitirdim. Haziranda bitiren arkadaşlarımız bir dilekçe yazdı MEB’e, 3 tercih hakkı vardı. Şu şu şu yerlere tayininin yapılması gibi bir dilekçe veriyosun. Ben Bergama, Turgutlu, Salihli yazmıştım. Dilekçeyi verdim. İlk tercihime atandım mezun olduktan 1 ay sonra. Herhangi bir mülakat falan yoktu”(G-17).

“Hayır. Biz haziranda okulu bitirdik, kasımda atamamız oldu. Biz tercih falan yapmadık bakanlık bizi direkt atadı”(G-9).

“Haziranda mezun oldum, temmuzda atandım. Bakanlık direkt atadı”(G-13).

“Bakanlık seç diyordu. Bizim zamanımızda KPSS’ye veya şu sınava bu sınava ihtiyaç yoktu”(G-15).

3.6. Mesleki Gelişim ve Hizmetiçi Eğitime İlişkin Bulgular ve Yorum.

Hizmet İçi Eğitim Aldınızını	Frekans	Yüzde
Alanlar	4	20
Almayanlar	16	80

Öğretmenlerin pek çoğu o yıllarda hizmet içi eğitim, kurs yada seminer imkânı olmadığını ve katılmadıklarını belirtirken bazı görüşmecimiz birer defa seminere gittiklerini ifade etmiştir:

“Maalesef defalarca başvurmama rağmen bi türlü çıkmadı. Sadece bir defa, idareci olarak bir defa Mersin’e gittim. Çünkü bizim bölüme fazla şans vermediler”(G-1).

“Hayır. Yok hizmet içi eğitim, hiçbir şeye katılmadık”(G-2).

“Hayır. Demek ki bizim zamanımızda eksikti böyle şeyler. Sadece ben kendi isteğimle antrenörlük, hakemlik kursuna gittim, voleybol hakemlik ve antrenörlük kursu aldım”(G-16).

“Hiç katılmadım”(G-3).

“O yıllarda katılmadım. Daha sonraları Almanca kursuna gittim. Valla ben Yeşilce’deyken orası biraz mahrumiyet bölgesiydi yani haberim olmuyodu. Zaten üç sene kaldım orda. Ondan sonra bu şeye geldim, Saruhanlı (Manisa ilçesi) Mütevelli kasabasına. 74’te Saruhanlı’ya geldim. Orda da görmedim”(G-7).

“Stajyer olarak atandık. Hayır, kurs falan görmedik. Ama bir yıl stajyer öğretmen olarak görev yaptık. Bir yıl sonunda da stajyerliğimiz kalktı. Hayır sınav mınav yok, sınavla kalkmadı stajyerliğimiz. İki müfettiş gönderdiler o kadar, onlarla da kavga ettim zaten”(G-19).

“Vardı bi tane. Biz fakültede klasik mantık gördük Rahmetli İsmail TUNALI’dan. Bizim zamanımızda da modern mantık yeni yeni geliyordu. O gelişim süreci içerisinde Ankara ODTÜ’de modern mantık kitabını yazan ve derslere giren Teo GRUNBERG diye bi hocamız vardı. O bakanlıkla beraber (MEB)seminer açtılar. Ama bakanlığın bütçesi yetersizdi. İmkânlar sunamadılar bizlere. Yeme, içme barınma sorunları vardı. Çoğu bıraktı geldi, o kitabı aldık, kendimizi yetiştirdik. Hizmet içi kurslar falan yoktu”(G-15).

“Hizmet içi eğitime gittim. Onun dışında kendim bireysel İngilizce kurslarına falan katıldım”(G-9).

G-20 isimli görüşmeci ise o dönemlerde seminer veya kurslar olmasa da o dönemin öğretmenlerinin kendisini geliştirmekle yükümlü hissettiklerini aktarmıştır:

“Yoktu. O zaman öğretmen kendisini yetiştirmekle yükümlüydü. Çünkü o dönemde yetişen öğretmenlerin en büyük sevdası okuma sevdasıydı. Öğrenme sevdasıydı ve öğretme sevdasıydı.Şimdi benim evdeki kitaplar belki kimsede yoktur.Tonlarca para vermişim, tek tek almışım, 5 kuruşa kitap almışım. Türk Dil Kurumu’ndan Şerafettin TURAN’ın TDK Genel Başkanı olduğu zamanlardan. O dönemde yetişen öğretmenler birbiriyle bilgi birikimi olarak yarışır. Eğer bi topluma girdiğinde bir tartışmada konuşacak sözü yoksa kendisini eksik hissederdi”(G-20).

G-17 ve G-18 isimli öğretmenler genel değil de branşa göre hizmet içi eğitimler olduğunu aktarmaktadır:

“Vardı hocam, hizmet içi eğitim aldım ben. Başladığım yılda Bergama’da vardı, onu almadım. Tekirdağ’da aldım 1982 yılında 21 gün. Müracaat ettik bakanlığa; din öğretimi bölümüne. Onlar yayınlıyordu nerde hizmet içi semineri varsa bizde başvuruyoduk. Bizim branşa ait bir şeydi, genel değildi”(G-17).

“Evet vardı. Bakanlık düzenliyodu, göreve başladığım dönemin sonunda düzenlendi. Mesela biyoloji kursu ilk İzmir Kız Lisesi’nde düzenlendi. Modern biyoloji eğitimi-öğretimi için bir ay mı bir buçuk ay mı tam kesin hatırlamıyorum ama kurs gördük. MEB o dönemde çok iyi çalıştı. Sosyal şeyleri bilemem ama Türkiye’de o dönemde çok büyük bir atılım vardı yani şöyleki bütün Türkiye’deki fizik öğretmenleri, kimya öğretmenleri, biyoloji öğretmenleri özel kurslara tabi oldu.Mesela İzmir’de. Türkiye’deki bütün öğretmenler fen öğretmenleri kurslara tabi oldular, yetiştirildiler.Zaten şunu da söyleyeyim, ben eğitim enstitülerini öğretmenlikten saymıyorum yani. Kusura bakmasınlar. Öğretmen okulunu seçtiğimiz zaman kimse bir başka branşa gidemez. Tek öğretmen olursun. İdealin varyani, öğretmenlik idealiyle biz yetiştirildik 12

yaşından beri.Sonra ben eczacılığı bitirdim, öğretmenliği terk edemedim.40 yıl daha hocalık yaptık. Hem eczacılık yaptık hem de hocalık yaptık. İdarecilik yapmadım”(G-18).

“Sadece stajlarımız vardı, bir ay bi staja giriyoduk göreve başlamadan önce.87 yılında bi monitörlük kursuna gittim. Monitör şuydu benim o yıllarda anladığım kadarıyla. Bi alt kademedeki öğretmenlere ders verebilen öğretmen durumundaki usta öğretici. Mesela müfettişlerden yeterli not almayan öğretmenler falan olurdu. Onlar meslek içi eğitime tabi tutulurdu. Onlara biz ders verirdik”(G-14).

G-6 ve G-4 isimli görüşmeciler ise seminerlerin düzenlendiğini fakat yapılan bu seminerlerin faydalı olmadığını belirtmektedirler:

“Yaa okul yaptırıyordu onları da, benim için hiçbir değeri yoktu. Hepsi kağıt üzerinde formalite. Sonuç havanda su dövme yani. Kimsenin bişey bildiği yoktu”(G-6).

“Seminerlere katıldık tabi. Yine bu eğitim-öğretimle ilgili seminerler vardı, ona katıldık. Hala yapılan seminerleri ben faydalı görmüyorum. Genelde tatil amaçlı yapılıyor. Çalışırken ben civar köyleri çok gezdim, yani o okulları çevreyi gezdim. Fen ve tabiat dolaplarımız vardı bizim, hiçbir öğretmen o fen ve tabiat dolabını açıp deney yapmazdı, yapamıyordu, aracı tanımıyordu. Malzemeyi tanıyamıyor. Defalarca ben Milli Eğitim Müdürlüğü'ne rapor yazdım seminer çalışmalarını yüzünden. İşte, böyle yapılacağına fen ve tabiat dolabı ile ilgili bize bilgi verilsin deneyler nasıl yapılır diye. Öğretimde korkuyordu; 'Ee kırılırsa ne olacak?' Yavv kırılırsa kırılın n'olacak? Yani seminerleri ben faydalı görmüyorum. Tatil amaçlı yapılıyor” (G-4).

3.7. Meslekte İlk Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum.

Öğretmenleri göreve başladıkları zaman zorlayan başlıca unsur imkânsızlıktır.Kimi öğretmen mesleğe atılır atılmaz kalacak yer bulma (ev-yurt vb. gibi) sorunuyla karşılaştığını belirtirken, kimi öğretmenler de materyal eksikliği, halkın fakirliği ve öğrencilerin öğrenmeye olan isteksizlikleri dolayısıyla sıkıntı yaşadıklarını belirtmektedir:

Karşılaşılan Sorunlar	Frekans	Yüzde
Materyal Eksikliği –(sıra-Tahta vb)	6	
Diğer (Barınma-Köy Şartları)	9	
Sorun Yaşamayanlar	5	

“Hatırlamaz olur muyum, bugün gibi aklımda. En zor şey barınma; yer bulamadık kendimize bekar olduğumuz için. Evli olsan da bulamıcan çünkü ev üretimi azdı. 2 ay 3 ay otelde kaldık. Sonra elektrik atölyesinden bozma bi yer vardı. İmam Hatip açmışlar.İmam Hatip mi iş atölyesi mi ne olduğu belli olmayan bi yer, orda fen bilgisi öğretmeni vardı, o arkadaşla birlikte biz tam 1 yıl orda kaldık”(G-17).

“Biz mezun olurken sanki en lüks spor salonlarında öğretmenlik yapcakmışız gibi hazırlandık. Zannediyoruz ki halka dahi var. Ama nerdeee... Yok, hiçbir şey yok. Basketbol sahamız yoktu mesela Muradiye Ortaokulu’nda. Biz yaptık betondan. Kenarlarında ben çocuklarla minyatür futbol falan oynadım. Betonda sağlıklı spor olmuyo, ne kadar yapsan da sağlıklı değil. Burkulmalar oldu, birinin kolu kırıldı, bu zorluklarla uğraştık”(G-16).

“Mesleğe ilk başladığımda yaşımda küçüktü. Gittiğim köy çok mahrum bi köydü. Eğitim öğretim yönünden, her yönden. Çocuklar Türkçe bilmiyordu. Önce çocuklara Türkçe öğretiyordum. O zaman zaten hepsi sorundu. Hayat şartları zordu. Ben o zorlukta karda, kışta, tipide göğsümü gererek çalıştım. Bi insanın yaşaması için çekeceği çilelerin hepsini çektim. Köyde kalıyordum hatta köyün çobanı da yanımda kalıyordu. Çobana okuma yazma öğrettim, sonra askere gidince bana mektup yazdı. İlçeye yürüyerek gidip geliyordum kışta kıyamette. Benim hayatım roman”(G-5).

“Ben birleşik bir lisede göreve başladım. Yani hem ortaokulu hem lisesi olan bir okul. Oldukça mahrumiyet yaşanan bir bölgede başladım. Büyük çoğunluğu yürüyerek gelinip gidilebilir olanlar gelip gidiyo. Gelinip gidilemeyecek uzaklıkta olanlar gelip ev tutuyor. Hafta başında getirdikleri yiyecekleri hafta sonuna kadar yemek zorunda. Erken biterse.

Cumartesi günüde yarım gün eğitim var. Aç geldiklerini bilirim çocukların. Alacak paraları yok. Ondan sonra, eee, biz gelince tabi çalıştığımız için de soruyoruz neden aç. Öğleye kadar beş saat derse gircek, öğleden sonra da aç aç 7-15 km yol yürücek köyüne gidecek. Böyle bi durumdaldı”(G-1).

“Ben genelde barınma sorununu yaşadım. Okul binasının en üst katında, iki kere iki dört metre karelik bi odada, ocak-şubat – mart-nisanda yaşadım. Soğuk bi odada yaşadım. Daha sonra evlendik, ev tuttuk”(G-18).

“Tabi imkânsızdık mesela. İlk başladığım yerde. Ben fen bilgisi öğretmeni olduğum için alet yoktu, kitap yoktu. Biz kendi kendimize bir şeyler yapmaya çalıştık. İşte kartondan, ondan, bundan, şundan. O fen bilgisi müfredatı çok güzeldi, uygun bir şeydi. Dağın başında bulunan bir insanın bile bu deneyleri nasıl yapabileceğine dair planlar vardı içinde. Dolayısıyla onlardan bir şeyler yapıyorduk. Anlamak zordu, anlatmak zordu. Çünkü çocukların sosyal durumları iyi değildi; kitaptaki uçak nedir, gemi nedir bilen yok içlerinde. Mesela bir şey söylediğim de vayı deyip heyecanlanan, ya böyle olur mu gibi şeylerle karşılaşıyorduk. Dolayısıyla eğitim öğretim hayli zordu”(G-3).

“Endüstri meslek lisesi olunca bilgi yönünden daha zayıf öğrenciyle karşılaştım. Yani Fransızca'yı çok sevmeyen, öğrenmek istemeyen öğrencilerle karşılaştım. Hayalimizde öğrenmek isteyen öğrencilerle karşılaşabileceğimi düşünüyordum. Öğrencilerimiz oldukça azdı. Daha kalabalık sınıflara girmeyi isterdim o dönemler. 2- 3 veya en fazla 10 öğrenci oluyodu. Ee tabi o bi hayal kırıklığı oluyo haliyle”(G-11).

”Eee, hiçbir şey yoktu. Bütün ilkokul öğretmenleri ek derslere giriyodu. Sınıflar yeterliydi, öğretmen yoktu. Araç – gereç-materyal çok fazla yoktu. Fen dolabı falan vardı ama belli şeyler. Harita, dünya, küre gibi... Bu kadardı. Çok fazla ayrıntılı deney yapacak kadar materyal fazlaca yoktu”(G-13).

Söz konusu zorlukların öğretmenleri yıldırmadığı aksine her şeye rağmen öğretmenlerin,mesleklerine tutkuyla bağlı oldukları görülmektedir:

“Mesela 1.-2.-3. sınıf ilçe merkezinde ben çok sıkıntı yaşadım. Şöyle yaşadım. Mesela çocuğa kalem tutmayı öğretiyorsun, çizgi çalışmayı öğretiyorsun, tam çocuk yazmaya geçiyor. Akşam gidiyor Kur’an kursuna,sabahleyin okula geliyor tersten yazmaya başlıyor. Al bi daha baştan tekrardan. Ama çok zevkli bir meslek”(G-4).

“Bi defaaa görev yaptığım yer oldukça mahrumdu. Üç öğretmenlik, ikisi askere gitti, tek kaldık. 10 tane öğrenci vardı; sabah 4 ve 5’e, öğleden sonra 1 – 2-3’e giriyordum. Yalnız kalıyordum, okul uzaktı, köyden biraz aralıktıydı.Yatarken korkuyorduk yani. 20 yaşındayım köyün kalkınması için kooperatif kuruyorum. Dozer geldi, gençlik planlamadan kepçesini vurdu. Köyde kooperatif kurup yol yapılırken bazılarının tarlasından bi metre, iki metre aldılar. Ondan sonra o adam bana silah çekti, sıktı. Mermi patlamadı. Ondan sonra küfür etti, bir hafta sonra okulu taşladılar. Yine yılmadım.O köyler asfalt oldu, yaptırık yolu. Beş altı köy faydalanıyor. Şimdi bize diyorlar ki Allah razı olsun”(G-8).

“Müzik toplumsal bi olay.Yani önce müziği sevdireceksin. Ondan sonra, gittiğin okulda müzik odası olmazdı. Müzik ciddiye alınmazdı. Gir şarkı söylet, sen de şarkı söyle, çocuklarla uğraşma. Benim zamanıma kadar öyleymiş ya da ne bileyim benden önce giren bazı öğretmenler ‘la’yi söyleyemedi sınıfta bırak,‘fa’yi çalamadı sınıfta bırak bilmem ne falan. Branş olarak müziğin ne olduğunu öğretmeye çalıştım önce. Zorluğum buydu. İlk birkaç sene velilerle, öğrencilerle, okul idaresiyle kendimizi kabul ettirme, dersi kabul ettirme, öğrenciye dersi sevdirme, onun bi ders olduğunu yani eğlence olmadığını anlatmakla geçti. En azından ben müzik öğretmeniyim. Bu meslekten para kazanıyorum, demek ki bu meslek edinilebilecek bi branş, o zaman sizlerin içinden neden bu branşı seçip de meslek sahibi olan çıkmasın. Bunu anlatmaya çalıştım ben ve 25 sene bunun mücadelesini verdim”(G-14).

Bayan öğretmenlerin ise genelde gittikleri yerlerde ev bulma, barınma sıkıntısı çektikleri görülmektedir:

Elbette ki sorun varmıştır. Bi kere gittiğiniz ilçede ev bulma sorunu vardı.”(G-9).

“Valla dediğim gibi önce ev aradık. Kalma sorunu oldu. Çok çok sorun yaşamadık”(G-10).

Tüm görüşmecilerin anlattıklarına rağmen herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirten öğretmenlerin olması da dikkat çekmektedir:

“Aziz sana şöyle söyleyeyim, benim mesleğe başladığım zaman hiçbir sorunum olmadı. Ben Salihli Lisesi’nde görev yaptım, Salihli Lisesi mükemmeldi. Barınma sorunum yoktu. Evim buradaydı. Her şey tamam. Ordan Uşak’a gittim. Uşak’ta da Uşak Lisesi’ndeydim; o zamanda sayılı liselerdendi o bölgenin. Yoksa ben okulda bi zorluk çekmedim“(G-15).

“Valla meslekte benim karşılaştığım bi sorun olmadı pek. Tek sıkıntım ilk sene sosyal bilgiler öğretmeni olduğum için o zamanlar tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi diye üç ayrı ders oluyodu. Örneğin matematiğe giren bir yazılı yapıyodu, ben üç yazılı yapıyodum. Ee bi sınıfta matematik veya fen öğretmeni bi dönemde üç yazılı yaparken ben dokuz yazılı yapıyodum ve dokuz sınavın ortalamasını alıyodum. O oldu ilk sene”(G-7).

“Valla ben öyle pek sorunla karşılaşmadım. Mevlütlü köyü(Salihli) iyiydi yani. Şehre yakındı. Köyümüzün suyu yoktu o dönem. Öğrenciler biraz daha bakımsızdı. Ama son zamanlar düzeldiydi öğretmenli bi okula atandım. Yol üstüydü. Her gün evime gidip geldim. Okulumuzun hademesi bile vardı”(G-12).

“Ben öyle çevreyi falan yadırgamadım yani. Bide o süreç farklı bi süreçti. Siyasi mücadelenin yoğun olduğu dönemlerdi. Halkla gayet iyi ilişkilerimiz olduğu için çok fazla bi sorun yaşamadım, halkla kaynaştım yani”(G-19).

“Öğretmenlikte mi? Hiç sorunla karşılaşmadım. Yalnız idarecileri falan beğenmiyodum yani. Ama onlarda bana bişey diyemiyolardı”(G-6).

3.8. Okul Donanımları ve Yeterliliğine İlişkin Bulgular ve Yorum

Mesleğin ilk başında öğretmenleri zorlayan imkânsızlık,onları okul ve sınıf ortamında da zorlamaya devam etmiştir. Kalabalık sınıflar,eski yapılar, sırası, tahtası olmayan ya da bu sayılanlar olsa bile öğretmeni bulunmayan okullar karşısında öğretmenlerin durumlarının sıkıntılı olduğu göze çarpmaktadır:

Okul Donanımları Yeterlimidir.	Frekans	Yüzde
Yeterli	3	15
Yetersiz	17	85

“Yetersizdi. Öğretmen sayısı da yetersizdi. Çok yetersizdi” (G-2).

“Sıfır, sıfırırır!Göreve başladım sadece bi tek mandolin vardı o da Allahtan gitmemiş yani. Bi kaç tane varmış da benden önceki öğretmen birini bırakmış. Artık kırıldı mı n’oldu. Müzik odası yok. Dedim ya branşın ne olduğunu anlatmak lazım. Uşak’ta göreve başladığımda bi tek ben vardım müzik öğretmeni. Başka hiçbir okulda yoktu. Haa bi lisede vardı o arkadaş da askere gitmişti. Uşak’ta bütün bayram görevleri, seyran görevleri, açılış görevleri, İstiklal Marşı görevleri bendeydi. Aşağı yukarı bir, bir buçuk yıl ben çalıştırdım”(G-14).

“Görev aldığım okulda, şartlar çok iyi değildi. Bi orta üç sınıfı vardı hatırlarım, sosyal bilgiler dersi boştu ben girdim, 76 kişiydi sınıf; ilk sırayla tahta arasında bir insanın geçebileceği kadar yer yoktu yan geçmek zorundasın yani, eeeee, bostan tarlasındaki karpuzlar gibi kafa yığını gibi. Sürtünmeleri bile büyük bi gürültü yaratıyo. Tabi fiziki koşulları pek elverişli değildi. İmkânlar sınırlı yapı teslim alanlar duyarlı davranmamış, mütahit pek özen göstermemiş öyle bi yapıda”(G-1).

“Derslikler ve koşullar yetersizdi. Az öğretmen vardı. Ben ortaokulda görev yaparken bir matematik öğretmeni, bir fen bilgisi, bir de Türkçe

öğretmeni vardı. Geriye kalan derslere ek ders olarak giriyorduk. Tarih, coğrafya, müzik, beden eğitimi, resim derslerine yani giriyorduk”(G-3).

“Okul açıldığında çocuklar geldiler. Okulda sıra yok, sandalye yok, yazı tahtası yok. İlk görev yerimde yalnızdım, ikinci görev yerimde 3 öğretemdik; sayı bu kadar.”(G-5).

“Bizde okul yoktu, sıra yoktu. Biz sırayı kendimiz çaktık. Yazı tahtasını gittik bulduk geldik. Şimdiki gibi o mevsim şeritlerini zaman şeridini falan öğretmen kendisi yapardı. Çocuklara vereceği fişleri akşam kendisi yazardı.Şimdiki gibi her şey hazır gelmezdi.Ama Yüksekova Lisesi'nin güzel bi kütüphanesi vardı. Çocuklar çok yararlandılar yani”(G-20).

“Yok, yeterli değildi. Mesela ben köy okulunda çalıştım, vatandaş kendi tahtadan yapmış sıralarını, dolap yok mesela. Evraklar vardı,Tebliğler Dergisi geliyordu. Öyle tahtadan rastgele bişeyler yapıp çakmıştık oraya. Bi ara süt tozu dağıtılıyordu, sonra üzüm fındık dağıttılar ama yetersiz; sıralar yetersizdi. Öğretmen sayısı bakımından da azdı. Mesela bende beş sınıf vardı, biz iki öğretemdik. Ben Ankara'nın biyerinde çalıştım 250 öğrenci vardı, iki öğretmen vardı. Mesela orda görevli olan öğretmenler torpilli olduğu için Ankara merkezde valilik oluruyla çalıştırılıyordu, iki öğretmen 250 öğrenci okutuyordu” (G-4).

“Çok zayıf. Zaten okul demeye bin şahit lazımdı. İki köyün arasına taştan bi bina yapmışlar.Üç derslikti zaten 1 – 2-3. sınıfı olan bi okul. Ben o okulda yattım. Köyde ev falan yoktu yani.Köyün dışındaydı. Orda odanın birini kendime çevirdim. Bi soba, bi somya o kadar işte.Öğrencilerim iyiydi.Öğrencilerimle bi sorunum olmadı.Burası nahiye durumunda olan bi köydü. İki öğretim yılı görev yaptım ben orda” (G-19).

“Normal köy okulu. İki sınıf vardı, bir müdür odası vardı. Giriş salonu vardı. Bizlerin yapmış olduğu araç gereçler vardı. Duvarlarda Atatürk'ün resmi asılı durur. Bizim yaptığımız araç gereçler vardı. Tabiat dolabı yoktu örneğin. O alçıdan yapılan kalpler, iskeletler falan yoktu. Kendimiz yapardık, kendimiz çizerdik öğrenciye çizdirirdik. O şekildedeydi yani. Köyün yolu yoktu, yaya gidip geliyorduk Belki köylülerin

çoğu o zaman arabayı görmemişti. Elektrik yok, su yok, kahvehane yoktu. Gaz ocağıyla yemek yapardık”(G-8).

“O zamanın sınıf mevcutları ellili civarındaydı, ortalama elliydi, o kötüydü yani. Kasabada da köyde de şehirde de okul yetmiyordu”(G-6).

“Eee, tabi hiçbir şey yoktu; kitabımız, defterimiz, levhalar, şu, bu, hiç bir şey bulamıyorduk. Öğretmen sayısı her zaman yeterliydi (G-10).

Bu imkânsızlıklar öğretmenleri gittiği başka okullarda hatta büyük şehirlerde bile yalnız bırakmamıştır. Ancak öğretmenlerin ifadelerine göre şehir okullarının hem öğretmen sayısı hem de materyal açısından daha fazla imkâna sahip olduğu anlaşılmaktadır:

“Ben genelde ilçelerde çalıştım. Öğretmen sayısı genelde yeterliydi. Eksik olduğu da vardı tabi. Okulların fiziki yapılarında eksiklikler vardı. Artvin Borçka’da çalıştım, fiziki imkânlar tamamen olumsuzdu mesela. İnce uzun bir binakötü bir koku, sınıf normal standartlarda bir sınıf değil; direkler var kürsüye oturduğunuz zaman çocukları göremiyorsunuz. Yerler tahta, arkada bir soba, teneffüste oturabileceğiniz yer yok. Sobayı kendimiz yakıyorduk. Ve bu şartlarda çocuklar bilgiye açtı, inanılmaz keyif aldım”(G-9).

“Öğretmen sayısı her iki okulda da yeterliydi. Çok iyiydi okulların donanımları, sıralar hepsi yeterliydi. Zaten benim öğrencim çok azdı ama benim gördüğüm genel anlamda yeterliydi. Merkezi yerlerde çalışmış olmanın etkisi de vardır tabi”(G-11).

“Materyallerimiz vardı. Öğretmenler arasında dayanışma vardı. Araç gereçleri kendimiz alırdık. Mesela ben buradan (Salihli) alıp götürüyordum. Yedi öğretmendik biz. Her sınıfın bir öğretmeni vardı. Yeterliydi yani”(G-12).

G-15, G-18 ve G-17 isimli öğretmenler ise çalıştıkları okulların hiçbir eksiğinin bulunmadığını ifade etmektedir:

“Şimdi benim çalıştığım okullarda sıkıntı yoktu. Öğretmen bakımından da sıkıntı yoktu” (G-15).

“Ee tabi o dönemlerde iyiydi yani. Niğde Lisesi iyiydi. Ben Ankara’ya tayin oldum. Laboratuvarlarımız vardı. Mesela otuz kırk tane mikroskop vardı, modern biyoloji eğitimi-öğretimi okutuyoduk. 40 kişilikli sınıflar, herkesin önünde bir tane mikroskop vardı”(G-18).

“Ben imam hatipte yattım kalktım ama görev yerim liseydi, lisemiz güzeldi hocam; okulda her şey yerli yerinde tamdı bir eksiğimiz yoktu.3 yıl çalıştım ben o lisede”(G-17).

3.9. Ders İşleme Yöntemlerine İlişkin Bulgular ve Yorum.

Yukarıda bahsi geçen zorluklara rağmen öğretmenlerimizin hepsininde mesleklerine aşık oldukları gözlenmektedir. Bu kadar idealist ve mesleğine bağlı insanlar olunca ders işleme yöntemleri de öğrenciye özgüven kazandırma, onlara doğru bilgiyi aktarma, düşünmeye itmeye yöneliktir.

Derş İşleme Yöntemleri	Frekans	Yüzde
Geleneksel Yöntemler	16	80
Yenilikçi Yöntemler	4	20

“Valla ders işlerken bennnnn Göreve başladığımda ilk kendime sorduğum soru şudur; nasıl bi öğretmen olmalıyım? Ben hangi öğretmenlerimi anımsamak istemem, neden? Ben hangi öğretmenlerimi unutmak istemiyorum? Niçin? Benim belleğimde olumlu iz bırakanlar gibi benim öğrencilerimin belleğinde de olumlu iz bırakan bir öğretmen nasıl olurum?Bu soruları sordum ve öğrencinin yanında olmayı amaçlayan bir öğretmen oldum. Bir de ben hikâyeci tarih anlatımı yerine neden-sonuç ilişkileri içinde olayların örgüsünü çözümlenmeye çalışan bir ders işlemeye çalıştım.Soru-cevap şeklinde.Olabildiğince öğrenciyi derse katmaya çalışan ve derse her öğrencinin hâkim olmasına özen

gösteren. Konuyla ilgisi olmasa bile çocuğun görüşünü toplum içinde ifade etme becerisi kazanmasına katkıda bulunmayı amaçlayan bir yöntem işledim. Doğru olmayabilir ama sosyal bilimlerde öyle matematiksel doğru yok yani çocuk kendi görüşünü bir düzen ve disiplin içinde ifade edebiliyorsa bu çok önemli” (G-1).

“Nasıl ders işlerimmm... İlk girdiğim zamanlar 22 tane sınıfım vardı. Mesela ortaokul 3’lerde 8 sınıf var. 8 farklı ders işlerim. Neden? Çünkü her sınıftaki öğrenci seviyesi farklı. Dolayısıyla aynı şarkıyı 8 türlü öğretiyorum. Başta dedim ya öğretmenlere ders veriyodum seminerlerde diye. Bi ilkokul seminerine katıldım ben öğretmenlerle ilgili yine. İlkokul müfettişi geldi. ‘Hocam’ dedi ‘Bi örnek müzik dersi işleyin de arkadaşlar görsünler’ dedi. ‘Olmaz’ dedim. ‘Ya ama o zaman bunlar nasıl ders yapacaklar’ dedi. ‘Onlar kendi derslerini kendisi bulcaklar’ dedim. Neden? Çünkü ben orda bi ders işlediğim zaman orda 200 tane öğretmen arkadaş varsa 200’ü de aynı şeyi yapar. Olmaz! 200 tane farklı sınıf var belki orda 100 tane öğrenci var. Dolayısıyla öğrenciye göre ders işledim. Çünkü seviyeler farklı. Aynı konuyu farklı işlersin. Dersin bi omurgası var, belli bir plan dâhilinde gidiyorsun. Mesela ‘Daha dün annemizi’ öğretiyosun. Bunda da neler var? Notalar var bitakım görsel şekiller var. Bu görsel şekiller nedir? Neden onlar var? Önce o şarkının görsel şekillerinin nedenini ve önemini anlatırım ki çocuk haa bu önemliymiş o zaman ben buna o ciddiyette yaklaşayım desin. Çocuk nedenini öğrendi mi löp diye giriyor konunun içine. Öğrenmesi daha kolay oluyor. Ondan sonra sesleri tanıtırım. Sonra altta sözler var, onları tanıtırım. Seslerle şekilleri birleştirmeye çalışırım ama tabi bu dediğim gibi her sınıfta farklı yaklaşımlarla olurdu” (G-14).

“Ders işlemede genellikle öğrenciyi konuşturmayı severim. Aktif metot diyorlar ona. Derse hazırlanmak diye bir şey yok, derse her zaman hazırdır öğretmen. Felsefe öğretmeni zaten her zaman hazırdır. Kitaptakiler sadece kitap içinde kalmaz okuduğumuz literatürler var. Onlardan bilhassa biz işlerdik. Mesela Sokrates’i işlerken sadece kitabı değil Sokrates’in savunmasını ele alırdık. Ve bu anlatılması gereken bir şey, işlenmesi gereken bir şey, dünyanın bilmesi gereken bir şey.

Gerçekten müthiş bir savunma müthiş bir diyalektik metot var. Sınıf içi münazaralar yapardık. Gruplandırırdım ona göre bi başkan seçerdim ve öğrenciye sınıfı bırakırdım. Kendim karşıya otururdum. Soru cevap yaparlar ondan sonra ben takviye yapardım. Mühim olan toplum huzurunda konuşabilmek anlatabilmek kendini rahat hissedebilmek; yani ben buyum diyebilmesi öğrencinin.6 saat derse giriyorum bi sınıfa, öğrenciye bu rahatlığı vermek lazım. O şekilde aktif metot her dersin içerisinde. Ben belli zamanlarda 40 dk'lık dersi ikiye böler günlük aktüel konulardan da konuşurdum. Çünkü bir ders 40 dk'dır ve insanın veyahut da öğrencinin diyim dersde kalma müddeti (zihinsel olarak) en fazla 20 dk'dır. Ders içinde disiplinli ve nüktedan ama ders dışında her şeyi konuşabilirdik. Öğretmen okula kapıdan girdiği anda her türlü kendi düşüncesini fikrini bırakabilen, öğrencinin hakkı neyse verebilen insandır. Öğrenciler felsefeden çok korkuyodu. Felsefe dediğin zaman düşüncenin ürünü soyut olduğu için anlamakta güçlük çekiyo. Onu onların anlayabileceği şekilde anlatırdım. Öğrenciler kredili sistemde disiplinli olduğum için beni pek seçmezlerdi ama sonradan öğrendikleri zaman hepsi gelirlerdi. G-15 hoca öğretiyö, nota bakmıyo, sene sonunda geçiriyo. Ben sınıf öğretmeni olmadığım sınıfların dahi öğrencilerini birebir çağırır; annesinin, babasının mesleğini sağ veya ölü olduklarını, ne işi yaptıklarını yazardım. Öğrenciyi takip ederdim ve öğrenci zayıf alıyorsa onun nedenini araştırırdım. Kalan öğrencim o nedenle çok azdır, o da uyum sağlamadıysa”(G-15).(Felsefe Öğretmenliği)

“Ben hep soru-cevap yöntemi yaptım. Sonra çocukları konuşturdum. Benim prensibim odur. Düz anlatımdan ziyade çocukların derse katılımını sağladım yani. İlgileri iyiydi. Çok farklı yerlerde çalıştım. Eğitim Enstitüsünde de çalıştım bir yıl. Kayseri'den buraya (Uşak) Eğitim Enstitüsüne geldim. Eğitim Enstitüsünde çok farklı bir süreç yaşadım. Orda çok daha aktiftim. Çünkü çocuklar artık üniversite düzeyinde öğrenciler. Ordaki süreç çok daha anlamlı geçti benim için.”(G-19).

“Şimdi şöyle söyleyeyim. Biyoloji çok zor bi ders esasında ama onu sevdirmek lazım.Ben 1970'lerden itibaren biyoloji konularının her birini

besteledim. Öğrencilerime öğrettim. Hala daha şuanda ben yatarken biyoloji bestelerini söyleyerek uyuyorum. (Görüşmecimizden bu esnada bir tane bestesini okumasını istedim.) Söylerimmm söylerim tabi sen bunları dinlet ama. Böyle ders anlattık yani yıllarca. 250 tane bestem var. Mesela şimdi İstanbul'da biyoloji okuyan öğrencilerim toplanır bu besteleri okurlarmış.Yani öğretmenlik bir sanat;Zeki Alasya, Metin Akpınar'dan daha büyük şovmen olcaksın. Kuru kuruya öğretmenlik yok

A antijeni, b antikoru taşıyan

A kan grubusun sen

Kendinden sıfırdan kanları alırsın sen

Kendine AB'ye kanları verirsın sen

A kan grubusun sen

B antijeni A antikoru taşıyan

B kan grubusun sen

Kendinden sıfırdan kanları alırsın sen

Kendine AB'ye kanları verirsın sen

B kan grubusun sen

Hem A hem B antijeni taşıyan

Antikorlar taşımayan

AB kan grubusun sen

Herkesten kanları alırsın sen

Kendine kanını verirsın sen

AB kan grubusun sen

Hem A hem B antikoru taşıyan

Antijenler taşımayan

Sıfır kan grubusun sen

Herkes kanları verirsın sen

Kendinden kanını alırsın sen

Sıfır kan grubusun sen” (G-18).(Biyoloji)

“Mesela ben kırk dakika içerisinde bir iki defa metot değiştirdim. Ders anlatıyorum, baktım çocuğun ilgisi dağılmış, bi anı anlatıyordum veyahut da başka bir şey. Dışarda 5 dakika oyun oynatıyordum tekrar geliyordum. Şimdiii zaten biz... Önce şeyi söyleyeyim de. Bizde tek müfredat programı vardı, biz planlarımızı yaparken o zaman yıllık ünite planı yapıyordu, duvar boyu kartona yapıyorduk asılıyordu, şarttı. Mesela coğrafyada bölgeleri anlatıyosun, öğrenci Ege bölgesinin bütün haritasını çizer; ben derse girmeden önce onlar hazırlanırdı.Küme çalışması vardı bizde. Ve anlatırken öğrenciye, mesela İzmir. Akarsuyunu gösterir, yerini gösterirdik. Ve bu çocuk onu bir daha unutmazdı. Ee bilgisayar yoktu,elimizde kaynak yoktu. Tek kaynağımız müfredat programı. O planı o müfredat programının şeyine göre yapıyorduk öğrencilerin göreceği yere asıyorduk. Kaynak bulmak zordu, günlük planı kendin yapıyosun. O çevrenin şartlarına uymalı. İşte ben çok karşılaştım öğretmenlerde bu hazır ünite dergilerinin sattığı planlar vardı. Yıllık planları ona göre yapıyor. İşte adam yazmış; denize gezi yapılacak, mesela havaalanına gezi yapılacak. Yavv havaalanı yok, deniz yok. Ordan olduğu gibi geçmiş oraya”(G-4).(Sınıf Öğretmenliği)

“Ee benim ders işleme yöntemim genelde bir önceki dersten küçük bir tekrar, yeni konuya ondan sonra başlama, önce ben konuyu anlatırım, birkaç örnek yaparım onunla alakalı alıştırmaya daha sonra da çocukların kendine güveni gelsin diye, kalkmak kim istiyor diye özgür bırakırım. Herkes parmak kaldırırdı, onlardan kaldırırdım, hemen her ders farklı kişileri kaldırmaya özen gösterirdim.Ama ne kadar başarılı oldum bilemem tabi. Ben kendimce iyi yaptım diyorum. Öğrencilerimle konuşmak lazım”(G-2).(Matematik Öğretmenliği)

“Ders işleme yöntemim bir hayli enteresandır. Çünkü çocuklara sürekli soru sorar ve sürekli onlarla ilgilenirim. Bütün mesele çocuklara soru sorduğunuz zaman söz vermek, artık bu konu yeterlidir demek anlamsız; parmak kaldıran herkesin cevapları teker teker söylemesi gerektiğini

söylüyorum ve onların kendilerini ifade etmelerini sağlıyorum”(G-3).(Fen Bilgisi Öğretmenliği)

“Yaparak deney yaparak, soru-cevap metoduyla. Sonra küme çalışmaları çıktı. Mesela bireysel bir görev veriyorsun, üç beş arkadaş birleşiyorlar. Onlar kendileri hazırlayıp kendileri sunuyolardı. Kendi aralarında iş bölümü yapıyorlardı. Ama soru cevap oluyodu genellikle”(G-12).(Sınıf Öğretmenliği)

“Şimdi derler ki öğretmenler, resim öğretmenleri için; ‘Bir objeyi koyuyo oturuyo. Ohh, ne kolay.’ Ben objeyi de koymuyodum. Neden? Objeyi koyarsan bu saksı çıkmaz, neden çıkmaz? Orayı aynen yapmaya çalışır. Onlara ben, ‘Çocuklar’ diyodum ‘Hepiniz iyi not alcaksınız ama burda doğayı yeni baştan boyucaksınız. Diyelim ki bi imkân olsa; gökyüzünü mavi görmekten bıktıysanız pembe bir gökyüzü yapıp, dağları kahverengi görmekten bıktıysanız mor yapıp, kaldırımları yeşile boyayabilirsiniz.’Gördüğünü birebir yapan zanaatkâr, onu çıkış noktası olarak kullanıp kendinden bişey katarsan sanatçı olursun. Yani yorum getirmen lazım, yorumlıcaksın. Resim renklerin kompozisyonudur. Müzik gürültünün kompozisyonudur. Mesela elini şöyle gelişi güzel vursan gürültü olur. Ama bu gürültüyü ritme sokarsan birden müziğe dönüşür. Resim de öyledir. Görsel bir şölendir. Resim bir şey anlatmaz ama anlattırmak için kullanabilirsin. Benim çocukların müthiş bir özgüveni vardı. Benim dersimde mesela iş teknik dersinde çocuk yapmak istemiyorsa yapmayabilirdi. Yapmayan da zayıf almazdı, çünkü bu yetenek isteyen dersti. Sanırım tüm dünyada bu derslerde not olmuyo. Bunlar öğleden sonra hobi dersleri oluyo. Bu not şeyi çok saçma. Ben zaten çocuklara 10 üzerinden konuşursak hiç yapmayana 7 veriyodum. Biraz yapana 8, biraz çaba gösteren de 10 alıyodu. O zaman o yeteneksiz çocuk da kırılmıyodu yani. Ödev vermiyodum çünkü resim dersi bu. Yapamadığını başkasına yaptırır. Ve hepsi de mutluydu. Mesela bir sınıfın hepsi aynı kalitede resim yapıyodu”(G-6).(Resim Öğretmenliği)

“Ben bir kere önce, a’dan z’ye çocuğu ısıttırım, ondan sonra konu ne ise ona girerim. Programda ne varsa hepsini çocuklar görürler. Mesela

gülle atma, disk atma. Jimnastik kasasından atlama. Tabii ben çocukların başındayken yapılır bunlar. Ben kendim ellerimle attırırdım yani. Ama belli bir zaman sonra bu öğrencileri çok sıktı. Gelen bi bakanlık müfettişi 'Yav bu çocukları konuya göre değil de canlarının istediği şekilde halledin. Ee işte, bu çocuk bir hafta bunu bekliyo, kafası şişti bu çocuğun; fiziği gördü, kimyayı gördü, matematiği gördü. Yani bi boşaltsın kafasını, ee, boşaltmak içinde çocuğu sıkmayın' dedi. Bizimde çocuğu sıkmamamız, futbol oynatmamız anlamına geliyo. Basketçiler ayrılır, voleybolcular ayrılır, futbol ayrılır. 3 farklı şekilde ders işler, o şekilde bitirirdik yani. Ama öncelikle hizalar, duruşlar, temsil hareketlerine çok önem veriyodum ve onu halletmeyen bir çocuk asla bende oyun oynayamaz, asla. Hiç daha olmadı. Ben önce alırım. Çocuk çok sıkılır, 'Bekle' derim. Bir ders, iki ders, üç ders tam istediğim kıvama getiririm intizam olarak, ondan sonra oyunlara başlatırım" (G-16). (Beden Eğitimi Öğretmenliği)

"Her şeyden önce öğrenciye hiçbir zaman baskı uygulamadım. Çok bağırp çağırmadım, daha ziyade dersi ben anlatırdım daha sonraları sınıf içerisinde kümeler oluşturdum. Kümelerde hangi konuya o konuyu, üniteyi öğrenciler arasında paylaştırdım soru cevap şeklinde. Sonradan çok önemli kısımları özet şeklinde yazdırırdım. 27 sene çalıştım, hiçbir zaman korkuya baskıya dayalı bir eğitim sürdürmedim. Birde bizim zamanımızda öğretmenler köyün derdine de ortak olurdu. Ben bu yaşımda köyde bi nişan, düğün, cenaze olursa giderim. 50 sene önceki öğrencilerimle diyalogum kopmadı yani" (G-8). (Sınıf Öğretmenliği)

"Önceden ödev olarak türlere göre manzum yada nesir bir parça olsun o ödev verilir. Türkçe kitabında da vardır zaten, o konuyla ilgili soruları yanıtlamaları istenir çocuklardan. Derse başladığım zaman örnek okumayı önce ben yapardım ilk olarak, sonra çocuklara okuturdum. Daha sonra, o kitaptaki sorulara ilaveten kendi ürettiğim soruları da sorarak o konuyu anlamalarını sağladım. Ben 27 yıl görev yaptığım sürece Türkçe ve edebiyatı sevdiğime inanıyorum. Bir türkü konusu işliyorsak önce ben kendim bi türkü söyledim. Sonra onların söylemesini isterdim. Ancak çocuklar türkü bilmezlermiş. Yılda herkes bir türkü

ezberleyecek, bir tane de şiiirezberleme zorunluluğu getirdim. Ayrıca ayda yada on beş günde bir, bir roman okumalarını ve onu tahlil etmelerini isterdim. Ben ders anlatırken çok heyecanlanıyordum, mesela çocuklar bi dönem adımı Azer Bülbül koymuşlar kendimden geçerek ders anlatıyorum diye”(G-9).(Edebiyat Öğretmenliği)

“Bizim bi Kur’an kursu hayatımız var, dershanecilik yapmadık ama dershanecilik ortamını da biliyoruz. Bizim öncelikle ders işlemedeki metodumuz Neyi vermem lazım bu ünite? Ana fikir ne? Önce bunu kendim anlatırdım. Anlattıktan sonra çocukların anlayıp anlamadığını kontrol için değişik sorular sorardım veya bazen dersin durumuna göre, o Arapça dersiyse farklı olur, Kur’an-ı Kerim’se farklı olur, din dersiyse farklı olur, din kültür ise farklı olur. Kur’an-ı Kerim dersiyse önce kendin okursun doğru bir şekilde ondan sonra çocuktan istersin, Arapça dersi ise Arapçayı ikiye ayırdılar şimdi, bir mesleki Arapça bi öğretmenlik olarak Arapça. Biz mesleki Arapça okuduk, parça varsa önce parçayı kendin okursun bunun içindeki kuralları anlattırısın çocuklara verirsin. Birebir karşılıklı. Yani ne tamamen öğrenciyi öne sürme ne de tamamen öğretmeni öne sürme. Tamamen karşılıklı götürürüz işi biz. Bizim dersler öyledir”(G-17).(Din Dersi Öğretmenliği)

“Dersi yaşamın içinden, çocukların karşılaştığı sorunları parça haline getirerek yani öyküleştirerek biz ders işlemeye alıştık. Şimdi bahar ayındasın, şiir vericeksin, halk ozanının baharla ilgili şiiriyle başlarsın. Veya bir şey anlatacaksın, orda geçen bir olayı hikâyeleştirerek anlatırdım. Öğrenciler çok ilgilirdi. O dönemde öğrenci bilgiye açtı. Bir de biz ders konularını karşılaştırmalı işlerdik. Örneğin Sait Faik’in öyküsünü anlatırken mutlaka yanına Sabahattin Ali’yi korduk veya bir Orhan Kemal’in de öykücülüğünü korduk yani karşılaştırmalı. Burda şu vardır, burada bu vardır, bunun fazlalığı bu. Bu şairin bakış açısı bu. O şekilde işlerdik yani derslerimizi. Onun içinde haftada bir iki defa mutlaka kütüphaneye giderdik biz öğrencilerimizle. Öğrencilerimi de kütüphaneye alıştırdım ben yani. Ve herkese kitap okuttururduk. Çünkü kitap okumazsa çocuk yorumlayamaz. Yorumlayamayan çocuk, kendini ifade etmeyi bırak iyiyi kötüyü birbirinden ayıramaz. Yani her şey

kabullenir.Biz her şeyi kabullenen nesiller değil; yorumlayan, ayırtıran nesiller yetiştirmeyi amaçlamıştık.Bunun içinde biz bilgi vermiyoduk. Bilgiyi öğrenmenin yollarını öğretiyoduk. Bilgiyi nerde bulacak? Ben olmayabilirim veya başkası olmayabilir. Ama o nerde bulacağını bilirdi”(G-20). (Türkçe Öğretmenliği)

3.10. Kültürel Etkinliklere ilişkin Bulgular ve Yorum.

Kültürel Etkinlik varmıydı	Frekans	Yüzde
Vardı(bando-piyes-gezi-spor vb.)	19	95
Yoktu	1	5

Öğretmenlerin o yıllarda gerçekleştirdikleri kültürel faaliyetler genellikle piyes ve spor etkinlikleri şeklindedir. Bunun yanında okulda ilk bando takımını kuran, çocukları askeri törenlere çıkaran, geziler, defileler düzenleyen öğretmenler de bulunmaktadır:

“Valla bizim işte ilk görev yerimizde Hekimhanlı öğrencilerin tiyatro eğilimleri güçlüydü, bende kendimde iyi bi oyun Talip Apaydın’ın ‘Bir Yol’ adlı oyununu sahneye koymuştum. Onu çevre beldelere de götürdük, orda da şey ettik yani, orda çok fazla fizikî olanaklar elverişli olmadığı için sosyal etkinlikler sınırlıydı ama Ankara’dan basket, voleybol topu getirdiğimi hatırlarım. Çocuklar orda boş zamanlarında, beden eğitimi derslerinde beden eğitimi öğretmeni yoktu yerine diğer öğretmenler çalışıyordu.Voleybol sahası yapmıştık çocuklarla voleybol oynardık, futbol sahası; basket sahası çocuklar oynasın diye, bu tür çabalar sergilemeye çalıştık.Eeee daha farklı olanaklar da yoktu”(G-1).

“Bando vardı. Bandoyu ben kurdum. Lisede bando öğrencisiydim zaten. Kıyafetinden, çalacağı ritim ve melodilerden, hatta zaman geldi sağa dönüşler sola dönüşler komple bando koordinasyonu benim elimdeydi.

Sonra tiyatro vardı. İlk bir iki sene tiyatro koluyla beraber çalıştım. Tiyatrocu arkadaşlar oyunlarını oynarlardı, bende koromu çıkartırdım. İlk iki yıldan sonra ben bağımsız müzik geceleri yapmaya başladım 2-2,5 saat süren. Okula salon yaptırtdım. Sahneyi kendim düzenledim. Ee tabi yapılıncaya kadar çeşitli okulların salonlarında çalıştık. Salon dolar, ayakta durulurdu. Belediye düğün salonunda bi kaç gösteri yaptık, Uşak Lisesi'nin salonunda gösteri yaptık. Benim müzik gecelerime okulun onda biri etkin katılırdı. Yani 1000 tane öğrenci varsa 100'ü etkinlikteydi. Halk müziği korom farklı, flüt ekibi farklı, bunların solistleri farklı, çalgı grupları farklı. Şu an ki müzik öğretmeni öğrencilerimin tamamı bu gecelerden çıkmıştır. O sahneye çıktıktan sonra müzik öğretmenliğine yönelen öğrencim çok oldu. Bilmiyorum da kırkın üzerindedir. Güzel sanatlar lisesindekiler hariç”(G-14).

“Sosyal faaliyet yani diyebilirim ki hemen hemen yoktu. En son çalıştığım meslek lisesinde defileler yapıyorduk, onu söyleyebilirim. Fakat yani ortaokulları düşünüyorum, eee, gezi olsun. Atatürk Lisesinde zaten çok olaylı yıllardı. Ona müsait ortam yoktu. Sağ-sol çatışmaları vardı. 77'de mezun oldum ya ben, 78'de göreve başladım. Yani orda öğrencilerin derste öğretmeni dinleyebilmeleri için inan okul müdürü koridorda gider gelirdi. Kim yapıyo? Dersini dinlettirebiliyor mu? İlk başladığım okulda böyle bir ortam vardı. Ee çatışmalar oluyordu, hatta karşı taraftan gelen grupla bizim ordaki grupların çatışmaları sokaklarda. Bi bakıyosun okul dağıtılyo, herkes eve gidiyo falan. O yüzden faaliyet yani yoktu. Benim hatırlayabildiğim bu. O yıllar zordu”(G-2).

“Evet ilk görev aldığım yerde kültürel etkinlik yoktu. İkinci görev aldığım yerde o zaman yöneticilik de yapıyordum, yönetici olarak atanmıştım. Çocuklarla birlikte okulun bando takımını kurduk mesela. Futbol takımı kurduk, voleybol takımı kurduk. Bir de kitap okuma konusunda çabalarımız oldu. Okulumuzda iyi öğretmen kadrosu vardı, dolayısıyla da başarılı olduk. Bando meselesinde başta çok rol aldık. Ve ilk defa bir bayrama bandoyla çıktığımız zaman, bir heyecan bir heyecan, millet sokaklara döküldü, şahane bir bayram oldu. Ve çocuklar, insanlar

heyecanlandı. Çocukların kendilerini ifade etme, işte okulun varlığı, okulun iyi bir yerde olduğunu göstermek amacıyla iyi işler yaptık, çok çalıştık. Mesela 8 saat derse girmem gerekirken 30 saat derse girdim”(G-3).

“Bandolar vardı. Özel günler hep kutlanırdı. Ve bu kutlamalarda da en çok görev alan öğretmen bendim. Türkçe öğretmenisiniz, sunucusunuz, programı siz idare ediyosunuz. Eğer sergileyebileceğiniz bir salon varsa okulda, ilçede ya da ilde oyun hazırlardık. Genelde öğrenci velileri gelirdi. Her yıl aynı tarz oyunlar sergilenmesi biraz sıkı çocukları, birazda komedi olsun istedik. Uşak'ta Muzaffer İzgü'nün 'Kızımın Lütfen Evlenir misiniz' piyesini sahneye koyduk biz iki arkadaş. Boş sınıf yoktu, biz evimize götürüyoduk çocukları, öğrencilerin evlerine gidiyoduk, oralarda çalıştırıyoduk ve çok güzel oyun sergiledik profesyoneller gibi oynadı çocuklarımız. Hatta bunu bütün Uşak'a göstermeyi çok istedik. Ancak seyircimiz çok azdı, çünkü bu oyun okul idaresinin işine gelmedi yazarı Muzaffer İzgü olduğu için”(G-9).

“Uşak Lisesindeyken benden önce bir öğretmen arkadaşım varmış ve Uşak o yıllarda anarşinin hakim olduğu yerler. Ve Uşak biraz bozulmuş ben gittiğim zaman, affedersin beni bir kurtarıcı gibi gördüler. Çocuklarda öyle. Fikir yapısı ne olursa olsun etrafıma toplanırdı. Okulun babacan öğretmenlerinden Rahmetli Hüseyin AĞAOĞLU (İngilizce öğretmeni), sonra Doğan Bey onlar bana önderlik yaptılar ve ben orda futbol oynattım. Yeşiller grubu ve beyazlar grubu diye maçlar olur. Sınıfları bu şekilde motive ediyorduk. Öğrencilerin ilgisi çok iyiydi, fevkaladeydi. Okul yasaklasa dahi ben onları Salihli'ye getirirdim. Kurşunlu Kaplıcalarını, Sart Harabeleri'ni (Lidya Krallığı'nın başkenti) gezdirirdim. Kırsal alandaki çocuklar pamuk bitkisinin ne olduğunu bilmiyorlardı. Ben onlara gezi tertip ettim Salihli'ye getirmek için, Mersinli'ye (Salihli'ye yakın bir kasaba) indiğimiz zaman pamukları gördüler. 'Bunlar ne hocam?' dediler. Üzüm bağlarını gördüler 'Bunlar ne?' dediler. Çünkü Salihli'nin ulaşımı 64 senesinden sonra açıldı Ankara'ya Marshall yoluyla. İnsanlar gelip gidemiyodu. Anca ondan sonra öğrendiler. Ben düğün yaptığım zaman

Salihli’de grupla öğrencim geldi ordan. Uşak gerçekten çok severdi. Uşak Lisesi o zaman kültür yarışmalarında bilgi yarışmalarında da söz sahibiydi. Tiyatro da yapıldı tabi. Uşak’ın yerlisi ihtiyar öğretmenler çok anlayışlı, çok ılımlıydı. O zaman çocuklardan da solcu-sağcı dediğin zaman hepsi her şeyi bilen insanlardı, doluydu. 96-97 dönemi kredili sistem sosyoloji dersine girdim. İstiklal Marşı’nın şairi kim bilen yok maalesef. Bu sefer bunları öğretiyorduk. Artık felsefe falan yoktu. Nerden nereye geldik. Gerçekten öğrencilerimiz fevkaladeydi”(G-15).

“Şimdi bizim köydeki okulda ben bi tiyatro ekibi oluşturdum bu bir. İkincisi voleybol takımı oluşturdum. Onu çalıştırdım. Bunun yanı sıra çok kurs eğitimi verdim ben orda. Gece gündüz, hem köy olduğu için. Bende bekarım o yıllarda. Çocukları evlerinde dahil takip ederdim. O iki yıl köydeki çalışmamda iki yıl üst üste 30’ar tane öğrencim vardı son sınıflarda.25’er tane yatılı bölge okullarına çocuk gönderdim. Burda Uşak Endüstri Meslek Lisesi’nde çalışırken kadro geniş en kalabalık okullardan birisi biziz.Diğer arkadaşlarla birlikte sağolsun çok aktiflerdi tiyatro etkinliğimiz vardı. Zaten voleybol, hentbol, futbol gibi dallarda da hemen hemen lider konumundaydık. Öğrencilerin ilgisi gayet olumluydu. Halkın katılımı da iyiydi yani.Tiyatro full dolar, 3 gün oynardık biz tiyatroları, 3 gün dolardı. Okulun salonu vardı. Mesela biz öğretmenler kendi aramızda dayanışma için geceler tertip ederdik. Özellikle 1980’den sonra her sene mutlaka öğretmen arkadaşlar kendi arasında bir gece tertip ederdi. Çok güzel bi 24 yıl geçirdim yani. O okulun en eski öğretmenlerindendim. Şimdi de bi sürü öğrencim o okulda öğretmenlik yapıyo zaten”(G-19).

“Valla senede bi sefer piyesimiz olurdu okullarda. Mesela ben çok piyes yönettim. Hem okul müdürlüğü yaptım hem piyes yönettim. Geziler yapılıyordu. Yani böyle ile değil ancak o ilçeye. Piyesler halka açık katılım çöktü. Destek olurlardı, ‘İhtiyaç var mı?’ derlerdi”(G-4).

“Ağrı’da ikinci köyümde temsil olarak o zamanlar müsamere denirdi. Bi müsamere yaptık. Ağrı’nın ileri gelenleri valiyi dahi davet ettim. Çok da beğenildi. Ondan sonraaaa Ağrı’nın kurtuluşu 15 Nisan’dı, o köye

yakındı, gittim askeri birliğe paşayla görüşüm, çocukları şehirde törene çıkardım”(G-5).

“O Yeşilce’deyken imkânlar çok sınırlıydı ama bi tiyatro yaptık ve hatta yani dekorunu da ben hazırladım. Sonra mütevelliyeye gelince orda da gene bi tiyatro yaptık. Okulun şeyside vardı, bandosu filan vardı. Halkın ilgisi vardı. Yeşilce biraz mahrumiyetti ama halkı aydıdı”(G-7).

“Derneklerde halk müziği korusu kurduk. Sonraaa öğretmenler günündeki kutlamaları ve 10 Kasım etkinliklerinin çoğunda görev aldım, ben hazırladım etkinlikleri”(G-16).

“Biz her yıl mutlaka bir oyun (tiyatro) sahneye korduk. Edebiyat bölümü olarak oyun sahnelerdik. Başkada pek etkinlik olmazdı. Sahneye eser konulurken biz yöneticisi konumundaydık. Yöneticilik yapardık yani”(G-20).

“Okulun bi bando takımı olurdu. Bi halk müziği takımı olurdu. Saz çalanlar konser verirdi. Kesinlikle her sene bi tiyatro olurdu. Bu 80’li yıllara kadar devam etti. Ve onun haricinde de okulun kuruluş gününde etkinlikler olurdu. Futbol maçları olurdu öğretmenlerin. Ben tiyatrodaki makyajlarını yapardım, dekorlarını yapardım. Bando takımında da vardım. Her zaman bana ihtiyaçları olurdu yani”(G-6).

“Öğretmen okulundan öğrendiğimiz, okuduğumuz kitaplardan öğrendiğimiz tiyatro skeç, şiir, ondan sonraaa hikaye. Çocuklar kalkardı, köylüleri toplardı, köylüler gelirdi; seyrederdi. Tiyatromuz bittikten sonra önceden almış olduğumuz şekerleri dağıtırdık, çocuklara dağıtırdı. Ee tabi buda köylülerin hoşuna giderdi. İlgileri yoğundu. Ben hazırlardım, ben çalıştırırdım; eğer başka bir arkadaş varsa aramızda görev paylaşımı yapardık. O arkadaş başka bişey, ben başka bişey yaparak bir hafta önceden velileri çağırırdık ve o zaman çocuğun velisini okula çağırırdın zaman veli gelirdi”(G-8).

“Bizim yılsonunda müsamereler olurdu. Bizim ilkokul öğretmenlerinde belirli gün ve haftalar vardı. Okul bazında o haftalar kutlanırdı. Tüm sınıflardaki öğrencilere görev verilirdi. Şiir gibi. Etkinlik çoktu. Sene

sonunda da her sınıfın kendine has gösterileri olurdu. Her öğretmen kendisi çalıştırırdı. Kimin sınıfı güzel olacak diye. Sonra beden öğretmenleri geldi. Branş öğretmenleri geldi. Yavaşyavaş onlara verdik etkinlikleri. Kermesler olurdu. Esnaflar dolaşılırdı. Veliler toplanırdı biletler satılırdı. Kuralar çekilirdi. Toplanan paralarla yoksul çocuklara yardımlar yapılırdı”(G-12).

“Afyon’da çok durmadım zaten. Balıkesir’de hepsi vardı. Tiyatro çalışmalarımız vardı. Spor etkinlikleri çok fazlaydı... Tarla,bağ işleri; tarım işlerine, müzik derslerine ağırlık veriliyordu oralarda. Ben genelde 10 Kasım Atatürk’ü Anma etkinliklerinde görev aldım.Türkçe derslerine girince oldu oda”(G-11).

“Şimdi şöyle. Mesela futbol takımları vardı. Öğrencilerle beraber oynardık. Tiyatro da olurdu 19 Mayıs’ta, 23 Nisan’da şiir okunurdu” (G-18).

“Tiyatro oluyodu. Tiyatro hemen hemen her okulda oluyodu. Bando çalışmaları oluyodu. Folklor eh işte imkânlar doğrultusunda oluyodu. Çalıştırdım öğrencilerle beraber tiyatroyu hazırladık. Halk çok ilgi gösteriyodu, yoğundu. Her yıl okulların sonunda mezuniyet geceleri olurdu. Mezuniyet gecelerine katılım çok yüksek olurdu. Öğrenci, öğrenci velileri katılırdı”(G-13).

“Bizim öğrencilik dönemimizde de sosyal aktivite çoktu. Tiyatro, o zamanki adıyla piyes, mesela konferans biz öğrenciliğimizde ne gördüysek öğrencilere de hazırladık. Ya sen bi müsamere hazırlarsın yada dışardan bir profesyonel ekip gelir sen okulu götürürsün.Yok ben görev almadım, sadece idare olarak organize edilmesini sağlayıp öğretmen görevlendirdik.Okul içinde yaptığımız etkinliği dışarıda da yapardık. Gayet de güzel ilgi görürdü”(G-17).

G-10 isimli öğretmenin ise okul içinde yapılan kültürel etkinlikleri yok denecek kadar az olduğu görülmektedir:

“Ben hiçbirini görmedim desem yeridir. Voleybol karşılaşmaları yapılıyodu. Onun dışında yoktu nedense. Tiyatro, bando da görmedim

hiç. Bir bayrama katılma yoktu. Okul içinde Atatürk'ü anmalar olurdu o kadar”(G-10).

3.11. Öğretmen Maaşları ve Yaşam Koşullarına İlişkin Bulgular ve Yorum.

Maaşlar Yeterlimiydi	Frekans	Yüzde
Yeterli	13	65
Yetersiz	7	35

Görüşme yapılan öğretmenlerden bazıları şimdiki zamana kıyasla o yıllardaki öğretmen maaşlarının daha iyi ve yaşam standartlarına uygun olduğunu belirtirken, bazı öğretmenler de maaşların azlığını; bir öğretmen ise yaşadığı bölgedeki hava koşulları nedeniyle maaşının yetmediğini ifade etmektedir:

“Şunu söyleyeyim ben.1971 göreve başladığımda bir öğretmen maaşı 850 liraydı.850 lirayla biz o zaman yedi tane cumhuriyet altını alıyorduk. Yeditane cumhuriyet altını demek bugün hesap edin kaç para demek. Tabi yetiyordu. O zamanın satın alma gücü daha yüksekti”(G-20).

“Şimdiii ben göreve başladığımda 1101 lira aylık alıyordum. 1101 lira. Hafta sonu da yarım gün ve yaklaşık 600 lira da ücret alıyordum. Maaşımın yarısı kadar yarısını biraz geçen bir ücret alıyorduk ki bugünle kıyasladığımızda o günün maaşı o günkü yaşam koşullarına göre daha iyiydi”(G-1).

“Öğretmen maaşlarımızzzz yani diğer memurlara bakarak çok daha iyiydi. Ben ilk mezun olduğum yıllarda hemen hemen maaşımın yarısı kadar ek ders ücreti alıyordum, güzel paraydı bu. Örneğin bi bankada çalışan memurun hemen hemen iki katı kadar maaş alıyorduk. Yetiyodu. Fazlasıyla, rahatlıkla yetiyodu. Hani bir tek maaşlı öğretmen bile evini çok çok rahat geçindirebilirdi”(G-13).

“Haaa. Şöyle diyem. Paranın satın alma gücü vardı. Örneğin benim ilk aylığım 417 liraydı. Sonra 581 lira. Sonra öğretmenler gitti, müdür olduk; 50 lira makam ücreti. 630 lira.630 lirayla zannedersemmm, anımsadığım kadarıyla tam altın o zaman 20-25 liraydı. Benzin ucuzdu.

Yani kısacası paranın satın alma gücü vardı. Ben kendime bi takım elbise alırdım, ayakkabı alırdım. Yine param artardı. Sarı lira biriktirirdik. Aileme de, kardeşlerime, babam fakir diye her ay almış olduğum 630 lira paranın yarısını babama gönderirdim”(G-8).

“1976 senesinde bi personel kanunu çıktı, 76 mı 77 mi ne o aralarda. Ondan sonra 1250 liraya çıktı. Daha önce 800 liraydı. O yıllarda bir avukata göre iyiydi. Daha sonraları bir siyasi partinin kuruluşu zamanı bize %100 zam yapıldı. Ve ondan sonraki dönemde bilhassa karı-koca çalışan öğretmenler yazlık aldı, evini aldı, ikinci evini aldı. Ve zaten ondan sonra öğretmenliğe özenme başladı, karı-koca çalışıyo ya, para biriktirebiliyor”(G-15).

“İyiydi, hepsi iyiydi. Şimdikine göre iyiydi. Karı-koca öğretmenlerin hepsinin evi de var, yazlığı da var. Senin babanın döneminde fazlasıyla yetiyodu” (G-6).

G-14 isimli görüşmecinin ifadeleri G-6 isimli görüşmeciyi destekler niteliktedir. Eşi de öğretmen olan G-14 isimli görüşmeci o dönemde aldıkları maaşla rahatlıkla geçindiklerini belirtmiştir:

“Öğretmen maaaaşuuu, tek yaşarsa rahat yeter. Çok rahat yeter. Biz zaten evliydik iki maaş olunca çok rahat yetiyodu” (G-14).

G-16 ve G-7 isimli öğretmenlerin aktardıkları G-13 isimli görüşmeciyi destekler nitelikte olduğu gözlemlenmektedir. Yani o dönem alım gücü şimdikine göre daha iyi durumdadır.

“Çocuklarım o dönem küçük olduğu için harcaman yok, o yüzden yetiyodu. Hanımın da maaşı olunca ev yaptım, yazlık yaptım. Alım gücü şimdikinden fazlaydı”(G-16).

“Valla ufak yerlerde olduğu için bizim iyiydi. Yetiyodu. Mesela Yeşilce diye bahsediyoz, orası mahrumiyetti. Yani şimdi mesela et olmuyodu. Eti ancak Mesudiye’den getirtebiliyoduk veyahut üç beş kişi, üç beş arkadaşı birleşip bi koyun filan kestiriyoduk. Böyle oluyodu. Mütevelli’de tabi

bolluk... Manisa çok yakın. Ordada yetiyodu. Çok süper değil ama fena da değildi”(G-7).

Bazı öğretmenler ise maaşların yetersizliğinden şikâyetçidirler:

“Maaşlar azdı. Mesela 900 lira mı alıyorduk öyle bir şeydi. Ben mesela 80'lere kadar 1000 liranın altında maaş aldım. Bizden önceki öğretmenler maaş aldıklarında sarılıra yapardık, birikim yapardık diye konuşurlardı. İyi de o dönemde elektrik yok, evde buzdolabı yoktu, çamaşır makinesi yoktu, harcayacak yer yoktu” (G-3).

“Ben ilk göreve başladığım zaman çok azdı maaş” (G-5).

“Yok, hayır; yetersizdi. Diyorum ya işte özel derse giriyoruz ki biraz katkı olsun. Benim ilk görev yerimde de aynı daha sonra evlendikten sonra Ağrı Eleşkır doğu hizmetimiz tamamlansın diye. 9 ay kış, odun dayanmıyor, kömür dayanmıyor. Sürekli almak zorundasın çok soğuk hava. Kar yağıyor sürekli, çift cam vardı Ağrı Eleşkır'de kaldığımız lojmanda. Önce kiradaydık, daha sonra derecem mümkün olduğu için lojmana geçtik. Biraz daha rahatladık ama yakıta para yetiştiremiyorduk. Yiyecek bulamıyorsun. Yeşil sebze bulamıyorsun. Hep hububat ya da orada yetişen ne var? Koyun eti. O derece yani, beslenme eksik oluyo”(G-2).

“Öğretmenlerin yaşam koşulları iç açıcı değildi. Hiç olmadı zaten. Şöyle diyeyim 1980 sonrası süreçte bizim maaşları alabildiğine turpanladılar. Öğretmenlerin yaşam koşullarını asgari düzeye indirmek için ellerinden gelen her türlü çareye başvurdular yani. Çünkü öğretmenler toplumun bilgisi olduğu için bu bilgiyi nasıl turpanlarınız dediler. Bak göreve başladım ben 1200 lira maaşla.800 lira da ücret alıyodum. 2000 lira... Bugün aldığım maaş sene 2018, 2500 lira. Ya ben kira vermiyodum tabi. Ama 1978'de evlendim,Uşak'ta Eğitim Enstitüsünde çalışırken gece gündüz derse giriyodum; 5000 liraya yakın maaş alıyodum ama 1500 lira kira veriyodum”(G-19).

“Şimdi tabi ben evlenmeden önce üç-dört öğretmendik. O anda anlamadım, ben de evlenince hiç yetmediğini gördüm. Ankara'da kömür

sıralarına giriyorum, tıp sıralarına giriyorum. Kira veriyosun, yetmiyo, hesaplıyosun; yok yok yok” (G-10).

“İyi değildi. Şu anda çok iyi. Ben öğretmenim, eşim de öğretmendi. Mesela bin lira aldık demi, beş yüz lirasıyla ev kirası öderdik. Ne araba var ne bişey var. Eczacılığı bitirdim. Eczane açmak istedim. Eczane açmadan öncede özel dersanelerde çok daha fazla para kazandık. Yanimesela Milli Eğitim’de bir liraysa özel dersanede üç liraydı. Üç katı, dört katı. Şimdi süper. Valla maaş azdı. Buzdolabı, televizyon onları almak çok zordu. Şuanda ev kirası 750 lira ama öğretmen maaşı üç buçuk milyar. Yani o zamanlara göre şuanda çok iyi bence”(G-18).

Görüşmecilerden G-11 ise o yıllarda askeri personele sağlanan imkânların öğretmenlere de sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır:

“Yani her türlü sosyal yaşamaya kalkarsan kesinlikle yetmezdi. Yani orta halli bi insanın yaşayabileceği şekildeydi. Bugünde öyle tabi ki... İstedığın gibi tiyatroya git yada istediğin gibi yaz aylarında gezi ayarla o zaman zor yeterdi, yani yetmezdi. Hem ev yapmaya çalışıyosun hem de sosyal yaşamını yaşamaya çalışıyosun. Öyle olunca zor oluyo. Bir öğretmen kendisi tiyatroya gidebilmeli rahatça, konsere gidebilmeli öğrencilerini alıp götürebileceği. Kendin önce katılacaksın ki onları da yönlendirebilesin. Yani her şeyi dört dörtlük yapmaya kesinlikle yetmiyodu. Mesela o dönemde askeriyeye lojman veriliyordu. Öğretmenlere de verilmesi gerekirdi”(G-11).

G-9,G-4,G-12 isimli görüşmecilerinde görüşü öğretmen maaşlarının geçen yıllara karşı koyamayarak gün geçtikçe eridiği yönündedir:

“Şimdiii... Ben başladığım zaman öğretmenliğe 350 şimdiki 3,5 lira gibi bişey işte. Ama o para yetiyordu, artıyordu; elbise de alabiliyordun, çocuğuna bişey de alabiliyordun, yiyecek de alabiliyordun, kalıyordu da. Ama şimdi alıyorsun 2,5 milyar ay başına yetiştiremiyorsun”(G-4).

“Şimdiiiiii İlk başladığımız yıllara göre emekliliğe doğru gittikçe azaldı. İlk başladığımız yıllarda bizim maaşlarımız gayet iyiydi. Karı-koca

öğretmensiniz ev yapabiliyordunuz mesela. Rahat yaşayabilme şansınız vardı ama daha sonraki yıllarda bu böyle olmadı”(G-9).

“Vallahi ben 1600 lira maaşla başlamıştım. Abim İş Bankası 'na girmişti, 1500 lira alıyordu. O zaman için ben bankacılardan daha çok para alıyordum. Yetiyodu, bak, karı-koca evimizi yaptık, arabamızı aldık. Biraz iktisatlı olunca gayrimenkuller yaptık. Şimdi emekli. Her ikimiz de -abim ve ben- emekliyiz. Benim üç ayda aldığım emekli maaşını abim bir ayda alır oldu. Eridi yani öğretmenlerin maaşı”(G-12).

Türk Eğitim Sen Sendikasının 2017 yılında yapmış olduğu araştırmalar da öğretmenlerin bu iddiasını doğrular niteliktedir:

“Türk Eğitim-Sen, son 29 yılda bazı ürünlerin fiyatlarındaki değişimi karşılaştırarak eğitim çalışanlarının alım gücünü değerlendirdi. Sendikanın araştırmasına göre 1976 yılında 5 bin 546 lira maaş alan bir lise öğretmeni 141 kilo dana eti, 4 bin 750 lira maaş alan bir ilkokul öğretmeni de 121 kilo dana eti alabilirken; 2005 yılında 670.80 YTL maaş alan 9/1 derecedeki bir öğretmen 61 kilo et alabiliyor. Maaşı 836.40 YTL olan ¼ derecedeki bir öğretmen ise 76 kilo dana eti alabiliyor. Yine 1976 da bir lise öğretmeni maaşıyla 652 kilo, bir ilkokul öğretmeni maaşıyla 558 kilo çay alınabilirken; bugün 9/1 derecedeki bir öğretmen maaşıyla ancak 87 kilo, ¼ derecedeki bir öğretmen maaşıyla da 108 kilo çay alınıyor”

Tablo 2.Öğretmenlerin Yıllara Göre Aldıkları Maaş ve Maaşlarına Göre Satın Alabildikleri Cumhuriyet Altını Sayısı.

YILLAR	ALINAN MAAŞ	CUMHURİYET
1923	-----	20
1946	400	12
1960	2000	18.5
1965	2700	28.6
1975	5500	9.2
1980	16000	1.5
1993	4.900.000	5.9
1994	7.500.000	5.4
1995	10.500.000	5.1
1996	22.000.000	5.1
1997	41.000.000	5.2
1998	92.000.000	7
1999	163.800.000	6.7
2000	282.000.000	6.5
2001	397.000.000	3.5
2002	540.500.000	4.5
2003	565.589.000	4.2
2004	636.800.000	4.3
2005	707.700.000	4.9
2012	1800	2.8
2013	2000	3.6

2014	2200	3.7
2015	2400	3.6
2016	2600	2.9
2017	2850	2.8
KAYNAK	Türk Eğitim Sen	2017

Yapılan araştırmadan ve öğretmenlerin aktardıklarından anlaşılıyor ki öğretmenlerin alım gücü maaşlara zam gelse de gün geçtikçe azalmaktadır.

3.12. Öğrenci ve Velilerin Öğretmenlere Karşı Tutumlarına İlişkin Bulgular

Öğretmen faktörü, eğitim – öğretimin işlevselliği, etkinliği ve devamlılığı açısından önemlidir. Öğretmen ayrıca bir toplumun yetişmesindeki en önemli unsurlardan biridir. Dolayısıyla öğretmenlik mesleği birçok toplumda her zaman ilgi görmüş ve saygınlığı teslim edilmiş bir meslektir. Görüşme yapılan Öğretmenlerin hepsi o yıllarda öğretmenlik mesleğinin saygın bir meslek olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenlere Karşı Tutum	Frekans	Yüzde
Olumlu	20	100
Olumsuz	0	0

“Çok iyiydi. Eskiden öğretmeni çok severlerdi. Halk da severdi, öğrencilerde çok severdi; çok aşırı değer veriyorlardı. Ben bu hususta hiçbir zarar görmedim. Her gittiğim yerde saygı, sevgi gördüm. Öğretmenliğimle de iftihar ediyordum bu hususta” (G-5).

“Öğretmenlere bir saygı vardı. Mesele köylerde böyle akrabalar, orman meselesi, ağaç kesme meselesi yüzünden birbirlerine girerlerdi. Herkes toplanır barıştıramazdı, öğretmen gider barıştırdı. Öğretmene öyle bir saygıları vardı. Ama ben çok gözlemledim tabi. Bunun bir sebebini de öğretmenlerde görüyorum yani. İstee öğretmenler gittikleri yerlerde, köylerde örnek olmalılar. Mesela yaşamıyla, giyimiyle, konuşmasıyla... Ee şimdi öğretmen gidiyor, köyde öğrenci velisiyle kahvede oyun oynuyor. Ağız dalaşı, şakalar-makalar derken iş çığrından çıkıyor. Ee

çocuk görecek seni orda, sonra rezil olcaksın. Şimdii ben şunu söyleyeyim, ben Palu'da da çalıştım, ordan emekli oldum. Palu çok tutucu bi yer. Bir müddet ev bulmakta sıkıntı çektim orda. Evliyim ama Tuncelili olduğum için. Tabi biz oraya yerleştikten sonra insanlarla çok erken kaynaşmaya başladım.13 yıl orda kaldım. Bana başta gitme dediler. İstifa et, git. Seni şöyle yaparlar, böyle yaparlar falan diye. 13 yıl çalıştım. Şimdii 720 tane öğrencimiz vardı.720 öğrencinin annesini, babasını, kaç kardeş olduğunu, hepsini biliyordum. Mesela öğrenci velisi gelirdi okula bana derdi. 'Hocam' derdi 'Benim öğrencimi mümkünse Tuncelili olan bi öğretmene ver' dedi. Düşünce olarak şey yapmıyoruz ama şey olarak Tuncelililer çok çalışkan dedi. Böyle yani. Öğrencilerle velilerle. Hele velilerle diyalogum çok iyiydi. Ve ben o çalıştığım okulda hiç sıkıntı yaşamadım. Bi ihtiyacım olur. Yoldan geçerken 'merhaba muhtar' derdim. 'Hocam bi ihtiyacın varmı?' 'Okulun camı kırık' derdim mesela, böyleydi yani"(G-4).

"Evet, burada da yine sosyal durumla ilgili çalıştığımız yerlerdeki sosyal durumla ilgili. Mesela Köprübaşı'nda ilgiliydi veliler. Saruhan'da ise göçmendi, köylü onların yaşam koşulları diğerlerine göre çok daha fazla; mesela kız çocuklarını okula gönderebiliyorlardı. Köprübaşı'nda çalışırken kız öğrencileri gönderme konusunda tereddütler vardı. Bende okuldan o öğrencilerin listesini aldım. Belediye binasından hoparlörle velileri çağırdım ve yaz boyunca belediye binasında kayıt yaptım. O sene iki tane ikinci sınıf kurduk, mesela, orta birde kurduk kızlardan oluşan. Dolayısıyla orda biraz zorlandık. O dönemde siyasi olaylar olmasına rağmen yaşadığım yerlerde benim hiç burnum bile kanamadı. Görüşümüzü bilmelerine rağmen saygı vardı, dokunulmazlık vardı, bizi severlerdi"(G-3).

G-3 isimli öğretmenin aktardıklarından anlaşılıyor ki halkın bazı kesimlerinde, özellikle köy yerlerinde kız öğrencileri okula gönderme konusunda bilinç tam oluşmamıştır.

" Benim hiçbir veliyle problemim olmadı. Zaten hepsine iyi not veriyodum. Hatta aşağıda (atölye) var.Çocuklara dedim ki, 'Bana küfür

haricinde benim hakkımda ne düşünüyosanız yazın' dedim. Çok güzel şeyler yazmışlar. Yaniii, veliler tabi bazı öğretmenlerle uğraşıyolardı. Velinin haklı olduğu taraf var öğretmenin haklı olduğu taraf var. Öğretmenler herkesi doktor yapcez diye uğraşıyolardı. Yahuu bakarsın sınıfa, doktor olmıcağı oturtursun arka tarafa sessizce oturun şurda dersin. Arkada idare edersin onları. Yani herkesi doktor yapamazsın ki. Yok çocuk dövmele falan, böyle şey mi olur yaa”(G-6).

“Ben öğrencilerimi çok severdim. Sınıfa girdiğim zaman bütün sorunlarım dışarıda kalırdı. Herşeyleriyle ilgilenirdim. Hiçbir öğrencime sen salaksın, sen aptalsın dememişimdir. Mesafemizde vardı. Sevgimiz saygımız da. Velilerle de iletişimim çok güzeldi”(G-9).

“Bizim okul Uşak'ta hemen hemen kolej gibi olan iki okuldan bitanesiydi. Biri B. A biri de bizimki. Bu iki okulun öğretmenlerine de veliler kesinlikle saygılıydı. Genel olarak olay şuydu. 'Hocam bu çocuk senin!' Hatta veli toplantılarında veli sorardı. 'Hocam bi şikâyetin var mı?' diye. Ben derdim ki 'Sana ne? Öğrenciyle benim aramda. Sen söyle esas bi şikâyetin varsa'. Belki on sene de bi tanesine tokat atmışızdır ama o öğrenci de gelir elimi öper. Çünkü düşünürdü neden diye, haa ben şunu yaptım der. Bugüne kadar bana hiçbir öğrenci 'Allah seni kahretsin!' demedi. Zerre saygıyı düşürmeyen bi ilişkiydi. Okulda müzik donanımı yok, mikrofon yok, ses düzeni yok; ben para toplardım mesela bi lira, iki lira. Çocuk eve gittiğinde veliden parayı ister. 'Yine mi okuldan para isteniyo?', 'Müzik öğretmeni istiyo" dendiğinde, 'Haa, tamam o zaman' derdi”(G-14).

“Her zaman halktan biz saygı gördük. Öğrencilerde öyleydi. Endüstri meslek lisesinde falan çalıştım ama hepsi gayet saygılıydı. Hiç öyle problem yaşamadık”(G-11).

“Çok fazla yer değiştirmedim yine de. Malatya, Bergama, Salihli, İzmir, Salihli yani toplam 5 kez yer değiştirmişim. Yani Hekimhan Lisesinde olsun, Bergama Lisesinde olsun, Salihli'de zaten biliyorsun kendin de aynı coğrafyada birlikte bulunduk. Veliler sürekli öğretmenlerle iç içe yaşıyordu. Zaten ilk yıllarda 70'li yıllardaki eğitimde, öğretmenin

konumu daha farklıydı. Yani örnek olma, bu köy enstitülerinden gelen anlayışın tümüyle yok olmadığı bir süreç yaşıyorduk. Köy enstitülerinde öğretmenin her yönüyle örnek bir yurttaş olması hedeflenmiş. Ve bunların kalıntılarını bizde yaşadık. Öğretmen okullarında her işimizi kendimiz yapardık. Hizmetli diye bir olay olmadı. Sınıfımızı kendimiz temizledik, yatakhanelerimizi kendimiz temizledik. Bahçede bilfiil tarım alanında çalıştık. Sonra yemekhanede yaşam alanlarında her hafta bir sınıf nöbetçilik yapardı. Mutfakta aşçı başı var, onun yanında o hafta nöbetçi olan grubun öğrencilerinden kaç kişiye ihtiyaç varsa; aşçı başı diyor ki 'bana on kişi lazım' o on kişi bir hafta boyunca orda görev yapıyordu. O nedenle sorun olmuyordu. Velilerde bu yönde. Öğretmen veliye örnek bir davranış sergilemek zorundaydı. Çocuğun sorunlarına yönelik. Veliye tepeden bakmıyo. Ona çok sıcak bir anlayışla yaklaşıyordu. O nedenle de velilerde hiç sorunumuz olmadı”(G-1).

“Şimdi ben öğrenci ve öğrenci velisi problemi hiç yaşamadım. Öğrencilerim beni son derece seviyorlardı. Öğrenci velileriyle de ilişkilerim son derece iyiydi. Hiç bir sıkıntı yaşamadım. Özellikle köylerde çalıştığımız zamanlar içerisinde hep rol model olmuşuzdur. Saygıyla karşılanmışızdır. Gayet iyiydi yani. Memurlara karşı öğretmenlere karşı özellikle küçük köy yerlerinde çok çok fazla saygı ve ilgi vardı”(G-13).

“Ya ben buranın (Uşak) yerlisiyim çoğu insanı da tanırım, onlarda beni tanır; zaten velilerle de öğrencilerle de çok fazla bir sorun yaşamadım. Çünkü gelen veliler ya abim dediğimdir ya kardeşimdir ya mahalledendir. Valla çalıştığımız yıllarda öğretmenliğe saygı vardı. Öğretmene sempati vardı ve güven vardı, her şeyden önce güven vardı. Örnek öğrenci babası 'G-19 hocam eti senin kemiği benim' demiştir. O şekilde bi dönem vardı. Bizim okul bide meslek okulu olduğu için diğer okullar gibi değildir. Farklı bir eğitim anlayışı da vardır. Bi anlamda usta-çırak ilişkisinin de hâkim olduğu bir okuldu. Disiplini de farklı olan bi okuldu. Meslek liselerinde genelde öyle bi yapı vardır. Meslekçi arkadaşları ustaları gibi görürler. Onların verdiği eğitime çok daha dikkat ederler. Ve meslekçilerde onları sanki kendi evlatlarıymış gibi

görürlerdii. Biz de öyle gördük. Çok ayakkabı almışızdır çocuklara... Çünkü bize gelen çocuklar garibandı. Öyle zengin çocuk gelmezdi bize. Kiminin ayakkabısı yoktur, kiminin çorabı, kiminin ceketi. Örneğın bi çocuk var, ben sana gelirim, 'Aziz şu sınıfta bi çocuk var, ceketi yok.' Sen derdin 'Tamam ya benim tanıdığım manifaturacı var.' Giderdik, ordan hallederdik. Kolektif olarak yapardık yani''(G-19).

"Çok iyiydi. Ben hiçbir şey görmedim. Sadece Atatürk'e (Salihli'de bir mahalle) geldiğimde davulcu çocukları vardı. Gece tabi onlar düğünlere gittiği için geç geliyolardı. Çocuklar ertesi gün okula gelmeyebiliyorlardı. Onun için derslerde devamsız olunca çocuklar, başarı daha düşük oldu. Diğer okullarım daha iyiydi. Veliler zaten 'Eti senin hocam, kemiği bizim' diyolardı. Öğretmenle iletişimleri çok iyiydi. Güveniyorlardı. Bizler de çok çalışıyorduk ama. Öğretmenler çok ilgi gösterirdi. Mesela çorabı yoksa çorap alırdık, pantolonu yoksa pantolonunu temin ederdik yani. Beslenme yapardık mesela. Herkes aynı şeyi yesin diye sıraya koyuyodum ben. Mesela ekmek alıp geliyodu veli, helva alıyodu. Herkes aynı şeyi yiyodu''(G-12).

"Eeee öğrencilerle bizim. Artık bilemiyorum hem eşim olsun o da matematik öğretmeni ben de öyle. Bizim yaklaşımımız hep iyi olmuştur çocuklarla. Zaten gittiğimizde hayret ettiğimiz bir olay vardır. Eee çocuklar dışarıda sıra oluyorlar sabah, sırayla hani gözetim eşliğinde okula giriyorsun ya. Müdür yardımcısının elinde koca bir sopa. Onu gördük biz hayret ettik. Bu nasıl bişey yani. Sopyla napyo? Ondan sonra birgün birbirimizle konuştuk öğretmenlerle falan. Niye böyle diye. Sürekli aynı şey oluyormuş eskiden beri. Yani korkutmak amaçlı düzgün olmalarını güya o şekilde sağlıyorlarmış. Disiplini o şekilde sağlıyormuş. Bizim öyle bir şeyimiz yok. Eee güler yüzlü oluyosun, anlayışlı oluyosun. Sana bir derdini söylediği zaman öğrenci;dinleyeceksin ki o da seni sevsin, dersini sevsin. Matematik zordur genelde çocuklar için. Biz kendimiz o yönden yani hem eğitilmiş hemde şanslı görüyoruz, çocuklara yaklaşımımız çok iyiydi. Onlarda demekki bunu eve gidip anlatıyorlardı ki velilerle de ilişkiler güzeldi hep. Saygılıydılar. Sorun görmedik''(G-2).

“Ben çalıştığım yerlerde hiçbir şikâyet görmedim. Nasıl her öğretmen bir değilse, mesleğini kötüye kullanan öğretmenler de vardı. Bunun karşılığında da tepki gösteren velilerimiz vardı. Öğretmenliğin son zamanlarında bazı branşlarda öğretmenliği çıkar kapısı olarak kullananlar oldu. Ve kursa yöneltti çocukları. Bunun neticesinde de o belli branşlar kendi paralarını aldılar ama öğretmenlik mesleğini -bizleri değil mesleği- biraz şey yaptı, fakat bunu anlayan halk genel mesleğe bakmadı; o isimler üzerine gitti”(G-15).

“Öğrencilerimin tutumu bana mükemmeldi. Benim olduğum yere öğrenciler koşa koşa gelirdi. Öğretmenlik hayatımda çocukların bir kere bile sözümünden çıktığını hatırlamam. Ama onlara ben değer verirdim. Öğrenci benim her şeyimdi, bunu öğrenci biliyo zaten, etkileşim halindeyiz. Öğrenci bunu bildiği için bana güvenir. Hem en çok benden korkarlardı hem de bi dertleri oldumu bana gelirlirdi. Velilerden zaten okula kim gelirse benim yanıma gelirdi. Ne müdüre gidiyodu ne müdür muavinine, doğrudan bana geliyolardı”(G-16).

“Mesela ben köyde, Tombak bi tepe vardı köyün tepesine çıkardım, ‘Yarın Salihli’ye gidicem, ne arzu ediyosunuz? Bi eksiğiniz varmı?’ derdim. Köylü söylerdi işte ‘Gaz yağı al, lambaya fitil al.’, biri ‘Çay getir.Şeker getir’ derdi. Köylünün talebini karşıladık yani. Emin Bey’den Menye’ye -iki civar köyü- eşekle giderdik, gelirken eşeğe sarardık. Herkesin siparişini dağıtırdık. Onlarda çok memnun olurdu. Biz de memnun olurduk. Hatta onlar da bu memnuniyeti için, fırınlar vardı ekmek yaptıkları zaman bi bakarsın çocuğuyla bi ekmek göndermiş. Bizim için çok önemliydi, çünkü ekmek yoktu”(G-8).

“Çok iyiler, sevecenler, iyi konuşuyolar. Yenisin Bafra zaten küçük yer. Hala görüşüyorum, selam getirenler oluyo. Ankara’da da öyleydi”(G-10).

“Öğrenci velileriyle hiç sorun yaşamadım. Çay içtiğimiz, evlerine gittiğimiz veliler oluyodu. O zamanlar öğretmenlik daha saygın bir meslekti. Şu anda öğretmenlik yapılmaz. Dur dediğin zaman öğrenci duruyodu. Saygısı çok iyiydi. Şimdi saygı kalmadı”(G-18).

“Çok saygılıydılar. Genelde öğretmenlere karşı çok saygılıydılar. Nedeni; çocuğunun gelişmesinde katkıda bulunan herkese saygı duymaları”(G-20).

3.13. İdarecilerin Öğretmenlere Karşı Tutumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Görüşmeciler, idarenin tutumunun atanan idarecilerin yeterliliği ve okullardaki öğretmen profiline göre değiştiğini ifade etmektedirler. Öğretmenlerin geneli bu atamaların siyasi iktidarlara göre şekillendiğini belirtirken; zaman zaman çok mükemmel yöneticilerin tercih edildiğini ifade edenler de vardır:

İdareci Davranışları Nasıldı	Frekans	Yüzde
Olumlu	7	35
Olumsuz	13	65

“İdareciler için şunu diyebilirim. İşin içine siyaset girdiği zaman herkes kendine göre bir grup oluşturuyor, ne yazık ki bu böyle. Hemen her gittiğimiz yerde yaşadık. Ee onun için soğuk, kendi kafasına göre eğer değilse öğretmen; mesafeli ve soğuk oluyorlardı”(G-2).

“İdareye yakın kişilere daha farklı programlar her zaman oluyodu.”(G-11).

“İyi değildi. Mesela başımdan geçen bir olayı söyleyeyim. Öğretmenlik yaparken dedim ki ‘benim öğrencilerin hepsi mühendis oluyo. Vali oluyo. Doktor oluyo. Ben de tekrar dedim üniversite sınavlarına gireyim. Tekrar okuyayım diye düşündüm. Tekrar sınavlara girdim. Eczacılığı kazandım. Bir yıl cumartesi gidip geldim Ankara’ya ders almaya. Daha sonra bazı dersleri saydırdım. Eczacılık dersim var. Müdür muavini ve müdür o dersimin olduğu gün bana ders koydu. Bende dedim ‘Hocam bak benim o gün sınavım var, başka bi güne alamazmıyız?’ dedim. Almadı. Rapor almak zorunda kaldım öyle sınava girdim. Yani idareciler öğretmenlere iyi davranmıyorlar. Mesela bi öğrenciye sert davrandın, müdür geldi dedi ‘G-18 Bey özür dileyeceksin’ dedi. Babası da bi subay çıktı. Ben özür dilemek zorunda kaldım

babasından.Öğrenciden öğretmen özür dilemez.Tabi o zamanlar tam nedenini bilemem de yani bence ideolojik kökenli insanların atanmasının da kaynaklanıyo. Mesela benimki öyle. Ben sağ görüşlü bi insanım ama o arkadaş farklıydı. Bana hiç iyi davranmamıştır.Ve ben daha sonraları istifa etmek zorunda kalıp dersaneye geçtim.Eşim istifa etmedi. Şöyle demişler sonra 'G-18 bey gitti, biyoloji bitti' demiş Ankara'da.Çünkü ben laboratuarda biyoloji dersi yapıyodum. 40 kişinin mikroskobu var, 40 kişiyle ders yapıyom.Bide tatbikatlı, yani tüm biyoloji deneylerini yapıyom orda. Yani 'G-18 gitti biyoloji bitti' demiş.Modern biyoloji eğitimini öğretiyoduk. Türkiye'nin pilot bölgeleri vardı. Ben idarecilik yapmadım.(G-18).

"Biraz sanki siyasi ayrım oluyodu. İdarenin siyasi görüşüne yakın olan öğretmenler daha kollanıyordu. Çok kısa bir süre müdür yardımcılığı yaptım. Aslında nasıl bir idareci olduğumu öğrencilere sormak lazım, ama ben öğrencilerin lehinde olduğum için öğrenciler açısından bir sıkıntı yoktu. Öğretmenler açısından zaten benim kimseyle problemim yoktu"(G-16).

"Siyasal iktidarlara göre zaman zaman farklılıklar arz etti bu iş. Eee, eğer o mevkinin gerektirdiği donanımlara sahip bir öğretmen atanmışsa idareyle öğretmen arasında bir sorun yok. Olmadı, olmazda. Ama eğer o mevkiyi hak etmemişse, o mevkiye uygun birisi değilse, sadece siyasi iktidarın amacına hizmet etmek için görevlendirilmiş bir vatandaşa; öğretmense. O zaman, zaman zaman öğretmen idare çekişmesi, öğretmenle idarenin arasında sürtüşmeler... Öğretmenin derse istekli girmesini engelleyen durumlar yaşandı mıyaşandı. Aslında o işi, o makamın yükümlülüğünü taşıyacak kapasitede olan idarecilerle öğretmenler arasında bir sorun olmadı"(G-1).

"Hissediyosun. İdareye yakın olanların bi bakıyosun planları programları belirlenmiş yani. Zaten Ankara'da bi değişiyö hükümet. Politik nedenle gelenler gidenler oovv"(G-10).

"Benim çalıştığım dönem ilk bir sene. T.D diye bir ilçe Milli Eğitim müdürümüz vardı. Sonra M.H diye bir öğretmenimiz ilçe Milli Eğitim

Müdürü oldu. Meslek hayatım içerisinde ne öğrendimse -şimdi Allah rahmet eylesin öldü- ilköğretim müdürü M.H'dan öğrendim. Ve çok müdürlerle çalıştım, amma ben o müdürü hayatım boyunca unutmam. Çünkü çok okuyan, öğretmenini koruyan, öğretmenlerin derdiyle ilgilenen... Hatta bir gün aylığımız ödenmedi, kaymakama gitti dedi 'Bu öğretmenleri aç susuz ben köye gönderemem' dedi. 'Yetkini kullan para iste' dedi. Sonra araştırdım ki bu öğretmen köy enstitüsü çıkışlı. Boşuna değil yani. Ben mesleğimin ilk yedi yılını kendim yalnız çalıştım. Sonra merkeze geldim. Merkezde 20 öğretilendik, bi müdürümüz vardı, bi muavinimiz vardı. O müdürümüzde köy enstitüsü mezunuydu. Gerçekten ondan da çok şeyler öğrendik, o köy enstitüsünü bitiren öğretmenlerin meziyeti hüneri el becerisi bambaşkaydı. Çünkü insan psikolojisini çok iyi biliyorlardı. Hemen hemen 20 yıl, 75 yılından 95 yılına kadar aynı okulda çalıştım. 20 sene nasıl geldi geçti ve ordaki o öğretmenlerin dayanışmasını hiç unutmam. Hatta çay saatlerinde tenefüslerde sınıfta olan problemleri kendi aramızda konuşur tartışırız. Büyüklerimiz bize örnek olurdu. Biz o geleneği sürdürüyoruz. Tek çalışırken mecbur kendim müdürdüm”(G-8).

G-5,G-6,G-7,G-15,G-19 ve G-13 isimli öğretmenler ise idareyle hiçbir sorun yaşamadıklarını belirtmektedirler:

“İdare ile ben hep iyiydim, yapıcı şeyler önerdiğim için. Mesela şurada B.A. okulu var, arka tarafında merdiven var; iniş merdiveni. Onu ben koydurttum. Bayındırlığa gittim. Onları ayarladım. Koyun gibi 500 kişi tek kanatlı kapıdan girip çıkıyordu. O zaman delikanlıym tabi müdür falan hiç umrumda değil. Koca kapı var, önde iki tane merdiven var; oradan öğretmenler giriyor. Kaç öğretmen var? 16-17. Arka tarafta da bi kapı var; öğrenciler giriyor, ben tepeden bakıyodum aynı koyun ağılına girer gibi. Ben nöbetçiiken 'Yürüyün çocuklar' diyodum, herkes bana bakıyordu. Müdür bişey dese, 'Ne yani bu kapıyı niye yapmışlar' dicem. Kavga etcem. Gereksiz baskı vardı ama bana baskıcı değillerdi yani. Kaliteli idareci gördüm istisna, kaliteli öğretmen gördüm ama bunlar istisna.”(G-6).

“İdareden herhangi bir olumsuz tutum görmedim. Genellikle hep birbirimize yardım ederdik, birbirimizi dinlerdik. Zaten öğretmene ihtiyaç vardı. Herhangi bir sorunum olmamıştır”(G-5).

“Valla bizim abi-kardeş gibi ilişkilerimiz oldu. Müdür muavinliği yaptım. Çok fazla öğretmen arkadaşları sıkmadık. Mesela sen derse 15 dakika geç geldin. Derim bi sorunu vardır, bi derdi vardır. Çocuğu hastadır, hanımınla kavgalıdır. Ben boştum, girerdim onun yerine derse mesela idare ederdik yani. Müdürlerle de aramız çok iyiydi. İyi bir müdürümüz vardı konulara hâkim olan, sorunları iyi bilen uzun yıllarda idarecilik yaptı ağabeyimizdi. İyi bir insandı o nedenle çok fazla bir sorun yaşamadık. Öğretmenler de yaşamadı. Ha öğretmenleri biraz sıkardı, şöyle sıkardı yani;işinizi tam yapın, kendinize laf getirmeyin o anlamda yani”(G-19).

“Valla idare o zaman idareciler biraz seçilerek gelirdi. Seçildiği içinde hoşgörülerini biraz fazlaydı. Hoşgörü sahibi insanlardı.Hoşgörü sahibi olduğu içinde küçük sorunları falan hemen kapatırlardı.Sorun olarak görmezlerdi.Vasıflıydılar ve genelde okullardaki idareciler Türkçe ve edebiyat grubundan seçilirdi.Çünkü konuşma yetenekleri daha düzgün oldukları için.”(G-20).

“Çok iyiydi. Kim gelirse gelsin. Sen öğrenciyi yönlendiriyosan, öğrenciyi provoke ediyosan kötüydü tabi.”(G-15).

“İyiydi. Ben idari olarak hiçbir sıkıntı yaşamadım. Hem Yeşilce’de hem burada“(G-7).

“İdare apayrı bişey değildi. Zaten içimizden öğretmenler idareci olarak çalışıyordu ve bi dönem sağ-sol olaylarından dolayı sağcı idareciler solculara karşı veya solcu idareciler sağcılara karşı tepkiler koyduysa da hiçbir idareciyle problem yaşanmadı”(G-13).

“Yani iyiydi. Bi tane müdürümüz vardı, çok babacandı.”(G-12).

Görüşmeci G-9 iseders anlatmayı çok sevdiği için idareciliği kabul etmediğini ifade etmektedir:

“İlk müdürümüz çok muhteşemdi. Ancak daha sonra yıllarda bu siyasal olaylar maalesef idareyle ilişkilerimizi bozdu. Eğer idarenin yönünde bir siyasi görüşe sahip değilseniz; ders programınız bozuk olur, az çalışan sınıfı verirler, ellerinden gelen bütün zorlukları size uygulurlar. Bana çok idarecilik teklifleri geldi ancak ben ders anlatmayı daha çok sevdiğim için kabul etmedim”(G-9).

Öğretmenlerin çoğu uzun yıllar idarecilikle uğraşmışlar ve hepsinin idarecilik anlayışının birbirine yakın ve çözüm odaklı olduğu gözlemlenmiştir:

“Evet, yaptım. İdarenin bana karşı durumu çok iyiydi. Arkadaşlara karşı da iyiydi. Ee, şimdi bazı yerlerde Tuncelili olduğum için bazı şeyler yaşıyorduk yani. Halen yaşıyoruz. Fakat genelde gittiğim yerdeki vatandaşlar bana yardımcı oldu. Bi 20 yılım geçti idarecilikte. Müdür yardımcılığı yaptım büyük okullarda ve yatılı bölge okullarında. Şimdi bi kere ben kendimi idareci olarak görmüyordum. Şöyle görmüyordum. İdarecilik çok zor. Bi yandan vatandaş bi yandan öğretmen. Sen müdürsün, okulunda 50 tane öğretmen var. Sen o 50 öğretmenin sorunlarını gözetlemek zorundasın. Okulda bir olay oldu, kaymakam geldi, tutanak tuttu. ‘Soruşturma aç’ dedi. Kesinlikle açtırmadım. Öğretmenimi korurdum, yani personelimi korurdum. 12 yıl içerisinde hiçbir öğretmenim ve okul soruşturma geçirmedi. Bizim yanımızdaki okullar hep soruşturma geçirdi”(G-4).

“Evet, yaptım. Ben arkadaşlarımızdan fazlaca iyi niyetli olmakla eleştiriliyordum. Ben otoriteyi sevgi yoluyla kurma taraftarıyım. O nedenle bu biraz meşakkatli ama gerçekten kalıcı oluyor. O nedenle çalıştığım yerlerde idarecilik yaptığım yerlerde hala bana dönüşleri oluyor iyi şekilde”(G-3).

“Evet, yaptım. 1,5-2 yıl kadar müdürlük yaptım. İyi bir idareci olduğumu düşünüyorum, oyumu hep öğrenciden ve öğretmenenden yana koydum. Öğrenci velisinden yana koydum. Yani yapıcı olmaya çalıştım. Öğretmen arkadaşlarımla da hiçbir problem yaşamadım. Sonuçta bende bir öğretmendim” (G-13).

“Ben her zaman önce, öğrencilerin sadece başarılarından nasiplenen birisi değilim; ben öğrencimin başarısızlığında da kendimi sorgulayan bir adamım. Herhangi bir yerde herhangi bir durumda olumsuzlukla karşı karşıya gördüğüm bir öğrenci olduğunda ben kendimi sorumlu tutarım. Nerde hata yaptım ki? Bu çocuk böyle toplum içinde yanlış bir pozisyona itilmiş. Ben idareci olarak o makamların sorun üretme değil sorun çözme yerleri olarak görmüşümdür. Velinin, öğrencinin her türlü sorununu çözmek için bütün gücümle mücadele edilmesi gerektiğini söylemişimdir. İdare kendi arasında uyumlu olur, uyumsuz olur. Müdürle anlaşırın, anlaşamazsın sorun değil. Sen eğer ordaysan sana düşen görevleri, yapabileceklerinin hepsini eksiksiz yapmak zorundasın. Yani bir velinin geldiğinde asla boş dönmemesi gerektiğini düşünenlerdenim. Ve o amaçla da bütün gücümle orada öğrenciye yada veliye cevap vermeye çalışmışımdır. Cevap verilmesi gerektiğine de inanırım. Hatta bugün bir öğrencimin diploması kaybolmuş, kendisi Soma’da; abisi geldi. Dedi ki ‘Musa Ali’nin diploması kayıp öğretmenim’. Dedim ki ben ‘Sen şimdi gideceksin yerel gazeteye diploma kaybını ve hükümsüz olduğunu içeren bir ilan vereceksin. Yarın o gazeteyi getirceksin, senin sorununu çözecek.’ O gün gitti, ertesi gün geldi. Ona diploma yerine geçen belgeyi düzenledik ve giderken bana dedi ki ‘Öğretmenim kapıda sizi gördüğüm zaman benim burada sorunum çözüldü dedim.’ dedi. Bu anlayışla şey edince, şimdi, bugün git yarın gel mantığı bana göre çok saçma bi mantık ve o kurumlarda zaten resmi daireye gelmeyi çok kolay benimseyemeyen veliler bide orda engellerle karşılaşır o zaman okula gelmekten vazgeçiyor. Meramını anlatma sıkıntısı var zaten velilerin. O yüzden onlara oldukça sıcak davranmak gerek. Bu anlayışa göre bir tavır sergilemesi gerektiğini düşünüyorum. Sonuç olarak önemli olan öğrencilerin yetiştirilmesi diyorum”(G-1).

“Müdürlük yaptım. Hem öğretmenlik yapıyordum hem de idarecilik. Ben mesleğime çok dikkat ederdim. İcabında sobasını yakardım, badanasını yapardım; idareciydim ama hem öğretmendim hem idareci hem de hademeydim. Kimseden de şikâyetçi olmazdım”(G-5).

3.14. 70'li Yıllardaki Eğitim Sistemi Üzerine İlişkin Bulgular ve Yorum.

1970'li yıllardaki eğitim anlayışı hakkında öğretmenlere dönemin şartlarına göre eğitimin iyi olduğunu belirtmektedir:

Eğitim Sistemi Nasıldı?	Frekans	Yüzde
Yeterliydi	16	80
Yetersizdi	4	20

“Şimdikiyle mukayese bile olmaz. Yani o kadar iyi bir eğitimimiz vardı. Ama ondan sonra n'oldu; bi kredi getirdiler kaldırdılar, ötekini getirdiler kaldırdılar falan.Şimdiki eğitim sistemini ben bile anlayamıyorum. Eğitim anlayışı bence şimdikinden kat kat iyiydi. Öyle ezberci bir eğitim sistemimiz yoktu yani. Programda ne varsa hepsini çocuklar görürler, bilirlerdi. Şimdi basitleştirdiler bence. O zaman bi çocuk konuya tamamen vakıftı. Şimdi öğretmenler konuyu bilmiyo”(G-16).

“Şimdiii. O yıllara göre bakıldığında eğitim sistemi oturmuş ve köklü bir yapısı vardı. Bilimseldi diyebilirim. Yani belki çok fazla deney yapmaya imkânlarımız yoktu ama ona rağmen o çağlardaki koşullar altında iyiydi” (G-13).

“İyiydi. Süperdi.Tabi bu iş öğretmenlerden de kaynaklanıyo. Mesela şuanadaki öğretmenlere benim öğrenciler ders verirdi şuan. Biyoloji mesela Amerika'da, Avrupa ülkelerinde okutulan uygulanan biyoloji eğitimini biz uyguladık. Yani çok çok iyiydi. Şuanda bütün konular kuşa çevrilmiş”(G-18).

“Eğitim sistemi genellikle kişilerin kendi gücüne kalmıştı. İmkân yoktu. Genellikle öğretmenin kendi çabasına kendi gayretine kalmıştı. Zaten iyi yetişmiştik öğretmen okulunda. 2 ay köylerde staj yaptık öğretmenlik mesleğini kavrayarak mezun olduk. Yaparak, yaşayarak öğrenirdik ve öğreirdik. Bilimseldi diyebilirim o zamanki imkânlara göre eğitim yine de bilimseldi akılcıydı (G-5).

“Ben şimdi genel olarak bakarsam çok okuyan bir devirdi. Daha ilgiliymiş çocuklar. Şimdi göremiyorum öyle. Daha akılcıydı” (G-10).

“Bak şöyle söyleyeyim. Bizim zamanımızda eğitim sistemi öğretmen kaynaklı olduğu için iyiydi. Öğretmen iyi olduğu için iyiydi. Ve sistemliydi. Şu ankinden çok çok iyiydi. Ama öğretmen iyiydi. Öğrenci de iyiydi. Şimdiki gibi değildi. Öğrenci her yerde karışık öğrenci olduğu (öğretmenimizin burada anlatmak istediği bir sınıfta her seviyeden öğrencinin yer aldığıdır) için içerisinde önde giden tavşanlar vardı. Öğrenciyi onlar getirirdi geriden. Kötü olan, zayıf olan da onun izinden gelirdi. Ona bakarak ilerlerdi. Şimdi bazı okullar çok kötü bazı okullar çok iyi” (G-15).

Dört Öğretmen o dönemin eğitim sistemi hakkında olumsuz görüş bildirmiştir.

“Kötüydü yani, iyiydi diyemem. Neden yahu şimdi bizim ülkemizde -gerçi sadece bizim ülkemizde değil tüm devletlerde böyle- eğitim hâkim sınıfların insanları kendi çıkarları doğrultusunda gütmeye politikasıdır yani. Eğitimin temel amacı budur. Yani bu eğitime nerden baktığına bağlı, bizdeki anlayışta bu temele oturur. Haa, eğitimin temel yapısı ne olmalıdır? Anayasada yer alan temel ilkelere bağlı olmalıdır. Devletimizin anayasası nedir? Laik, demokrat, çağdaş, sosyal bir hukuk devleti midir? Eğitim de bu temele oturmalıdır. Ama ne yazık ki ülkemizde iktidarlar bu temele oturan bir eğitimi hiç denememişlerdi. Benim çalıştığım yıllarda da böyleydi şimdi de böyle. Bir sene içinde ben bir sürü eğitime ilişkin yasanın çıktığını bilirim. Örneğin a hükümeti döneminde 4 tane bakan geldiyse dört tane bakan eğitim alanında farklı farklı uygulamalar yapmıştır. Gelen hükümetlerin bakışına bağlı bu. Ezberciydi. Bilimsel temellere oturan bir eğitim anlayışı olsaydı Türkiye bugün bu durumda böyle olmazdı” (G-19).

“Bu eğitim sistemiyle bir şeyler anlatmak çok zor. Mesela ben ilkokulda fen ve tabiat kitabı vardı. İlkokulda 4. 5. sınıfta okuduğum konular, sonra öğretmen oldum geldim, yine aynı konular. Şimdi daha da kötü... Yani öğrenciye öğreteceğin bir şey yok. Bana göre yanlış şöyle yanlış. Çocuk çevresini tanımadan dünyayı tanımaya çalışıyor. ABD'nin başkenti gibi. Benim yaşadığım ilin komşu illeri hangisi, komşu ilçeleri hangisi bunu yapmamız gerekirken biz gidiyoruz çocuğu şişiriyoruz lafla” (G-4).

“Eğitim anlayışı olarak şunu diyebiliriz; belirli bir şey var program, m¼fredat, siz ona m¼mk¼n olduğunca hazırlıklı ve yetiştirmek için uğraş g¼steriyorsunuz. Yılsonunda bitirmek şart ama hani bizden g¼riř istenmiyor ki, bunun için de çocukların alamayacağı, ¼ğrenemeyeceđi bir şey var mı? Bir fazlalık var mı? Bizim g¼riřlerimiz alınmıyordu. Sadece hangi b¼l¼m, hangi ünite; neyse o veriliyor zaten. Onları yıllık planımızda yazmak zorundasın. Yetiştirmek zorundasın. Yetiştirmediğiniz zaman sebepleriyle sizden rapor isteniyor yılsonunda; şu şu nedenlerle şu konular işlenememiştir, yetiştirilememiştir diye... Okul idaresine imzalayıp veriyosun. Ezberciydi sistem” (G-2).

“Bizim okuduğumuz d¼nemde de o yıllarda da daha çok ezbere dayalı bir eğitim vardı” (G-9).

Olumsuz g¼riř bildirenler d¼hil ¼ğretmenlerin tamamı o zamanki sistemin şimdiki eğitim anlayışına g¼re daha akılcı ve daha iyi olduğu konusunda hemfikirdirler.O d¼nemde yaparak, yaşayarak ¼ğrenmenin ¼n planda olduğu belirtilmektedir:

“Valla. Yorumsuz eğitim olduğu için ezbere dayanıyordu. ¼ğretmende hadi yakaladım sizi der gibi ¼ğrencinin çalışmadığı yerden sorar, onu da marifet sanardı. Ama ¼ğrettiđin şeyi ¼ğrenmiř mi diye hiçbir ¼ğretmen soru sormazdı. Onların kaırabilceği, alışmıcağı yerleri arar bulur onları kısırmaya çalışırdı. ¼ğretmen buydu yani. İyi bi ¼ğretmen yoktu yani. Ama bundan(şimdiki d¼nem) daha iyidir. Burdakiler daha da k¼t¼. Mesela bizim zamanımızda kurs vermeler falan yoktu. Bilinçli yapıyolar”(G-6).

“Ya her eğitim sisteminin mutlaka eksikleri vardır. O d¼nemdeki eksiklik şu. ¼ğretmen gerekli kaynağa ulaşamıyordu. ¼ğrenci ulaşamıyordu. Elinin altında değildi yani. O eksiklikler ¼ğrencilerin gelişmesini olumsuz y¼nde etkiledi. Eğitim sisteminin ezberci ya da bilimsel olması biraz da ¼ğretmenin kendi elindedir. Eğer ¼ğretmen bu işi ilke olarak seçtiyse o bilimsel eğitim yapar. Yok, kabul etmediyse ezberci yapar. Ama bug¼nk¼ eğitim sistemiyle karşılaştırılmazdı. ¼nk¼ o eğitim sistemi kitleleri, çocukları geleceğe hazırlardı. Yani ¼ğretmen onun kaygısını duyardı.

Talim, terbiye; bunun kaygısını duyardı. Bakanlık kaygısını duyardı. Ama şimdi kaygısı duyulmuyor” (G-20).

“Eğitimdeeeee, şimdi orda yaparak yaşayarak öğrenme, o deney yapmamız hakkatten çocuğun benliğinde, beyninde galıyordu yani. Bilimseldi. Ezberci değildi”(G-8).

“Şimdi. Ezbercilik vardı. Ezber zaten olmazsa olmaz, mutlaka ezberliceksin. Ama öğretmen iyi öğretmeyi bilmeli. Öğretmen kendi yöntemlerini kullanıp o ezberle öğretiyi birleştirebiliyorsa o öğretmenden mükemmel öğrenciler çıkıyordu. Şimdiyi pek bilmiyorum ama bana arkadaşların söylediği şey ‘Hocam sen şuan öğretmenlik yapamazdın.’ Neden? Çünkü bizim zamanımız öğretmen odaklıydı. Şöylede düşünebiliriz. Şimdiki yöntemleri eleştirmeyeyim ama benim dönemimde H.Z. ortaokulundan her yıl en az 4 tane 5 tane güzel sanatlar lisesine öğrenci gönderiyoduk. En az 2-3 tanesi de üniversiteye giderdi. Şu anda H.Z. ortaokulundan bi tane güzel sanatlar lisesine giden öğrenci yok”(G-14).

“Görerek, yaşayarak öğretiyorduk”(G-3).

“Bence şimdikinden çok çok daha iyiydi. Disiplin vardı, kılık kıyafet düzeni vardı. Ondan sonra öğretmen – öğrenci-veli ilişkileri çok iyiydi. Yardımlaşma çok iyiydi. Mantıklı şeylerde vardı, ezbere dayalı şeylerde. Mesela ben köy enstitülü öğretmenlerle de çalıştım benim dönemimde,onlar mesela çok çabuk öğretirlerdi okumayı. Bide bizim zamanımızda tarım uygulama bahçeleri vardı. Her sınıfın her öğretmenin bir uygulama bahçesi olurdu okulda.Benim bahçemde bu yetiştii, onun bahçesinde şu yetiştii derkennn herkes iyi yapmak için uğraşırdı”(G-12).

“Tabi felsefe derslerinin olması önemlidir, insanları düşünmeye iter yönlendirir. Zamanla daha zorlanmaya başladı. Daha itaatkâr öğrenci istenmeye başladı. Benim dönemimde öğrenciler daha özgürdü diye düşünüyorum. Daha bilimseldi diye düşünüyorum ben. Kişilerin yetişmesine yönelikti eğitimler yani her yönden yetişmesine, çağdaş

bilime uygundu. Çağdaş bilim ön plandaydı. Daha bilgili kişiler geliyodu bakanlıktan”(G-11).

“ Şimdiki anlayışıyla görevi bıraktığımdaki eğitim anlayışını değerlendirdiğimde çok gerilere düştüğümüzü düşünüyorum. Teknoloji bu kadar gelişmişken, iletişim araçları bu kadar gelişmişken, yazboz tahtasına dönen eğitim uygulamaları yüzünden ilk yıllardakini arar olduk. Maalesef adına uygun bir eğitim politikamız olmadığını düşünenlerdenim. Yani siyasal iktidarlara göre eğitim politikaları değişiyö. Milli Eğitim Bakanlığı’ysa bu, toplumun eğitilmesine önemli ölçüde destek vermesi gereken bir anlayışla yapılanması lazım. Siyasi iktidarlara göre sık sık değişen eğitim anlayışı yüzünden maalesef daha da geriye düştüğümüzü düşünüyorum” (G-1).

G-7 isimli görüşmeci ise bir dönem yurtdışında görev yapmıştır. Yurtdışındaki eğitimin Türkiye’deki eğitimden daha iyi olduğunu düşünmektedir:

“Şimdikine göre daha iyiydi, daha bilimseldi, ezber gene de vardı. Biz burda mesela sadece öğretiyöz, Türkiye’de bu var. Orda (yurtdışı) öğrenci öğrenmiyo, yani dersi öğrenmiyo; öğrenmeyi öğreniyo. Bilmem anlatabildim mi. Hahh onlar öğrenmeyi öğretiyolar” (G-7).

3.15. Öğretim Programlarının Hazırlanmasına İlişkin Bulgular ve Yorum.

Görüşmecilerin aktardıklarından anlaşılıyor ki; o yıllarda da öğretim programları Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından eğitim şuralarında belirlenmektedir:

Program Kim Tarafından Hazırlanır	Frekans	Yüzde
Bakanlık	20	100
Diğer	0	0

“Bakanlık. Bakanlığın ilgili birimleri bu yönde çalışmalar yapıyordu”(G1).

“Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanıyordu” (G-2).

“Talim Terbiye Kurulu ve Eğitim Şuraları”(G-3).

“Haaa,o zaman ilkokul programı vardı. Milli Eğitim tarafından hazırlanıyordu”(G-5).

“Bakanlık hazırlıyordu tabii”(G-7).

“Bakanlığın hazırladığı 68 programı vardı.O 68 programından biz okuyarak programı yapardık. Sonradan dergiler mergiler çıktı. Özel yayınevleri dergi çıkardı”(G-8).

“Bakanlık gönderirdi. Biz günlük plan, yıllık plan falan hazırlardık. Ancak onlar bana hep klişeleşmiş prosedürler gibi gelirdi”(G-9).

“Milli Eğitim Bakanlığı. Bizden görüş isteniyor muydu hatırlamıyorum” (G-16).

“Bakanlık. Herhangi bir görüş alınmıyordu. Kendimizden katkı yapabiliyorsak yapıyorduk. Bazı konular çok veriliyordu, bazı konular az veriliyordu; yani biz onu kendimiz derste dengeliyorduk” (G-15).

“Müfredatı bize Milli Eğitim Bakanlığı hazırlıyordu. Müfredat fazla değişmezdi, oturmuş bi yapısı vardı. Hani öğretmen ne yapacağını, ne anlatacağını bilirdi. Eee, hani öyle her yıl falan değişmezdi. Kitaplar falan öyle zırt pırt değişmezdi” (G-13).

“Milli Eğitim. Okullarda müfredat programı var. Mesela 3. sınıfta matematikte hangi konuları işleyeceksin, sosyal bilgilerde ne işleyeceksin, Türkçede ne işleyeceksin ana başlıklarını vermiş. Sen ona göre davranıp yıllık planlarını yapıyorsun. Ah keşke kaynaklarımız olsaydı. Kitap yoktu. Öğrenci aynı deftere, sayfaya dersi yazıyor; akşam ödev veriyorum, orayı siliyor, tekrar yazıyor. Ve ben onlara kalem veriyordum. Benim çantamda 4 düzine kalem vardı. Ben ilçe merkezinde de çalıştım, fakir bölgelerde. Öğrencinin kalemi yok veriyordum akşam alıyordum kalemi. Çünkü kalemi verip gittiğin zaman kalem bir daha geri gelmiyordu” (G-4).

G-10, G-18, G-19 ve G-20 isimli görüşmecilerise bakanlığın, öğretmenlerden görüş aldığını; fakat bu görüşlerin etkisinin olmadığını belirtmektedirler:

“Bakanlıktan. Bize soruyolardı nasıl olsun falan diye, yazıp verirdik; ama hiçbir etkisini görmedik”(G-10).

“Bakanlık hazırlıyordu. Görüş alınıyordu tabi ama yani dikkate alınıyomuydu onu bilemem.O dönemde bu modern eğitim ve öğretimin uygulanması için anketler yapılıyordu bu kurslarda.Ne düşününüyorsunuz, nasıl bir eğitim olmalı; o kurslar yani bunun için yapılıyordu.Anketler yapıldı yani”(G-18).

“Sözüm ona eğitim şûraları toplanırdı bizde. Önceleri akademisyenlerde geliyordu. Öğretmenler MEB’in bünyesinde bi kurul oluşturuyo, o kurul tarafından programlar saptanıyo, müfredat oluşturuyodu. Görüş alınsa bile kesinlikle dikkate alınmıyordu. Ben hatırlıyorum. Gelen müfettişlere o kadar şeyler verdik ki biz kendi branşımıza ilişkin veyahut eğitimin geneline ilişkin öneri sunduğumuz halde o önerilerin hiçbirisinin dikkate alındığını görmedim. Çünkü branşına ilişkin bir sürü sorunu var arkadaşın, tarihe ilişkin benim bir sürü sorunum var; çünkü yaşayan biziz bunu. Zorluğunu yaşayan benim.Senin benim önerim doğrultusunda bitakim şeyleri hazırlaman gerekir.Böyle bişeyi ben hiç göz önüne aldıklarını görmedim. Mesela bunların (beden eğitimi öğretmeni emekli bir hocamız o esnada yanımıza geliyor)bir saatlik dersi iki saate çıkarmak için ne kadar debelendiğini bilirim. Bi saat beden eğitimi mi olur yahu.40 dakika ders; 5 dakika soyunma, 5 dakika önce de giyinme, 10 dakikası zaten gidiyo. 30 dakika top versen ne kadar oynacak, bişey öğretmeye kalksan ne kadar öğrecek... Zaten dersi ders olarak görmeyen bi anlayış var. Müzik, beden eğitimi, resim bunları ders olarak görmüyorlardı. Bizim meslek liselerinde bile kültür derslerini ders olarak görmeyen bir anlayış var”(G-19).

“Talim Terbiye. Görüş alınırdı. Türkiye’deki öğretmenlerin görüşlerini değerlendiren Talim Terbiye’de kurullar vardı. O kurullarda süzgeçten geçirilip gerektiği şekilde alınırdı. Bizde 68 programı denilen bi program vardı. O uygulanıyordu. O programda okuma yazma bütünden parçaya doğru cümle – sözcük – hece-harf olarak geçiyodu. Şimdi de tam tersi uygulanıyo”(G-20).

3.16. Siyasetin 70’li Yıllardaki Eğitim Sistemi Üzerine Etkisine İlişkin Bulgular

Siyasetin, her dönemde ve her alanda olduğu gibi o dönemde de etkili olduğu dikkat çekmektedir. Görüşmecilerin ifadelerine göre o dönemde siyasi atamalar, sürgünler, kavgalar, kutuplaşmalar hiç eksik olmamıştır:

Eğitimde Siyaset Etkilimiydi	Frekans	Yüzde
Evet	20	100
Hayır	0	0

“Vardı tabii, olmaz mı? Sağcı-solcu bölünmüş. Sağcı solcuyla, solcu sağcıyla konuşmuyo. Salihli parçalandı mesela; tren yolunun altı solcuların, üst tarafı sağcıların”(G-12).

“O yıllarda terör olayları çok var. Olaylar çok oluyor. Okulda boykot oluyo; yok ilerici gençler, yok devgençler, yok halkın kurtuluşu, yok ülkücü gençler; yani sabah bi geliyosun okulu kapatmışlar, okul boykot. Yavv lisede boykot olurmu, oluyo işte. Sağ olsun müdürümüz bahçe nöbetini bana veriyodu. Ben seviliyordum din kültürü öğretmeni olarak. ‘Öğrenciler sana bişey yapmaz, seni herkes seviyo’ derdi”(G-17).

“Ortaokul çocukları üzerinde çok fazla etkisi yoktu. Anca idarecilerle öğretmenler üzerinde etkisi vardı. Göreve başladığım zaman illerde liselerde öğrenciler arası sağ-sol olayları vardı. Ancak benim çalıştığım okullarda olmadı”(G-9).

“Vardı. Çocuklar çok etkileniyodu mesela. Bafra’da başlamıştı. 77 yılı, o ölenlerin çok olduğu yıl. Kürsünün altına o ahşap yere bi parti adı yazılmıştı mesela. Ankara’da daha çok yaşadık. Çocuklar diyolarki mesela ‘Biz bugün şey yapıcaz, yaşlı günümüz, biri öldü boykot yapıcaz’ Gecekondu tarafından gelenler. Ama olmaz ben dersimi yapıcım, yazarım tahtaya isteyen yazar. Onları dinlesen oturcaklar, öyle işte. Yas falan değil amaçları. Gençlik işte”(G-10).

Siyasetin var olduğunu bilseler de öğretmenlik yaşantılarında pek hissetmeyen,“Önce öğretmenlik” diyen görüşmeciler de vardır:

“Valla siyaset her dönemde var. 79’da başladım o dönemler olayların, sıkıyönetimin başladığı, sağ-solun tavan yaptığı, tavandan da fırladığı dönemlerdi. En sonunda da 80 darbesi geldi zaten. Biliyorsun, siyaset bireyseldir. Ben siyasiysem ve bu siyasetimi sınıf içine yansıtıyorsam orda eğitim biter. Kapının içi ile yani sınıfın içi ile sınıfın dışını ayıran çok insan vardı bizim dönemimizde. Ha dışarda siyaseti yaparsın ama içeriye girdiğin zaman ben bunlara ne öğretebilirim, nasıl adam edebilirim, nasıl meslek sahibi yapabilirim diye düşünen adam sayısı fazlaydı. Ve yukardan birisi mesela şöyle yapacaksınız, böyle yapacaksınız diyemezdi öğretmene”(G-14).

“Ben siyasetten hiç etki görmedim, pek de etkisi yoktu. Sonradan oldu bunlar. 70’li yıllarda başladı. Değişen hükümetler öğretmenleri sürüyorlardı. 72 ile 79 yılları arasında siyaset aşırı ilgilendi eğitimle. Öğretmenler sık sık yer değiştirirdi. Kendi görüşünden olmayanlar yer değiştirilirdi. Bunlar oldu. Ama benim hiçbir siyasi tarafla işim olmadı. Hiçbir tarafa taviz vermedim. Ben öğretmenim diyordum”(G-5).

“Vallahii 70’li yıllarda bu sağ-sol olaylarında biraz eğitim enstitüleri üzerinde oldu ama diğer şeylerde yoktu”(G-6).

“Valla vardı gene siyaset. Her zaman eğitim üzerinde etkili. Valla pek hissetmedim. Ben hissetmedim”(G-7).

“Müthiş. Dedim ya her gelen çomak sokuyodu. Her gelen kendine göre eğitim politikası uyguluyodu. Ve bu doğaldır zaten ama. Çünkü hâkim sınıfların isteği de budur. Ama bunu uygulayıcılar nötreliye ediyodu bak. Ne isteniyosa benden temel eğitimin anayasası neyse ben onu veriyodum. Öğretmenlerin genelinde böyleydi. Benim için A öğrencisi ister sağcı olsun, ister solcu, ister kız olsun, ister erkek olsun, ister fakir olsun, ister zengin hiç fark etmezdi bizim için. O öğrencidir, ben de bendeki bilgiyi ona aktarmak zorundayım. Bu anlayıştaydık, çalıştık. Onun bi yere gelebilmesi için ne gerekiyosa elimizde ne materyal ne malzeme varsa onla biz onu yetiştirmeye çalışırdık. Ama biz öyle yetiştik zaten, bizim öğretmenlerimiz de bize onları verdi. Bizim yetiştiğimiz kuşak da onu aldı. Yani dediğin gibi bi bayrak yarışı”(G-19).

“Siyasetin etkisi sadece tayinlerde vardı” (G-16).

“Çok fazlaydı. Siyaset özellikle 80’e kadar, siyasetin eğitim üzerine etkisi çok fazlaydı. Örneğin bi muhtarın şikayeti veya bir kasabın, berberin şikayeti üzerine öğretmen bi başka ile sürülebiliyordu, atanabiliyordu. Fakat ben çok fazla politize olmadığım için hiçbir suretle hiçbir dönem sıkıntı yaşamadım. O şekilde bi mağduriyetim olmadı” (G-13).

“Siyasetin eğitim üzerine etkisi var mı dersennn yukarılarda etkisi vardır belki. Ama aşağılarda, öğretmen arkadaşımız çok uçta değilse; kendi düşüncesini illa empoze etcem demiyosa yoktu”(G-15).

G-20 isimli görüşmecinin aktardıkları da G-15 isimli öğretmenin aktardıklarını destekler niteliktedir:

“Siyasetin pek eğitim sistemi üstüne etkisi yoktu. Öğretmenler üzerinde etkisi vardı. O da daha çok idareciler üzerindeydi. Normal öğretmenlerde eğer çok sivrilirsen yani birilerinin kenarına dokunursan zarar verirsen o zaman kişilerle ilgilenirlerdi. Ama MC hükümeti kurulduktan sonra öğretmenler biraz zarar gördü”(G-20).

Fakat şimdiki zamana göre daha az hissedildiğini belirten öğretmen görüşleri de bulunmaktadır. Görüşmecilerden G-3 1980 yılında siyasi nedenlerden dolayı görevden uzaklaştırılmıştır:

“Bu kadar keskin değildi, şimdiki kadar ağır değildi. Hangi siyasi parti gelirse yöneticiler değişirdi. Hatta öğretmenlerin sürgün diye şeyleri vardı, o da çok kötüydü. Bu yüzden eğitim verimsizleşti. Öğretmen o gittiği çevrede siyasi kavgaların içinde buldu kendini. Zaten gittiği yerlere isimler önceden verildiği için çoğu zarar gördü, çoğu hayatını kaybetti”(G-3).

“Bugünkünden daha azdı”(G-1).

“Şu duruma göre çok iyiydi” (G-4).

“Son yıllarda daha fazla”(G-2).

3.17. Öğretmen Sendikaları ve Mesleki Sorunlara Etkilerine İlişkin Bulgular

Görüşmecilerin aktardıkları gösteriyor ki o yıllarda Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS), Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖBDER) ve Milliyetçi Öğretmenler Derneği gibi sendikalar mevcuttur. Öğretmenlerin çoğu bu sendikalarda aktif rol almıştır.

Sendika Varmıydı?	Frekans	Yüzde
Evet	20	100
Hayır	0	0

“Devlet bizim örgütlenmemize karşı değildi. Sonradan başladılar. Köy enstitülerini kapattılar. Öğretmenler sendika kurmak isterken zorluk çıkarmaya başladılar. Ee tabi sonradan askeri darbeler falan oldu. Düşünen insanlar için baskıcı bir rejim vardı. Fakat öğretmenlerde de birlik beraberlik vardı”(G-8).

“Vardı tabi canım. İki örgüt vardı. Biz örgütlü bi güçtüük yani. Milliyetçi Öğretmenler Derneği vardı Ben TÖBDER üyesiydim TÖS’ü ucundan yakaladım, üyesi olmadım ama babam nedeniyle bilirim. Sonra örgütlü yaşamamanın gerekliliğine inanan bir kişiyim yani, bu nedenle TÖBDER’e üye oldum zaten”(G-19).

“Bir, iki örgüt vardı.TÖS ve TÖBDER, Öğretmenler Derneği vardı” (G-5).

“Önce TÖS vardı, ben öğrenciydim o zaman. TÖS vardı kapandı. Zannederseniz 12 Mart 71’de kapandı. Daha sonra TÖBDER kuruldu. Bi de neydiii o? Hah, Milliyetçi Öğretmenler Derneği vardı. TÖBDER’deydim”(G-7).

“TÖBDER vardı. Bende çalıştım TÖBDER’de. Yargılandım 13 yıl hükümeti devirmekle. Sıkıyönetimle gittim geldim mahkemelere 70’li yıllarda. TÖBDER’in lokali vardı, gazeteler gelirdi. Orda tartışmalar yapılırdı, konuşmalar yapılırdı. Sonra kapattılar, bizi de yargıladılar”(G-4).

“1972’de Türkiye’de TÖS kapatılmıştı. 1973’te TÖBDER’i kurduk. Bursa’da ilk kuran insanlarız. Örgütlü kitle güçlü kitledir. Örgütlü insan güçlü insandır. Birlikten kuvvet doğar şeysiyle çalıştık zaten örgütlenmenin yararına inandığımızdan gittiğimiz her yerde de. Ben 1978 yılında Uşak Eğitim Enstitüsü Türkçe bölümünde Çağdaş Türk Edebiyatları derslerine girdim. Orda da TÖBDER’in gene genel merkez temsilcisiydim. Milliyetçi Öğretmenler Derneği vardı bide. Başka da pek yoktu”(G-20).

“Vallaaa, TÖS bizden önce oluşmuştu. Biz göreve başladığımızda TÖBDER vardı. Biz TÖBDER’denik, tabi onun karşıtı örgütler de vardı. Demokratik kitle örgütü olarak TÖBDER’in aktif rol oynadığını düşünüyorum”(G-1).

“Öğretmen evleri vardı. TÖBDER vardı. TÖBDER’de bulundum”(G-11).

“İlk ben tayin olduğumda sadece TÖBDER vardı. Ben tayin olur olmaz TÖBDER’e üye oldum, hatta TÖBDER’in yönetim kurulu üyelerine de Ruhi SU’yu (dönemin saz sanatçısı) getirttim”(G-16).

“Öğretmen örgütü olarak TÖBDER ve Milliyetçi Öğretmenler Derneği vardı. TÖBDER çok daha etkiliydi ve katılımı yoğun olan bi şeydi. Evet, TÖBDER’e üyeydim”(G-13).

“O dönemde öğretmenlerin örgütlenmesi vardı. Arkadaşlarımız da bunlara girdiler. Ben hiçbir örgütlenmeye girmemiş öğretmen olarak kendimi daha mutlu hissediyodum. Ama bu örgütlenmeye karşı olduğum anlamına gelmez. Neden üye değildim? Bir fikrim yok mu? Var. Bi grubu tutuyorum ama ben toplumun parçalanıp, bölünüp ayrıştırılmasına karşıyım. Ve bunu arkadaşlarıma söyledim. Arkadaşız biz yavv samimi. 69 kuşağıyız biz anarşinin içerisinde büyüdük üniversitede. Fakat ben sendika ağalarına para kaptıracak adam değilim. Sizler grev yapıyorsunuz, maaş kesimi alıyorsunuz. Sen işçinin, bilmem kimin hakkını arıyosun. Onu bırak öğretmeninkini ara. Bigün postanenin adamları direkt dikeyo. Bi direğin başında on kişi var, ikisi dikeyo, öbürü sağ-sol diyo. ‘Bak gördün mü? Sen bunlar için uğraştın ve o işçi hakkını aldı, senden fazla alıyo, o

senin için geldi mi yanına?’ dedim arkadaşşıma.’‘Gelmedi.’‘Diğer öğretmen arkadaşlara geldi mi?’‘Gelmedi.’‘Yavv birlik olalım, tek bi sendika olsun, kim girmicekse okulda derse ben de girmeyem. Ama bunun haricinde şu sendikadan veya bu sendikada olsa ben derse girmem dediler mi ben girerim. Tek olalım, birlik olalım; bak G-15 giriyo mu girmiyomu? Grevse grev ne isterseniz varım’ dedim. ‘Özlük hakkımız arayalım. Özlük haklarımız için varsanız sonuna kadar varım’ dedim’’(G-15).

G-11 ve G-9 isimli öğretmenler hiçbir sendikaya üye olmadıklarını belirtmişlerdir.

“Ben hiçbirine girmedim. O dönemde TÖBDER vardı, kapandı. Anca eve okula koşkoşkoş. İlgilenemedik’’(G-11).

“TÖBDER vardı. Daha sonra kapatıldı zaten. Ancak ben hiçbir örgütlenmeye katılmadım’’(G-9).

G-18 isimli görüşmeci öğretmenlerin kesinlikle ideolojik kökenli oluşumlarda bulunmaması gerektiğini aktarmıştır.

“Valla bilmiyorum ki ben hiçbirine girmedim. Eğitimle uğraşmaktan oraya şey kalmadı. Ya ben zaten yaşamım boyunca o tip örgütlerin içerisinde hiç olmadım. Biz eğitimle uğraşıyoruz. Öğretmenlerin o tip örgütlenmelere girmesine de karşıyım. Örgütlenmek güzelde sonuç yok. O zaman noluyo? Bi iktidar geliyo, solu vuruyo. Bi iktidar geliyo, sağı vuruyo. Yanlış yani. Bir öğretmenin ideolojik amaçlı sistemin içinde olması yanlış. Sağ-sol düşüncesi neyse gitmeli reyini vermeli. Öğretmen kesinlikle ideolojik kökenli olmamalı çünkü öğrencilerin tüm farklı görüşlerden olabilir. Sınıfa girince ideoloji bitmeli’’(G-18).

Çoğu öğretmen, bu örgütlenmelerin, mesleki sorunların çözümüne yönelik etkili olduklarını iletmektedir.

Sendikalar Etkilimiydi	Frekans	Yüzde
Etkin	16	80
Etkin Değil	4	20

“Çok güzel çalışmaları vardı. Öğretmenin her şeyiyle ilgilenirlerdi. Mesela benim askerlik problemim vardı, bizim TÖBDER avukatları dava açtılar, davayı ben kazandım”(G-4).

“Tabi siyasal iktidarların buradaki olaya bakışı da çok önemli. Örgütlü mücadeleni başarıya ulaştırabilmek için siyasi iktidarların bu olaya nasıl baktığı da önem taşıyor. Eğer sorunları çözmeye yönelik bir iktidar varsa örgütlerinde, o zaman bu yönde başarı sağlama şansları çok; ama örgütlerinde zaman zaman siyaset yaptığını düşünüyorum. Öncelikle kendi sorunlarını çözmek yerine, eee, siyasetle sorunların iç içe olduğunu düşünmek gerekiyo yani. Siyasetten arınmış meslek sorunları düşünmek oldukça zor”(G-1).

“Her zaman hükümetin baskısı olduğu için çok yeterli olabildiklerine ben inanmıyorum. Hiçbir dönemde özgür değildi. Gene de hiç derneksiz olmaktan iyiydi yani. Bi güvenceydi her yönden”(G-11).

“Bak ben sana bi olay anlatayım.1978 Demokratik Eğitim Kurultayı yapıldı Ankara’da TÖBDER tarafından. Bende Hakkariil temsilcisiydim. Gece gittik. Konuşmalar devam ederken Halkevleri Genel Başkanı Ahmet YILDIZ, o zaman ilkokul öğretmenlerine ders ücreti verilmiyodu,dedi ki ‘Arkadaşlar bu öğretmenler arasında ayrımcılık yaratır. Yaratıyo. Gelin biz bunu isteyelim.’ Çıktık ordan Milli Eğitim Bakanlığı’na gittik. Saat 11:40’ta Milli Eğitim Bakanlığı’nın önünde çıktı kürsüye Ahmet YILDIZ ‘Sınıf öğretmenlerine ders ücreti sabit ders ücreti verilmelidir. İnsanca yaşama ulaşmak için ekonomik özgürlüğüne kavuşmalıdır. İyileştirilmelidir’dedi. Orda yarım saatlik bi miting yaptı. Ve üç gün sonra sınıf öğretmenlerine sabit ders ücreti getirildi. Yani biz bunu sağladık. Ama biz 37 tane konuda bir hafta tartıştık orda. Kitapçıklar hazırlandı,rahmetli Alpaslan IŞIKLI o zaman asistandı Türkiye’nin yetiştirdiği en büyük tarih profesörlerinden. Biz Türkiye’nin kalburüstü insanlarıyla o tür toplantılarda seminerlerde yan yana oturuyoduk. Konuşuyok yani. Şimdi mümkün mü?”(G-20).

“Ben kendi örgütümden bilgi vereyim, diğerini çok fazla bilmediğim için. TÖBDER gerçekten öğretmen sorunları ve eğitim sorunları ile çok

yakından ilgilenen bir örgüttü. Siyasi yanı vardı. TÖBDER'in içinde bulunan öğretmenlerin %100'ü demokrasiye, laikliğe, Atatürk ilkelerine bağlı öğretmenlerdi; siyasi ağırlığı bu yönde olan insanlar vardı. Hemen hemen hepsi de gerçekten ülkesini seven, ülkesinde eğitim politikalarının çağdaş bir yapıya ulaşması için çaba sarf eden, bunun için kafa yoran insanlardı. Ben köydeydim ama Kayseri'ye seminer vermeye giderdik sendika içerisinde. Örneğin öğretmenlerin özlük haklarına ilişkin yasal anlamda gelişmesi için en çok çaba harcayan örgütlerden birisidir. Mahkemeye verdik, mücadelesini yaptık, eylemlerde bulunduk, yerel yönetimlerle yerel yöneticilerle çeşitli şekilde aklınıza gelebilecek her türlü diyalogu mücadeleyi verdik biz yani. Bu sokak gösterisi de olabilir, ne bileyim gidip onlarla birebir görüşme şeklinde de olmuştur. Oldu yani, bunları yaşadık biz. Sürgünlerde mesela. Seni haksıza aldı, buradan öbür tarafa verdi. O zamanlar çok oldu bu işler”(G-19).

“Çözmeye çalışıyorlardı. Tamamen çözüyor diyemeyiz de gayret gösteriyorlar, seslerini duyuruyorlardı öğretmenlerin. Yani röportaj vererek işte televizyona çıkarak falan bazı programlarda tabii ki sesimizi duyuruyorlardı”(G-2).

“Biz TÖS'e rastlamadık, TÖBDER zamanında örgütlendik. Birde onun karşıtı vardı Milliyetçi Öğretmenler Derneği diye. Ben TÖBDERdeneyimimi Salihli'de yaşadım. O zaman TÖBDER'e üye 700'e yakın öğretmen vardı. Bu TÖBDER'de olayın tamamen siyasi içerikli olmadığını, sosyal içeriklerin öğretmen örgütlenmesinde daha önemli olduğunu, özlük haklarının savunulmasının daha önemli olduğunu görebiliyorduk. Ve TÖBDER genel merkezinde dönemin meşhur avukatları Halit Çelenk gibi avukatlar vardı. Bizim her davamızı bu avukatlar kazanırdı. Dolayısıyla TÖBDER'e ilgi çok fazlaydı. TÖBDER'de eğitim öğretim ve siyasi konular üzerine de seminerler verirdik”(G-3).

“Çözüm üretmeye çalışıyorlardı ama tabii sonuçta siyaset yapıyorlardı. Öyle çok fazla belirleyici değillerdi. Örneğin TÖBDERliler lokalden çok

fazla da öteye gitmiyordu. Bilardo oynanıyordu, oyun oynanıyordu, öğretmen buluşma yeri vardı. Kütüphanesi vardı, kitap okunabiliyordu, gazete okunabiliyordu lokallerde bayan öğretmenler, erkek öğretmenler bir arada birlikte hoşca vakit geçirilen bir yerdi. 80'den sonra açığa alınan öğretmenlere çok az yardımcı oldu, çünkü gücü o kadardı”(G-13).

“Ben bir okuldaydım, o sırada iki okula gidiyordum. İşte Maraş olayları için çocuklar okula girmişler, ee öğretmenlerde katılmışlar; sonra bazıları atıldılar o zaman, açığa alındılar. Yapamadıkları, açığa alınan arkadaşlar kaldılar öyle”(G-11).

“İlk başlarda etkinmiş. Orada, siyasetin dışında, önce öğretmenler oralarda örgütlenip eğitime karşı neler yapılabilir, neler edilebilir bunlar konuşulurdu. Sonraları, bendensin değilsin meseleleri konuşulmaya başlandı”(G-14).

Bazı öğretmenler ise mesleki sorunlarla hiç ilgisinin bulunmadığını, örgütlerin tamamen siyasi oluşumlar olduğunu aktarmaktadır:

“Hiçbir etkileri yoktu. Genellikle siyasi görüşlerdi”(G-5).

“Hayır. Yalann yalan, siyasi hepsi”(G-15).

“Yoktu. Bence çözüm bulamıyorlardı. Zaman zaman sendikaların toplantısı oluyodu. Millet dinliyodu ama çok bir katkısı oluyo muydu tartışılır”(G-16).

“Hayır hayırrrr. Sözde çözüm bulmaya çalışıyorlardı ama tamamen siyasiydi”(G-9).

3.18. Günümüz İle 1970'li Yıllardaki Öğretmenlik Mesleğinin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Görüşmecilerin tamamı da o yıllarda öğretmenlik mesleğinin daha prestijli, kendilerinin daha fedakâr, görevine sıkı sıkıya bağlı ve şimdiki öğretmenlerden

akademik düzeyde daha ileri olduklarını aktarmakta ve de bu dönemde siyasetin öğretmenler üzerinde daha etkin olduklarını ifade etmektedir:

“Ben emekli(görüşmeci 2004 yılında emekli olmuştur.) olduktan bir iki sene sonra okula ziyarete gittim.Bizim zamanımızda mesela bi öğrenci bahçede bişey yapıyo, bi yaramazlık yaptı. Çağırıldığı zaman koşa koşa gelirdi, özür dilerdi. Kızardın belki ama mesele çözüldü. Aynı öğretmen iki dakika sonra o çocuğu severdi. Neyse gittim okula, iki çocuk kavga mı etmiş ne yapmış. İdareci merdivenin başından çağırıyo çocuğu ‘Oğlum gelsene buraya!’ diyo ‘Gelmem ya! Sana ne?’ diyo çocuk. Şimdii oralardan buralara. Bunu yapan nedir? Bunu yapan öğretmenin elinden alınan saygı sevgi kuralları mı yoksa devletin öğretmene yaklaşımı mı bilmem. Bak bi olay daha duydum. İlkokul öğretmeni bi bayan arkadaş yüksek sesle ders anlatıyormuş bi çocuk da (ilkokul 2.sınıf öğrencisi) o yüksek sestten korkmuş, eve gitmiş;şikayet vay öğretmen bağıryor, bilmem napiyo, ben çok korkuyorum gitmicem falan. Okul müdürünü de atlayarak direkt Milli Eğitim’e şikayet. Öğretmene soruşturma. Ya ben (bayan öğretmen için) 24 yıllık öğretmenim.(Öğretmen, burada bayan öğretmenlerin 20 yıl çalışması gerektiğinelirtir.) Eskiden yetiştirdiğim öğrencilerdeki başarıya bi bakın. Ben kimseye bağırmam ama yüksek sesle ders anlatırım. Ve o çocuk korkuyo diye öğretmeni başka okula aldılar. Şuandaki çalışma ortamı (sistem) bana göre bu. Şuan ben kendi tekniklerimi uygulamaya kalksam bana tepeden sürekli müdahale edilir. Ders saatleri bakımından da bizim daha fazlaydı. Azlık çokluk meselesi de değil. Sistemden müzik dersi kaldırılmaya başlandı. Şimdiki öğretmenler derse giriyolar, kırk dakikayı dolduruyolar, alıyolar maaşlarını. Mecbur öyle yapıyo, neden öyle yapıyo; demin anlattığım olay yüzünden. Başka okula gönderdiler ya öğretmeni, ee orda napcak şimdi öğretmen, ya sessiz konuşcak ya da bana ne dicesk. Şuanda mesleğe doğrudan siyaset etki ediyor” (G-14).

“O yıllardaki öğretmene bakış çok çok daha saygın, çok daha şeydi; iyiydi. Şimdi öğretmen ticaret yapan bi insan çok da farklı gözle görülmüyo. Bunun yanı sıra çok çok başarılı olsa da öğretmenin prim yaptığı söylenemez hani. Çalışanla çalışmayanın ayırt edilmediği bir

ortam var. O zamanki çalışma koşulları daha iyiydi. O zaman en fazla 10 saat, 15 saat, derse girerdik; şimdi çok daha yoğun tabi bildiğim kadarıyla. Şöyle diyeyim şimdiki öğretmenler Türkiye ekonomisi gibi iyiler çok çok iyi öğretmenler içerisinde boş olan çok çok da öğretmen var. Liyakat esas alınmaksızın. Hani belli siyasi görüş itibariyle belli yerlere getirilmiş öğretmenler şuanda çok daha fazla. Eskiden örneğin bir milli eğitim müdürü mü olacak insan, herkesin sevdiği saydığı kişi olurdu. Belli yeterlilikte yıllarını bu işe adanmış kişilerden seçilirdi. Şimdi iki yıllık, üç yıllık, beş yıllık öğretmen şube müdürü oluyo, müdür yardımcısı oluyo. Siyasi şey daha öne çıkıyo yani” (G-13).

“Ben lise muadiliyim ama şimdi eğitim fakültesi mezunu olan öğretmenler bence yetersiz. Mesela ben eğitim fakültesi mezunu pek çok öğretmen hatırlıyorum. Sınıfa girdiği zaman öğrencinin seviyesine inemiyor. Plan yapamıyor, ünite planı yapamıyor, yıllık plan yapamıyor. Bir nakil yapılacak nakil yazısı bile yapamıyor. Ama bizim zamanımızda öğretmen iki ay köyde derse giriyordu. Plan yapıyorsun, ünite planı yapıyorsun. Çevreyle ilgileniyorsun bu şekildi. Bugünkü eğitim sistemi bitmiş”(G-4).

“Şimdi modern bir eğitim sistemi var. O zamanki öğretim sistemiyle hiç ilgisi olmayan. Bilgisayar yoktu. Ancak elimizdeki olanaklarla eğitim öğretimi sürdürüyorduk. Şimdiki birazcık hazırcılığa gidiyor. Onlar bilgisayardan hazır çıkartıyor. Halbuki biz akşamdan yarın yapacağımız dersleri hazırlıyorduk kendimiz. Yalnız eski öğrencilerle öğretmenlerin çalışmaları unutulmuyordu. Takdir ediliyordu”(G-5).

“Bu dönem için şunları söyleyebilirim. Öğretmenlerin bu dönemde prestijleri yok. Ben özellikle köy okullarının kapatılmasından, öğretmen prestijinin daha bir ayaklar altına alındığı bir dönem diyebilirim. Bazıları köy okullarının tekrar açılmasını istiyor, bana göre de doğru bir istek. Köylerde öğretmenin bulunması, en azından köylülere yardımcı olması, kahvelerde konuşma yapması, yazı-çizi işlerine katılması onun statüsünü arttırmış oluyordu. Şuanda öğretmenler akademik olarak yeterli değil”(G-3).

“Çok iyiydi. Şimdiki öğretmenlere toplumun bakışı kurs veriyosa iyi öğretmen, kurs vermiyosa kötü öğretmen. Neden kaynaklancak? Toplumun çarpık sosyal yapısından. Kalite düşmesi(Görüşmeci öğretmen kalitesinden bahsediyor) var bi kere.Bir de bunlara verilen değer. Eğitimin düzeni bozuldu. Çok oynandı. Her yeni gelen oynadı. Eskiden öğretmenler köy enstitülerinden çıkardı. Ondan sonra bizim zamanımızda öğretmen okullarından çıktı. Daha sonra mektupla öğretimle çıktı maalesef öğretmen eksikliği var diye. Ondan sonra üç ayda öğretmen yetiştirdi. Ve bunlar daha öğretmenliğe hazır değildi. Puanı düşük olanlar öğretmen olmaya başladı.”(G-15).

“O zaman daha saygındı tabi. Bilimle ilgili dersleri azalttılar. Çalışma koşulları şimdi daha zor; mecburi hizmet var eşinden ayırıyor, tayini çok çıkarıyor. Yani bu doğru bişey değil. Eskiden bi okula gelirdin, oradan emekli olur giderdin. Dama taşı gibi oynuyolar şimdi”(G-6).

“Bence o zamanlar daha iyiydi. Zaten dersler kuşa çevrilmiş, lüzumsuz birsürü ders konmuş. Mesela fen dersleri azaltılmış. Bence yanlış. Bi ülkenin geleceği fendedir. Bana göre sosyalde değildir. Fen artı matematiktedir. Tamam onlarda lazımdı. Bi ülkenin geleceğine ipotek koyan teknolojidir bence.Valla ben açık konuşayım. Şuanda öğretmen öğretmen olmaktan çıkmış. Bitane öğrencim var. Keçisakalı gibi sakal bırakmış, saçlar uzamış. Öğretmenlikten şey olmuş, yok özgürlükmiş yok bilmem neymiş. Yani bu iş değil, yani bu yanlış.Bence öğretmen önder insandır. En azından giyimine kuşamına dikkat etmek zorunda.Herkes özgürmüş, istediğini giyermiş. Böyle bişey var mı ya?Keçisakalıyla, piercingle, burnuna takılı halkayla, diline takılı bilmem neyle, kulağına takılı küpeyle öğretmen mi olunur ya? Örnek değil bu. Şuanda ekonomik olarak daha iyi. Kesinlikle maaş artmış ama donanımlar azalmış. Eee bi iktidar gelmiş,üç günde öğretmen yetiştirmiş. Birisi gelmiş ziraat mühendisini öğretmen yapmış. Bi iktidar daha gelmiş, on beş günde öğretmen yetiştirmiş.Ben Yüksek Öğretmen Okulu kökenliyim.8 yıl. Lisans artı Yüksek Öğretmen Okulunda aldığım ders miktarı 8 yıl. Ben 8 yıl bu konu ile ilgili eğitilmişim. Bide 6 yıl öğretmen okulunda eğitilmişim.Ne etti abi? 6 artı 8 eşittir 14. 14 yıl ben bu işte, bu potada

erimişim. Sen kalkmış iki yılda, on beş günde öğretmen yetiştir. Geçen gün biri geldi. 'Ben eğitim enstitülüyüm' dedi. Dedim ki 'Sen kimsin? Sen öğretmen değilsin' dedim. 'İki günlük uydurma öğretmensin. Sen benimle konuşamazsın. Ben bu işe hayatımı koymuşum. Ben bu işe 14 yılı vermişim. Sen kalkmış burada konuşuyon'"(G-18).

"Şu anki toplum bilmiyorum ama öğretmene öğretmen gibi bakıyomu? Öncelikle onu tartışmak lazım. Bence şuan öğretmenlerin varlığından bile habersiz toplum. Öğretmen çocuğun üzerinde etkili mi -sınıf öğretmenleri ayrı, onları ayırırım- o da tartışılır. Ben çok yeterli görmüyorum onları. Çok eksikler. Bizim zamanımızda öğretmen öğrencisi yürüdüğü zaman bile nereye gideceğini bilebilirdi. Bizim zamanımızda çalışma koşulları zordu. 60-65 kişiydi sınıflar. Ama öğrencilerimizi iyi bilirdik yani. Şimdikiler zil çalsın da bir an evvel gideyim diyolar herhalde. Sonra bizim zamanımızda velilerle ilişkilerimiz çok iyiydi. Bu da bi meziyet. Şimdi bi örnek vereyim ben sana. Bir gün derse girdim, baktım oğlanın biri sıkıntılı -ben anlarım, yani en azından yürümesinden, koşmasından bilirim- Sonra gittim, o sınıf öğretmenine (İngilizce öğretmeniydi)- 'Hoca Hanım' dedim, 'Buna dikkat et, bu çocuk sorunlu olabilir' dedim. 'Aaaaaa!' dedi, 'Olur mu' dedi 'Okulun en çalışkanlarından, işte bilmem ne öğrencilerinden biri' falan dedi. Sonra ilk karneler alınırken geldi 'Sen haklıymışsın' dedi. Bak ne kadar zaman geçmiş. Ben hemen bak anında müdahale ettim, sınıf öğretmenine aktardım. Yani bunu şimdi kim aktarabilir? O çocuğun gelişimini kim izleyecek? Çocukla ilgili olmak lazım yani bir öğretmenin çocuğun her derdiyle ilgilenmesi lazım. Her şeyini bilmesi lazım. Ben ne zaman kaçta girdiklerini bile biliyordum eve. Hani nereye gidiyolar, kahveye mi gidiyolar; kimle gidiyolar, berber dükkanındamı oturuyolar hepsini biliyordum"(G-16).

"O zaman öğretmenlerle halk iç içeydi. Öğretmen köyle iç içe ya. Devamlı görüşüyorsun. Bi eksikliği olursa velisine söyleyebilirsin, velisiyle konuşabilirsin. Ondan sonra öğretmeni yemeğe çağırırlar, yemeğe giderdik. Orda konuşabilirsin yani diyalog çok iyi. Şimdi adam ne öğretmeni tanıyor ne öğretmen öğrenci velisini tanıyor. Tanımıyor yavv.

Soruyorum ben, örneğin yukarı gavede 4 tane genç oyun oynuyor. Yeşilova(Salihli)'ye bağlı bir köy) kelimesi geçti,dedim 'Arkadaşlar siz öğretmensiniz zannedersenem.''Evet,' dedi. 'Yeşilova'da' dedim 'Bizim Sefa' dedim 'Babası Ali Amca nasıllar, iyiler mi?' dedim. Öğretmenin bana yanıtı 'Biz köylülerle fazla haşır neşir olmayız, dersimizi verip geliriz' dediler. Şimdiye bakıyorum eğitim fakültesini bitirmiş ya da son sınıfta bir bayana soruyorsun 'Atatürk nerde doğmuştur?'. Diyor 'Dilimin ucunda.'Daha Atatürk'ü bilmiyor. 'Ne olacaksın?' diyorum;'Öğretmen olacağım' diyor. Ee benim çocuğum olsa sana vermem yavv. Atatürk'ün doğum tarihi bilinmez mi yahuuu? Öğretmenlerde bir disiplin vardı. Şimdi maşallah ne disiplin ne disiplin. Şimdi öğretmen dersini verip çıkıyor. Bizde öğretme korkusu vardı. Çocuğa öğretmek mecburiyetindeydik. Şimdi adam dersini verip giderim, ister öğrensin ister öğrenmesin diyor. Mesela ben torunumu almaya gidiyorum, öğretmen 15 dakika önceden sınıfı terk ediyor. Dedim 'Nere gidiyorsun?' 'Bizim veliler gelir çocuğunu alır' diyo. Olur mu yav? Sınıftan en geç öğretmen çıkmalı. Bide nöbetçi öğretmenler vardı, bahçede gezerdi çocukların sorunlarıyla ilgilenirdi. Kontrol ederdi. Şimdi öyle değil ki. Planlar hazır, bilgisayara basıyor. Veriyolar eline bi kağıt parçası. 70'li yılların öğretmeni gerçekten bilimsel akademik mesleği ile ilgili kitap dergi gaste okurdu. Şimdi. Benim kızımda öğretmen, benim kızımda okumuyor. Biz çocuklar yatılı okulu kazansın diye bedava kurs verirdik“(G-8).

“Valla şimdiii, ne bileyim. Bizim çalıştığımız gibi değiller. Mektupla öğrenimden mezun ettiler. Mimarlar, mühendisleri iş bulamayanları formasyonla öğretmen yaptılar. Ondan sonrada öğretmenliği yok ettiler. En iyi öğretmenler, öğretmen okulu çıkışlılar ve köy enstitülü öğretmenler. Paylaşım çoktu, kıskançlık yoktu bizde. Yaparak yaşayarak bi çok şeyi öğrendik”(G-12).

“Ya ne olursa olsun, toplum o zaman öğretmene saygı duyardı ama şimdi öğretmene saygı sıfırlanmış durumda. Bizim ders saatlerimiz çoktu, yoğundu, yeteri kadar öğretmen yoktu. Ama şimdi öğretmenlerin çalışma koşulları biraz daha iyi yani. Şimdikilerin mesleki yeterlilikleri çok az.

Öyle olduğu içinde ezberci, ayakları üstünde duramayan nesiller yetiştiriyoruz. Ülkesine yabancı, kültürüne yabancı, tarihine yabancı, ekonomisine yabancı nesiller yetiştiriyoruz. Bunun nedeni de fakültelerde öğretilen programların yetersiz olmasından kaynaklanıyor. Yoksa şimdiki öğrenciler pırıl pırıl. Dünyayı, toplumu daha iyi yorumlayabilen insanlar ama programlar ezberci; programlar çocukları papağan gibi ezberlemeye yöneltiyor. Ondan sonra okuldan çıktıktan sonra çocuk KPSS’de 100 sorudan 95’ini yapıyor ama bi okula gittiği zamanda 5 sorudan 1 tanesini yapabiliyor. Hayat sorularında hep eksi alıyor. Şimdiki öğretmenlerin felsefesi güzel bi arabaya sahip olayım, güzel bi eşe sahip olayım, güzel bi eve sahip olayım, başkası ne olursa olsun”(G-20).

Öğretmenler, o zamanki öğretmenliğin; mesleği ve çocukları sevmeye dayalı gönül işi olduğunu, şimdiki öğretmenlerin ise gelecek kaygısı ve ekonomik nedenlerle bu mesleği seçtiklerini belirtmektedir:

“Şimdi bakın. O yıllardaki öğretmenler genelde idealist öğretmenlerdi. Ben öğretmenliğimin son zamanlarında yeni başlayan genç öğretmenlerde bunu görmedim. Yüzde sekseni salla kafanı al maaşını prensibiyle hareket ediyolardı. Oysa bizde bu böyle değildi. Ben ki 79’da bitirdiğimde memleketimin doğusunda, batısında çalışmayı göze almıştım. Bütün şartlarda (Muş’ta da) çalıştım. Şartların fiziki şartların zorluğu hiç önemli değildi. O çevrede çalıştığınız yerlerde öğretmene hep değer veriyorlardı. Çocuklarla iletişiminizi güzel kurduğunuz zaman saygınlığınız bi kat daha artıyordu. Bizden önce daha da kıymetliymiş”(G-9).

“Şimdi bizim meslekte önemli bir aşama var. Şu anda sisteme egemen olan öğretmen profiline baktığımızda; büyük bir kısmı ‘Yaa hiç olmasa öğretmen olurum’ anlayışıyla öğretmen yetiştiren kurumlara gidenler ve Özal zamanında ‘ne olursan ol, gel öğretmen ol’ deyip çok farklı meslek dallarından mezun olup, kendi alanlarında iş bulamayıp öğretmenliğe gelenler tarafından oluşturuluyor. Böyle olunca eee gönülden bu işe sarılma şansları yok. Hep kendi içlerinde alanları ile ilgili bir özlemleri

var. Ama burada maaş garantisi var, orda kendi özlemleri var. İki olgu arasında sürekli büyük bir çarpışma içindeler. Öğretmenliğe gönülden bir bağı yok. Ama orda bi maaş garantisi oluşmuş. Benim bir öğrencim vardı ziraat mühendisiydi. İş kuramadı öğretmen oldu. Dedi ki 'Öğretmenim ne sistem beni benimsedi ne ben sistemi benimsedim. Benim gözüm seracılıkta, turfandacılıkta, çiçekçilikte' dedim 'Oğlum ozaman sana beş dönem öğrenci gelecek'-beş yıllıktı o zaman okul- 'Ve sen bu öğrencileri gönülden yetiştireceksin' dedim, çok ağır konuştum. 'Ama bırakamıyorum eşim karşı çıkıyo. Şimdi bu mesleği bıraktığında boşa kalırsın. Ziraat mühendisi olduğunda kendi başına iş düzen kurabilirmisin, kuramazmısın? Kuramazsan ortada kalırız, çoluk çocuğumuz var diyor; bu nedenle yuvarlanıp gidiyoruz' dedi. Ekonomik şartların değişmesi sonucunda yeni kuşak öğretmenlerin büyük çoğunluğu öğretmenliğe ekonomik bakıyo maalesef. Yani getirisine bakıyo bu işi gönülden yapmıyo. Önceki yıllarda öğretmen her açıdan örnek bir yurttaş olarak görülüyordu toplumda. Öğretmen de bu görüşü boşa çıkarmamak için elinden gelen izlenimi gösteriyordu. Ama son yıllarda bu konuda anlayışta aşınma var, aşınma olunca da doğal olarak öğretmenlerin saygınlığı büyük ölçüde gölgelendi"(G-1).

"Öğretmen, o yıllardaki öğretmen değerinden çok şey kaybetti. Toplumun bakışında şimdi artık o ahlaki o değerlere ilişkin bakış değil. Toplumun şuanda genel anlamda bakışı paraya dayalı bi bakış. Bunu sadece ben söylemiyorum. Mesela bana ana caddede gezerken yüz kişi selam verir hocam hocam diye. Şimdi öğretmen geçsin, öğretmene hiç bakan yok yani. Doğru dürüst tanıyan yok. Öğrencisi bile selam vermiyo. Neden? Öğretmen bizim o çalıştığımız yıllardaki saygınlığını koruyamadı. Öğretmende de var yalnız burada hata. Kendisini kabul ettirme noktasında zaafı oldu. Örneğin ben 27 yıl çalıştım, öğrencime hiç ücretli ders vermedim yani. Haa öğrencimi çalıştırdım, gel dedim, senin bu konuda eksikğin var, otur baken şuraya dedim. Bunu okulumda yaptım dersten sonra, çıkardım gel baken buraya dedim. Siz şu konuda eksiksiniz, bu konuda; 1 saat dinliceğiniz beni dedim yani. Bunu yaptım ben ama sadece sana değil. Ama şimdi bizim öğretmen arkadaşlar naptı?

Aziz gel baken buraya, benden kurs alcan; şu kadar şu paraya. Böyle bişey olabilir mi yaa? Bu öğretmenliğin saygınlığını yitittirir. Ben sana para verdim, benim dediğimi yapmak zorundasın. İşte bu öğretmenliği bitirir abim. Öğretmenlik bu noktaya geldi. Öğretmen parası varsa öğretmen olur ozaman. Aldığın para kadar konuş dedittirir kendine yani. Bana dese ben cevabını veririm. Ama ona diyemez; gebe çünkü kendine. Çalışma koşullarında bilmiyorum yani arkadaşlar şuanda zorlanıyorlarmı, ama zorlandıklarını tahmin ediyorum; çünkü çalışan arkadaşlardan dinlediğim kadarıyla mesela geçenlerde arkadaşın birisi bana 'Abi şuan' diyo 'En iyi öğrenci ne biliyomusun? Sınıfta uyuyan öğrenci' diyo. Düşünebiliyomusun ya? Bir öğretmen böyle bişey söyleyebilirmi? Yani eğitimin ne duruma düştüğünü, öğretmenin ne duruma düştüğünü gözler önüne seren en acı gerçektir bu. Yani bir öğretmen sınıfa girdiğinde öğrenci ayağa kalkmıyorsa ve ben bişeyler anlatırken beni dinlemiyorsa, yavv, ben bundan rahatsız olmazmıyım yavv? Ne demek yav ben ders anlatırken o orda uyucak? Otel mi burası yoksa babanın çiftliğini? Afedersin ama o öğrencinin imanını gevretirim ben orda, okumucaksan git! Senin diğer insanları rahatsız etmeye ne hakkın var? Yavv tabi bunun nedeni eğitimle bu kadar oynanması, eğitimle bu kadar oynanmasa bu iş bu duruma gelmezdi. Avrupa ülkelerinde eğitim temeline oturmuş, adam bunun üstüne ne koyabilirim düşünüyö; bizde öyle değil. 1930'lu yıllarda veyahut 1940'lı yıllardaki eğitimi düşün neye dayalı? Pratiğe dayalı, pratik eğitim var. Yaparak yaşayarak öğrenme var. Şimdi öylemi? Kütüphaneleri kaldırıyoruz biz yavv! Çocuk yani şu kitabı araştırıp okuyup bulsunu kaldırıyoruz. Okumadan, okuduğunu anlamadan, anladığını yorumlamadan, bu durumu seninle benimle paylaşmadan bir insanın gelişmesi mümkün mü? Yani ezberle. Ezberlediğini de tekrar et. Dört tane şık ver; a, b, c, d bunlardan birini işaretle. Böyle bir eğitim sistemi olabilir mi arkadaş? Öğretmenler buna endekslenirse ben niye ozaman kendimi çok yorayım arkadaş dicesek. Ben öğretmek zorunda olduğumu hissetmediğim sürece eğitimin kalitesi düşer kardeşim. Ben sana bişey öğretmek zorunda olduğumu hissetmeliyim ve bunun için çaba harcamalıyım. Ben sınıfa tam gitmeliyim, o çocuğa bilgi vermeliyim bide işin doğrusunu

vermeliyim; veremezsem benim durumum n'olur orda? Böyle öğretmen mi olur ya dedirtmemeliyim ben kendime”(G-19).

G-2 isimli öğretmenin aktardıkları ise öğretmenlik mesleğinin o yıllarda özel hayatın bile önüne geçtiğini ve mesleğe verilen önemi gözler önüne sermektedir:

“Şimdi ile kıyaslanamayacak derecede biz görevimize çok bağlıydık. Çok daha fedakârdık, kendi ailemiz çok çok ikinci planda kalıyordu. Çocuklarımızı yetiştirirken belkide eksiklikler yaptık. Bizim tek görevimiz okuldaki çocukları en iyi şekilde yetiştirmek. Akşam eve geldiğimizde ona göre plan, program yapıyosunertesı gün için. Yani özel hayat nerdeyse bitiyor diyebiliriz yani. Sağlık sorunun olmadıkça okuldan ayrılmazdık. Hani sevk kağıdı çıkarıp hasta olup gidiyosun, çok nadir, iyice hasta olacaksın ki o şekilde giderdik. Ya ben kendimden örnek vereyim, çok özeldir, belki annenle de paylaşmışımdır. Biz eşimle evleneceğiz. Eylül sınavları vardır, bütünlemeler diyosunuz ya. Eylül sınavları yapılacak; onları devam ettiriyoruz bir, iki, üç ne varsa. Hem ortaokul var imam hatip lisesinde çalışıyoruz o zaman Zonguldak'tayız. Eee başladık yapıyoruz sınavları. Cuma mıydı? Cumaydı. Bizim nikâhımız olacak. Cumada sınav var. Yani başkası olsa bir hafta, on beş gün önceden izin alır; ne yaparsa yapar, okuldan ayrılır. Derki benim işim gücüm var, hazırlancam. Davetiyedir, şudur, budur, kıyafettir, şeydir. Biz o gün dahi gittik, sabahtan soruları hazırladık okul müdürüne teslim ettik, sınavı başlattık, öğlen on iki oldu. Ben müdür beye gittim dedim ki ‘Müdür bey benim beşte nikâhım var, ben ayrılabilir miyim?’ Eşim daha salonda sınav yapıyor. ‘Tamam’ dedi, o şekilde ben ayrıldım; beşteki nikâha yetişmek üzere. Benim için çok özeldir. Şimdi öğretmenlik kolay. İşte özel hayat anlamında özgürler yani biz çok fedakârdık, onlarda o yok. Daha rahat. Şöyle bir şey de var. Biz çocuklara ne kadar yakınlık gösteriyorsak o zamanlar, hani çocuklar dersleri sevsin, bizden uzak kalmasın; son nesilde dikkat ediyorum, kendi özel hayatlarını paylaşıyorlar. Ben yeterli göremiyorum. Çok üzgünüm ama bu demin söylediğim konuda da çok onları eleştiriyorum. Özel hayatını insan öğrenciyle paylaşmaz. Senin yaş gününü niye bilsin, evlilik yıldönümünü niye bilsin? Ondan sonra da

çocuklar saygısızlar, çocuklar şöyleler böyleler. O fırsatı sen veriyorsun çocuklara. Vermeyeceksin”(G-2).

Öğretmenin aktardıklarından anlaşılıyor ki ve o dönemde öğretmenler öğrencilerine karşı kendilerini sorumlu hissetmekte ve mesleklerine gönülden bağlıdır.

“Valla heralde ozaman daha iyidir.Valla şimdikilerin durumunu pek bilemiyorum, ama tahmini olarak söyleyecek olursak; yeterlilik bakımından şimdikilerin pek yeterli olduğunu sanmıyorum. Tam bilmediğim için bişey diyemem ama yeterli olduklarını sanmıyorum. Ama bu da öğretmenlerden mi kaynaklanıyo yoksa uygulamadan mı kaynaklanıyor onu da bilemiyorum”(G-7).

G-17 isimli öğretmen ise günümüzde hala öğretmenlik mesleğine devam etmektedir. Fakat mesleğinden soğuma aşamasına gediğini ifade etmektedir:

“Hocam o dönemler çok iyiydi ama şu son yıllarda yaptığım öğretmenlikten zevk almıyorum”(G-17).

G-10 ve G-11 isimli öğretmenler ise her şeye rağmen günümüz gençlerinden yine de umutlarını kesmediklerini belirtmektedir:

“Bence o zaman çok daha değer veriyolardı. Şimdi heralde azaldı sanki. Herkes öğretmen oluyo.Yine var gerçi bi değer verme ama o zamanki gibi değil. Benim oğlumda öğretmen. Memnun yani. Bizim zamanımızda da yetersizler vardı. Ya Türkçe bilmiyo ya matematikten bişey bilmiyo.İyi buluyorum şimdiki gençleri ben. Bak senin gibi. Sizin gibiler olsunda”(G-10).

“İyiydi o dönemler, daha iyiydi. Şimdi o denli bir saygının olduğuna ben inanmıyorum. Okul donanımı olarak daha da iyiye gitti. Ama o yılları ben daha şanslı olarak görüyorum. Şimdiki gençlerimizde çok akıllı, onu da kabul edelim. Onlar da iyiler, geliştirmeye niyetli olan kişiler kültürel olarak kendilerini geliştiriyorlar. Kitaplardan, internetten o bilgiyi ediniyorlar”(G-11).

3.19. O Yıllara Dair Unutulmayan Öğretmenlik Anlarına İlişkin Bulgular

“Şimdi beni etkileyen, üzen bir şey var. Van Atatürk Lisesindeyim, iki yıllık bir öğrencim vardı, orta ikide sınıfta çok uyumsuz hareketler yapıyordu. Bir gün derse girdim bana kafa tutmaya çalışıyor. Büyükçe de bende minyon birisiyim yani. Sıraya yattı böyle, güya sınıfa kendini ispat edecek; bak ben öğretmene karşı çıkıyorum diye. Notu zayıf mıydı ilk yazılıdan? Mümkündür yani zayıf olması. Onun şeyini çıkarmak istiyor, acısını. Sıraya yattı kalkmıyor. Maşallah kalk derse başlayacağız diyorum, hiç oralı değil. Ondan sonra çocuklar dedim, uzatmadım ben konuyu. Baktım bu inatçı. Gittim müdür yardımcısına böyle böyle bir durum var dedim. Saolsun ‘Hocahanim hiçbirsey yapmayınız’ dedi ‘Problem değil.’ Beraber gittik, bizim çocuk sınıfta yok; camdan kaçmış. Ondan sonra hiçbir sorun olmadı”(G-2).

“Şimdi anı çok ama bitanesini anlatayım. Birinci sınıfta bi öğrencim vardı, köydeyiz bizim ilçenin bi köyündeyiz. Öğrenci geldi kız çocuğu. Bi elini bağlamış. Dedim noldu? Bıçak kesti. Kalem tutamıyor, ağlıyor. İki gün öyle, üç gün öyle. Bigün dedim, gel buraya. Geldi. Tuttum, dedim ‘Aç şu elini’; ‘Yok açmam’ deyip ağlıyor. Açtım, kalem tutmamak için bez sarmış eline bıçak kesti deyip beni bir hafta boyunca uyuttu ”(G-4).

“Mesela bigün yine biyerde böyle oturuyoruz, konuşuyoruz. Birisi dedi ‘Hocam beni hatırladınız mı?’ ‘Yavv’ dedim ‘Nerden hatırlayayım?’ ‘Başladı ‘Hipo hipo hipotalamus’ (Görüşmecinin bestelerinden birini söylemiş öğrencisi) Onu hatırlamış beni görünce”(G-18).

“Öğrencilerin sene sonu kompozisyon dersindeki kağıtlarını okuyorduk üç kişilik öğretmen kuruluyla. Bir öğrencinin adı geldi, kağıdı geldi. Arkadaş dedi ki ‘G-20 senin öğrencinin kağıdı burada’ dedi. ‘100 yaz, imzala’ dedim ben. Öğretmen itiraz etti. ‘Ne demek 100 yaz, imzala!’ dedi. ‘Ya 100 yaz imzala’ dedim ben. ‘Yok’ dedi ‘Okucam’ dedi. ‘Buyur oku’ dedim. Ben imzaladım. Okudu, hiçbir yazım yanlışı bulamadı. Dedim ki öğretmene ‘Sen böyle bir kompozisyon yazabilir misin?’ dedim

Baktı baktı, 'Yazamam' dedi. Çünkü o öğrencim bilgi birikimi olarak benimle yarışabilecek bir öğrencimdi. Şu anda da Fransızcadan çeviri yapan bir yazar kendisi. Yani öğrenciyi tanımak kadar güzel birşey yoktur”(G-20).

“Hatırlarım bir veli geldi, bi oğlu var; bi türlü sınıf geçemiyo, zorlanıyo. Bide kızı var, öldü sonra dış gebelik yüzünden, nur içinde yatsın. Babası dedi ki 'Oğlan okumazsa benim kızı okutma şansım yok.' Baktım adama, oldukça perişan bir durumda; pantolon yamalı, ayakkabı yırtık. Ramazan diye bi çocuğu, hiç unutmam. O kızın yüzü suyu hürmetine biz Ramazan'ı ite kaka ite kaka okuttuk. Kızda o kadar başarılı ki. Ona birsey söyleme ihtiyacı duymuyosun, Ramazan'a da söylemeden birşey yaptıramıyosun. Bitirdiler. Sonra kızcağız o zamanın şartları nedeniyle Milli Eğitim'de memur olmuş. Ramazanda Diyarbakır'da sınava girmiş, siyasal bilgileri kazanmış. Böyle birşey yaşamıştım, okadar çok ki hangisini anlatayım”(G-1).

“Sınıftan güzel birşey anlatayım ben size. Eee bi sınıf var orta bir, gariban sınıfı, bende sınıf öğretmenleriyim. Çocuklar boyacılık falan yapıyo, ayakkabı boyacılığı; hepsi gariban. Selim diye bi çocuk var, pencere tarafında ortada oturuyor. Resim yapmıyor. Neyse ben yürüyorum koridorda, Selim utanmasın beni görüp de eksiklenmesin diye kapı tarafından yürümeye başladım. Sonra ee not atıyorum çocuklara, herkes yerinde ben kürsüdeyim. Toptan bi not atardım. Herkes gösteriyö falan. (Görüşmecî, öğrencilerin yaptıkları resimlerden bahsetmektedir.) Selim kalktı 'Öğretmenim evde kaldı' dedi. 'İyi Selim' dedim. O zaman beş üzerinden not, iki geçer; ben üç verdim. 'Selim üç verdim sana' dedim. Hemen önde üç tane çocuk, 'Öğretmenimmm, Selim resim yapmıyor!' dediler. 'Çocuklar ben kör müyüm?' dedim. 'Ben Selim'in resim yapmadığını görmüyomuyum?' dedim. 'Selim resim yapmasını sevmiyodu ki' dedim. (Öğretmen burada, "İlkokuldan bi anısı vardır muhakkak; ilkokul öğretmeni dövmüştür onu" diye belirtmektedir.) 'O yeni, takip ediyö ısınıyo o' dedim. 'İkinci dönem yapcek' dedim. 'Ben ona inanıyorum' dedim. 'Ona teşvik için verdim, siz ne yaptınız?' dedim. 'Arkadaşınızı gambazladınız' dedim. 'Çocuklar sevmediğın bi işi

yapmamak mı iyi, gambazlık mı iyidir?’ Bi oyladık gambazlık kötü çıktı. Dedim ‘Çocuklar bak birbirinizi gambazlamayın’ dedim. ‘Siz burda kardeş gibisiniz, her gün beş saat buradasınız; gerekirse öğretmenlerinize karşı birbirinizi kolluceksiniz, gözetceksiniz’ dedim. Ve ikinci dönem Selim resim yapmaya başladı, dört aldı bu sefer beş üzerinden”(G-6).

“Benim 1980’de 1402 Eğitim Yasası’na göre görevden alındım. Ayrılırkenki çocukların bana gösterdiği ilgiyi hiç unutmam, bir de birkaç yıl sonrasında bir öğretmenler günü tesadüf Salihli Lisesine gittim, yine çocukların bana olan heyecanı karşısında baya bir dizlerimin titrediğini hissettim”(G-3).

“Uşak Lisesindeyken o maçları (futbol)unutamam”(G-15).

“Acı anım beden eğitimi dersinde bir öğrencimin ölmesidir. Kafasına şey direkleri var ya kale direkleri o düştü. Hastaneye götürdük ama çocuğu kaybettik”(G-19).

“O yıllarda bi Hatice vardı. Şuanda Antep’te İngilizce öğretmenliği yapıyor. Ozaman İslamiyet Öncesi Edebiyat konularında okuyoruz. ‘Alper Tunga öldümü /Issız acun kaldımı’ diye. Ama çok baskılı okumuşum herhalde o yıllarda benim adım Alper Tunga’ydı. Hatice hala bana Facebook’tan yazar ‘Alper Tunga’m’ diye. Hatice biraz kilolu bi çocuktu ve bunu kompleks yapmıştı. Tutturdu ben okulu bırakıcam diye.Neyse okulu bıraktırmadık buna.Sonra bigün ben eve geliyorum, dersim yok.Hatice ‘Bende gelicem’ dedi. ‘Nereye geliyosun kızım?Senin daha dersin bitmedi.’ ‘Ben izin aldım, gelicem’ dedi. ‘Ee napcan bizde?’ ‘Oturucam senle’ dedi, geldi. Öğle yemeği yencek işte, şu şu yemekler var. ‘Hayır, ben onları yemem’ dedi. ‘Ee ne yicen?’ ‘Sucuklu yumurta.’ İyi. Sucuklu yumurta yaptık Hatice’ye. Hatice çok zekiydi. Tutturdu ‘Özel Türkçe dersi istiyorum sizden’ diye. ‘Vermiyorum sana ben özel ders’ dedim. ‘Hayır! İstiyorum’ dedi. ‘Tamam’ dedim ‘Ama sana bi test yapayım’ dedim. ‘Ona göre bakalım.’ Ve Hatice bilerek bir sürü yanlış yapmış; bilerek ama. Benimle daha çok vakit geçirmek için. Biz Hatice’yle hala görüşürüz. Yani biz o yıllarda öğrencilerimizin

herşeyiydik. Onlarda bizim her şeyimizdi. Yine dünyaya gelsem yine öğretmen olurum”(G-9).

“Bir öğrencim vardı, Doğu kökenliydi ama zeki bişeydi. Bu ilkokulu bitirdi. Gitmiş televizyon tamircisine. Bir hafta sonra arkadaşı geldi. Dedim ki ‘Eyüp naptı?’ dedim. Çocuk dedi ki ‘Öğretmenim o televizyoncu oldu’ dedi. ‘Postanenin dibindeki televizyon atölyesinde çalışıyo.’ ‘Aaa!O çocuk okumalı’ dedim. ‘Çabuk git al gel onu’ dedim. Gitti Eyüp’ü aldılar geldiler. ‘Eyüp niçin okumuyosun?’ ‘Öğretmenim paramız yok bizim’ dedi. ‘Nasıl okuycam ben?’ dedi. Bende ‘Daha erken okuyacaksın yavrucum’ dedim. Hemen Şevket Karyemez’e rica ettim, Fatma Güneş’e(öğretmen arkadaşları) rica ettim. F.G. ceketini alıverdi. Ş.K. okula yazdırdı, fotoğraflarını çekirtti. 50. Yıl Ortaokulu Müdürü. Okullar açıldı, bir hafta geçmişti. Kaydını yaptı. Daha sonra Ş.K.’nin Yeşilova köyünden akrabası Muzaffer Altınok vardı diş hekimi, onun yanına soktu Eyüp’ü. Demişki ‘Okuldan gelince orda burada dolaşmasın, hem ders çalışsın hem sen biraz gözetle onu’ demiş.Eşim kitaplarını defterlerini kalemlerini temin etti. Gömleğiyle kravatını da biz aldık. Biz bunu okula başlattık. Orta 2’de sınavlara giriyo, devlet parasız yatılıy kazanıyo. Akhisar’a gitti. Akhisar’dan sonra liseyi bitirdi. Bitirince bu üniversite sınavlarını kazanmış. ‘Öğretmenim hukuk tutuyo ama benim hukukta okucak param yok’ dedi. ‘Ve hayata atıldığım zaman hemen param gelmez’ dedi. ‘Onun için ben öğretmenliği yazıcam’ dedi. Diyarbakır’da akrabalarım da kalırım diyerekten Diyarbakır coğrafya öğretmenliğini seçti. Yıllar sonra geldi. ‘Öğretmen oldum ben’ dedi. Çok sevindim. Evlendiiki çocuk sahibi oldu. Bir gün bir buket çiçek yaptırmış gelmiş, ‘Öğretmenim sizin hakkınız çok bende’ dedi. Coğrafya olimpiyatlarına katılmış yurtdışına gitmiş. O çocuğun öğretmen oluşu beni mutlu etti. O da hala her bayram her öğretmenler günü arar. Bunun yanı sıra savcı, doktor öğrencilerim de var ama onun yeri farklı bende. Unutamıyorum, o da beni unutamıyo”(G-12).

“Valla anı çok. Her ders bi anı. Bigün Bakanlık müfettişi geldi, öğleci sınıflardan birine, ortaokul 3,Ömer diye bi öğrencim vardı. Çocuk da böyle pasif, fiziki yönden de pek gelişkin bi çocuk değil. Arkalarda

oturuyodu. Müfettişlerde sever yakalar öyle öğrenciyi. Ömer'e 'Kalk' dedi. Allah dedim ben, döndüm arkamı. Soruyo çocuk cevap veriyö, soruyo cevap veriyö ne sorduysa. Allah Allahhhhh!Ben döndüm ayaklarımaya bakıyom yere basıyomu diye. Ömer diyorüm bu sorulara cevap verdikten sonra sınıfta başka kimseye soru sormaz diyorüm (Müfettiş için)"(G-14).

"Valla her şey çok güzeldi o yıllar. Düşünemedim ki şimdi."(G-10)

"Unutamadığımımm. Şimdi anılarım çok fazla. Şöyle bi anımı anlatayım. Başka müdür olacak öğretmen olmadığı için ben 2 yıllık öğretmen olduğum halde en kıdemli olmam itibariyle beni müdür yapmışlardı. Okul çok kötü. Tahtadan baraka bi yerdi, her tarafından rüzgar giriyodu ve öğrenciler odun getiriyodu; odun yoktu okulda. Sobaları o şekilde yakıyoduk. Öğretmenler odasıyla müdür odası da arasında bi tahta paravan vardı. Ben müdür odasında oturdum üşüyorum ama öğretmenlerde kendi arasında konuşuyolar 'Yaa' diyolar 'Müdüre söyleyelim, soğuk üşüyo, donuyo, napcaz, nolcak?' Baktım ben takırtılar geliyo, öğretmenler benim odaya doğru geliyo. Bende hemen ceketimi çıkardım, kısa kollu bi gömlek vardı. Öğretmenler kapıyı çaldı, bi girdiler ben kısa kollu gömlekle oturuyorum; öyle görünce beni bişey diyemedden çıktılar gittiler. Öyle tatlı bi anıydı. Yapcak bişey yoktu, o gün yoktu"(G-13).

"Valla ilk o Yeşilce'de, orda, kış çok oluyodu; korkunç yani. İlk gittiğim zamanlarda işte yazı tahtası doluyo, bende öğrencilere hadi nöbetçi kimse silsin falan diyorüm. Bigün böyle kar belde, dizde de değil. Ders anlatıyoruz, işliyoruz, tahta doldu. 'Hadi' dedim 'Nöbetçi silsin' dedim. Bi çocuk kalktı tahtaya, nöbetçi çocuk. Tahtayı silcek. Ortaokul talebesi ufacak. Bi kaldırdı kolunu, ceket sıyrıldı, içindeki kısa kollu. 'Tamam oğlum, bırak' dedim. Bidaha da öğrenciyeye tahta sildirmedi. O yetti yani bana. Hala gözümün önündedir yani o çocuk"(G-7).

"Doğu'dan geldik, Batı'da öğretmenlik yapıyoruz. Sınıfa girdik, ders anlatıyoruz. Çocuğun biri parmak kaldırdı. 'Buyur yavrum' dedim. 'Öğretmenim' dedi 'Kızmayacaksanız bişey söylüyeyim' dedi. 'Söyle'

dedim. ‘Bazı söylediğiniz şeyleri anlayamıyoruz’ dedi. Şimdi ben domates diyom, onlar domat diyo. Ben yanımda diyor, o giyimda diyor. O zaman çok üzölmüşüm’’(G-8).

3.20. Öğretmenlik Mesleğini Sececek Adaylara Tavsiyelere İlişkin Bulgular

Görüşmecilerin bu husustaki düşünceleri; adayların mesleği ve insanları sevmeleri, iyi bir eğitim almaları, öğretmen olma özelliklerini taşımaları ve kendilerini sürekli güncel tutup geliştirme yönündedir:

“Valla mesleğini sevecek. Öğrenciyi seviyosan öğretmen ol. Benim çalıştığım yerde bazı öğretmen arkadaşlar vardı. Benim çocuğum birinci sınıf okusaydı kesinlikle onlara vermezdim, okutmazdım. Çünkü yirmi defa ders bölünüyor. Mesela bağıryorlar, sesler geliyo sınıftan. Bi giriyorsun, öğretmen oturmuş masanın üzerine; öğrenciler tepişiyorlar, masalar yerde, sandalyeler yerde. O şekil öğretmenlik yapıyorsa yapmasın. Çok çalışmaları lazım. Öğretmen olmuşsa mesleğini sevmesi lazım. Eğitimden geliyor her şey, eğitimmm eğitimmm. Severse bu işi yapar, sevmezse bir ders saati 40 dk’dır.O ders ona belki 24 saat gibi gelir’’(G-4).

“Önce iyi bir staj eğitimi görmeleri lazım. Öğretmenlik yaparak, yaşayarak öğretilmeli, meslek üzerinde iyi yetiştirilmelidirler. Bunu tavsiye ederim.Yoksa üniversiteden çıkıp bir yere tayin olduğun zaman mesleği yapmak zor olur’’(G-5).

“Valla herkes öğretmen olmamalı, öncelikle bunu söylerim. Öğretmen yetiştiren kurumlar yeniden düzenlenmeli, öğretmen olacıklarda da bitakım kriterler belirlenmeli.Haa nedir bu kriterler? Öğrencilerin seviyesine inebilen, sorunlara objektif yaklaşma önceliğinin kriterleştirilmiş olması. Sonra öğrenciyeye bilgiyi nasıl aktaracağı ile ilgili kendisinin eğitim sürecinde eğitilmiş olması. Çok bilgili olmak yerine öğrenci psikolojisini doğru algılayan yorumlayan ve girdiği sınıfın atmosferine göre bir yaklaşım biçimi belirleyen anlayışla donatılmış olması lazım. Yani; öyle öğretmenler gördük ki çok bilgili rivayete göre, ama öğrenci bi tarafta öğretmen bi tarafta, o kendi şarkısını söylüyo

öğrenci bi tarafta kendi türküsünü. Böyle olunca olmuyo. Yani ben nasıl bir eğitim politikası uygulamam gerekiyo? Karşımdaki öğrenci profili nedir? Bu öğrenci düzeyine göre ben bu bilgileri öğrenciye nasıl aktarırım? Öğrenciyle ilişkiyi nasıl kurarım? Öğrencinin genel durumundaki değişiklikleri görebilecek kapasitede olmaları lazım. Öğretmenle öğrenci arasındaki güven ilişkisinin oluşmasını sağlayacak. Başkasına yapma dediği şeyi kendi yapıyosa o öğretmenin güvenilirliği minimize oluyo. Sigara içme diyorsan önce sen içmeyeceksin. Bugün ak dediğine yarın kara diyosan üç gün sonra öğrenci bu öğretmenden bişey olmaz der. Yarın senin öğrenciye bişey verme şansın kalmaz diye düşünüyorum. Yani öğretmenlik özelliklerini taşıyan kimseler öğretmen olmalı ve öğretmen öğrenci karşısında ezilecek bir ekonomik sıkıntıda olmamalı“(G-1).

“İnsanı seviyorlarsa, insanı sevmekle başlıyor öğretmenlik ve uuu anlamakla insanı anlamakla, çocuklara değer vermekle, iyi dinlemekle, onların kalplerine gönüllerine girebiliyorsa girebilecek bir özelliği varsa iyi bir öğretmen adaydır diye söylüyorum. Veya şöyle söylüyorum, çocuklarımıza bazen de bugün sabah dershaneye gelirken hangi arkadaşımız bir ağaca sarıldı, hangi arkadaşınız yolda gördüğü bir köpeği sevdi, hangi arkadaşınız hiç tanımadığı birine selam verdi veya bir çiçek alıp da arkadaşına hediye etti. Bunlar önemli kıstaslardır diye düşünüyorum öğretmenlik bu anlamda çok müthiş bir meslek”(G-3).

“Adaylaraaaaa, eee, dünyanın en güzel en geçerli her zaman geçerli mesleğini öneririm. Her şeyden önce insan yetiştirmek çok önemli bir şey. En önemli görevlerden birisi öğretmenlik. Çok isterim o mesleği seçmelerini ama şartların düzelmesini isterim. Okulu bitirdikten sonra sınav olmasın isterim bizler gibi. O sınavı yıllarca veremeyenler var, atanamayanlar var. Onlar artık Türkiye'nin bir yarası, ailelelerin yarası, çocukları utancı. Çalışıp yapamıyor. Ne gereği var? Eğer bu çocukları atayamayacaksanız o okullara kayıt etmeyin, almayın. Ne kadar atayacaksanız onları alın. Onlara da yazık, ailelerine de yazık. Duyuyoruz haberlerde intihar edenler var, bu çok acı bir şey. Ailesinden harçlık isteyemiyor çocuk. Yani herkes bizim ailelerimiz gibi anlayışlı

duyarlı olamayabilir. İsterim, olsun isterim ama olmayabiliyor. Çok zor şartlarda hayat artık. Ama genede diyorum ya şartlar düzelerse çok daha güzel ortamlarda çalışabilirler. İnsan yetiştirebilirler. Onların o gözlerindeki ışık her şeye değer. Öğrenme isteği, onların öğretmeni olmak çok güzel bir şey” (G-2).

“Valla birinci şart; bi kere öğretmenliği sevmeleri, istemeleri önce bu. Sonra öğretmen olduktan sonrada temel şart öğrenciyi sevmeleri.Önce sevmek, seveceksin öğrenciyi. Öğrenciyi seversen öğrencide seni severse saygı duyuyo. Sevmezse saygı olmuyo. Olsada işte zoraki yani böyle göstermelik bi saygı oluyo, oda pek bişeye benzemiyo. Birde öğrenciyi kesinlikle hakaret etmemeli”(G-7).

“Bir defa kim öğretmen olursa olsun okuttuğu çocukları sevecek, mesleğini sevecek.Çocuğu sevecek, geçmişini bilecek yani hümanist bir yapıya sahip olacak. Ben bu öğretmenlik mesleğini para alıyorum, zamanımı dolduruyorum değil. İnsan odaklı olacak, alçak gönüllü olacak. Hor görme, insanlara tepeden bakma. Örnek olacak tavriyla, hareketiyle, davranışıyla, konuşmasıyla. Köye gittiysen köyün ne eksigi var, onu tespit edecek. Yani burada saatimi doldurayım, paramı alayım, gideyim havası olmayacak. Olursa almış olduğun para zehir zıkkım olur”(G-8).

“Eğer öğretmenlik yapmayı sevmiyolarsa, bişey öğretmekten keyif almıyolarsa kesinlikle seçmesinler. Çünkü o aldıkları paranın ben onlara helal olacağını düşünmüyorum. Fiziki şartları, ekonomik şartları bi kenara koyacaklar. Çünkü bu fiziki şartları o çocuklar hazırlamıyo ona. Bu ülkenin büyükleri hazırlıyor. Ekonomik şartları da devlet hazırlıyo. Bunda da bu çocukların bi suçu yok. Ben ne alıyorum ki bu çocuklara hizmet edeyim diye düşünmesinler. Bunu böyle yapanlar çok. Onun için insan yetiştirmek en zor iştir. O çocuğa ömür boyu gider, verdiğiniz o eğitim. Eğer siz onu yanlış yönlendirirseniz o çocuğunda hayatını karartırsınız. O yüzden severek yapmaları gerekir. Ben emekli olduktan sonra bile kendi köyümde öğretmenlik yapmayı çok istedim”(G-9).

“Vallahi öğretmenlik mesleği kutsal meslek. Ne ekersen onu biçiyosun. Yani belki çok para kazanamadık hayatta ama çok meyvalarımız, çocuklarımız var. Onların araması, onların ziyarette bulunması her şeye değer. Bi hastaneye gidiyosun, çalışan öğrencin çıkıyo. Bankaya gidiyosun, memur öğrencin çıkıyo. ‘Çay içermisiniz öğretmenim?’ diyorlar. Bunlar son derece yeter. Her şeyin para olmadığını anlıyosun”(G-12).

“Öğretmenliği seçmiş olanlar mesleği sevdilerse devam etsinler. Ve kendilerini kültürel olarak yetiştirsinler. Bol kitap okusunlar, kendi konularına hâkim olsunlar. Olmazlarsa öğrenciyi tutamazlar sınıfta. Öğrenciyi tutabilmek için konuşmak lazım. Konuşurken de bilgili olmak lazım. Ben öğretmenlik yaptığım zamanlar bir ay dersi devamlı kendim anlatırdım gırtlığım patlarcasına, egemenliğim altına alır ondan sonra diğer aktif metoda; karşılıklı konuşmaya sorularını cevaplamaya geçerdim. Öncelikle öğrenci sizi bilmeli. Haa bu hoca boş değil, bu hoca biliyo. Öğrenciye de bilmiyo diye kızmıcağsın. Kendin bi kere bileceksin. Çok önemli yani bu”(G-15).

“Önce insan sevgisi olsun. İnsanları seviyorlarsa bu mesleğe girsinler. Hoşgörü büyük olacak. Sonra kitap okumaya çok eğilimli kişilerin olması gerekiyo. Bunlara ağırlık versinler. Karşıdan görüldüğü gibi değildir, öğretmenlik çok zordur”(G-11).

“Öğretmenliği sevmeyen adam yapmasın. Kendikızıma bile dedim. ‘Kızım bak öğretmenliği sevmiyorsan yazma. Öğretmenlik çünkü çok fedakârlık istiyio, aşırı fedakârlık istiyio’ demişimdir. Yani sevmeyen bir kişi öğretmenliği yapmasın arkadaş. Günah o çocuklara, günah. Bu işler aşkla oluyor”(G-16).

“Valla ne diyeyim ki artık, sanki gençler bizden daha akıllı gibi. İyi bi meslek, kutsal bi meslek hala. Parayı düşünenler girmesinler”(G-10).

“Her şeyden önce bu mesleği iyi öğrenmelerini isterim. Bu mesleğin onurunu ancak onlar kurtarır. Kendi ayakları üzerinde duran ve kendini

kimseye muhtaç etmeyen insan olsunlar. Öğretmenlik, ne bileyim, bi marangozluğa, bi şoförlüğe benzemez. Bu meslek insan üzerine inşa edilen bi meslek. İnsan odaklı bir mesleği en önce o insanın iyi bilmesi gerekir. Kendini tanınması ve bilgi donanımının çok iyi olması gerekir. Branşında bi kere yeterli olacak. Ayrıca sosyal bi yapıya sahip olacak. Çevresiyle barışık olacak, dünyayı iyi tanıyacak, evrensel bir anlayışa sahip olacak. Öğretmenlik öyle sıradan bir meslek değildir. Çünkü eğittiğin insan. Geleceğin yani. Bu toplumun aynası. Sen nasıl insan yetiştirirsen toplum da o şekilde olacak. Benim girdiğim dönemde eğitim enstitüleri çok kötüydü. Neden kötüydü? Biz çünkü üç ayda öğretmen yetiştirdik. Bu hiç de olumlu olmadı yani. Biraz önce bahsettiğimiz gibi siyasetin o ağırlığı kendini hissettirdiği için liseden mezun olan şu veya bu şekilde bi yere girememiş arkadaşlar, eğitim enstitülerine yığıldı. Ve üç ayda da mezun oldular. Yüksek Öğretmen Okulu Ankara'da ve İstanbul'da iki yerde vardı. İstanbul'da Çapa, Ankara'da Gazi kapatıldı onlar. Gazi, üniversite olarak devam etti sonra. Yüksek Öğretmen Okuluna öğretmen okulundan mezun olup üst düzeyde puanı olan çocuklar giderdi. Seçilirdi onlar. Orda da branşlaşarlardı. O günkü öğretmen okullarının yetiştirdiği kadar bile öğretmen yetişmiyo şimdi”(G-19).

“Öğretmenliği çok bilinçli seçmememe rağmen gerçekten öğretmenliği çok sevdim. 37 yıl öğretmenlik yaptım. Bugün yeniden doğsam yeniden öğretmen olurum ve yeniden matematiği seçerdim. Öğretmenlik çok yüce bir meslek. Gençlere, öğrencilere mutlaka tavsiye ederim. İyi öğretmen olmalarını, iyi insan olmalarını, iyi vatandaş yetiştirmelerini isterim. Çünkü ben her şeye rağmen Türk milletinin gelişiminin insana yapılan yatırımla olacağına inanıyorum. İyi öğrenci yetiştirerek belli bi yerlere gelseğimize inanıyorum”(G-13).

“Önce mesleği sevecek. İkincisi bilgi birikimi ile donanmış olacak. O bilgi birikimini kitlelere doğru öğretecek hiçbir çıkar gözetmeden. İnsanlara özgürce düşünmesini, çağdaş insan olmasını ve birlikte barış

içerisinde, kardeşçe yaşamasını öğretecek. Eğer bu kendisinde yoksa hiç öğretmen falan olmasın. Çocukları sevmiyorsa olmasın. Çok para kazanmak istiyorsa olmasın.Şimdi öğretmen olacak kişilerin önce mülakatla öğretmenliği ne kadar sevdiği saptanmalı.Yani benim puanım buraya yetti, ben bunu yapıcam felsefesi olmucak.Ben bu işi adam gibi yaparım diyenler alınacak. Sonra eğitim sistemleri değişmez.Eğitim sistemlerine ancak rotuş yapılır.Adam gibi milli eğitim sistemini oturtursun.İngiltere’de eğitim sistemi 300 yıldır değişmedi.Fransa’da değişmedi.Niye değişmedi? Çünkü sistem oturmuş. Bugün Finlandiya, İsveç, Norveç dünyanın en iyi eğitim sistemlerine sahip. Ama çocuklara ödev yok. Çocuklar kitap getirmiyo,iki saat günlük eğitim ama yaşayarak öğreniyorlar.Bizim dönemimizde öyleydi, biz bilgi vermiyoduk çocuğa. Nerden bulcak, nasıl bulcak o bilgiyi nasıl kullanacak, kullanmasını öğretiyoduk.Yani şimdiki gibi ezberletmiyoduk”(G-20).

“Şimdi bununla ilgili bi anımı anlatayım size. Ben okullarda gezi kolunda da çalıştım kültür edebiyat kollarının yanında. Gezi kolunda çalışırken çocukları öncelikle Çanakkale’ye götürmek isterdim. Bi yıl böyle bi gezi yaptım. Onda da Kirazlı Bölge Yatılı Okulu müdürüyle görüştük, sağ olsun bizi orda konaklattırdı. Çocuklara daha ucuza gelsin istedim. Biz akşam vakti Kirazlı Yatılı Okulu’na vardık. Benim geziye götürdüğüm öğrencilerimin de %80’inin ekonomik durumu oldukça iyiydi. Onlar otelde de konaklayabilirdi. Ben istedim ki yatılı bölgede zor şartlar altında okuyan çocuklarında hallerini görsünler istedim. Hayatı görsünler istedim. Okul müdürü ranzalı odaları verdi bize ama orayada girdiğiniz zaman burnunuzu bi tuvalet kokusu dağlıyodu. Bizim burada battaniye meşhur olduğu için sınıfta bi tane öğrencimizin babasıninda battaniye fabrikası vardı. Babası hediye etti iki, üç tane battaniye okula hediye götürdük. Ben okul müdürünün yanına gittim, hediyeleri verdim, döndüğümde benim çocuklar yatmamışlar. Bana söyledikleri de “Bizim uykumuz yok” Hayır! Yorgunlardı fakat yatakları beğenmediler, yatmadılar, bende onlara kızdım. Ben yan odada yatıyorum gürültü istemiyorum dedim. Biz sabah kalktık müdür kahvaltıda çıkartmış. Kahvaltı ve koca tencerede çay, saplı alimünyum bardakla

dolduruyosunuz. Benim çocuklar yemek istemedi çoğu. ‘Bizim karnımız tok, canımız istemiyo’ dediler. Ben kahvaltımı ettim, yiye yedi yemeyende kaldı. Ve biz Çanakkale’ye vardık, feribotla karşıya geçtik. Benim niyetim onları cezalandırmaktı. Öğle yemeği yedirmicektim.Şehitlikleri gezdik biz, dönüyoruz. Acıktıklarını söylediler. Bu sefer kıyamadım, gittim onlara simit aldım, içecek aldım, feribotta içti bunlar. Ve akşama kadar ben yemek molası vermedim, aç durdular. Feribotta gelirken bitanesi bana geldi dedi ki Çanakkale’nin atmosferinden çok etkilenmiş, “Öğretmenim bizim tarihimiz ne kadar şanlı, bizim atalarımız ne büyükmüş” dedi. Tabi bende etkilenmiştim. Zaten onları görmelerini istiyordum. Ve ben o gün yemek molası vermedim. Çok acıktıklarını söylüyorlar, ha şimdi vericez şimdi vericez diye diye ta akşam sekiz buçukta yemek yedirdik. Ve sonra eve döndüklerinde o çocukların şartlarını gördüler ve ailelerinin kıymetini öğrendiklerini söylediler. Oradan geldikten sonra herhalde evlerinde bazı değişiklikler oldu, velilerden teşekkür gelenler olmuştu. Çocuklar görerek hem daha iyi öğrendiler hem o Çanakkale’yi gördüler hem de yatılı bölge okullarını. Biz gelince bunun sınıfta değerlendirmesini yaptık. Dedim ki ‘Bakın çoğunuz öğretmen olacaksınız.Gittiğiniz bölge okulunun şartları çok iyiydi, siz orayı beğenmediniz ama kim bilir nerelere atanacaksınız’ dedim. Sonra bunlardan öğretmen olanlar gittikleri yerlerden telefonlar açıyolar ‘Hocam burası Kirazlı gibi değil, daha kötü’ falan filan diye. Yani öğretmenliği sevmeden yapılamaz. Çocukları seveceksiniz” (G-9).

G-18 isimli görüşmeci şuan ki dönemde öğretmenlik mesleğinin öğrenci odaklı olduğunu bu yüzden de yapılamayacağını belirtmektedir.

“Valla şuanda öğretmen olunmaz. Şuanda onlara hiçbir şey söylemem. Öğretmende olmalarını istemem. Çünkü şuanda öğrencilere çok büyük haklar verilmiş. Tamam verilmesin demiyorum ama kardeşim disiplin olmayan yerde başarı olmaz. Ben şuanda öğretmen olmak istemem. Sakız çiğneyebiliyo öğrenci sınıfta. Benim dersimde çiğneyemez. Çiğnetmem ben, onu o sınıfta tutmam. Hadi şimdi tutma bakalım. Anasına gitcek, babasına gitcek; ee benim hocam sakız çiğnetmiyo. Çiğnetmem ben. Sen

şimdi bu öğrencinin sakız çiğnemesine müsaade edersen, sakalına; saçına müsaade edersen olmaz. Sen öğrenciyi şeye sokarsan, nedir onun adı, öğretmenler kuruluna temsilci olarak sokarsan, ona haklar verirsen, sen kimi, neyi savuncan ya, nasıl öğretmenlik yapacan? Yani böyle öğretmenlik olmaz. Böyle başarı olmaz. Bu ilerde çok daha büyük sorunlara yol açar”(G-18).

Öğretmenlere bu hususlarda “Ekleme istediğiniz başka bir şey var mı?” diye sorduğumuzda hepsi teşekkür edip eğitim hayatımız için başarı dileklerini iletirken G-20,G-15, G-12,G-18, G1 ve G-2 isimli öğretmenler bazı eklemeler yapmıştır:

“Çok teşekkür ediyorum. Tüm öğretmen olan arkadaşlarımı da sevgiyle kucaklıyorum”(G-12).

“Teşekkür ederim. Yani bunlar böyle kısa sürede konuşulacak şeyler değil. Türkiye'nin eğitim sorunu çok önemli, yani siyasal iktidarlara göre eğitim değişmemeli. Her gelen siyasi iktidar eğitimi daha ileriye taşımak için omuz vermeli, destek vermeli. Bir toplumu kaldırmak istiyorsak eğitimi sağlam temellere oturtmak lazım. Sana başarılar diliyorum” (G-1).

“Valla ben mesleğimden çok memnundum, yine seçerdim. Bulduğum durumdan da memnunum, arkadaşlarımdan çok memnunum. Her çalıştığım yerde, ülkemizin her yerinde, baya değişik yerlerde çalıştım. Çok güzel ilişkilerimiz vardı. Bazı şeylerden şikayetçi olsak da genelde iyi diyebilirim. Memnunum yani öğretmen olduğum için. Hatta şakalaşırız bile arkadaşlarla, geriye dönmek istiyoruz zaman zaman yine aynı heyecanı yaşamak.1999'da emekli oldum, severek yaptım, yirmi bir yıl yaptım”(G-2).

“Yok. Ekleriz yine sonra sen gelip gittikçe” (G-15).

“Sen bide ders verme tekniklerini araştır bak”(G-18).

“Ya eklemek istediğim şey şu: Bu ülke hepimizin sağcısı, solcusu, yobazı, çağdaşı, yaşayan her insanın vatani bu ülke. Birinci öncelik bu vatanın korunması ve bu vatanda barış içinde birlikte yaşama felsefesi olmalı. Eğer bunu kaybedersek başka gideceğimiz ülke yok. Ben yanarsam herkes yanar, sen yanarsan hepimiz yanarız. Bir tek şeye ihtiyacımız var.Birbirimizi dinleyecek, saygı gösterecek, bu ülke için çalışacak.Dünyanın en güzel yerinde yaşıyoruz, en güzel coğrafyasında. Bir günde dört mevsimi yaşıyoruz. Yedi mevsim var bu ülkede. Antalya 22 derece bugün.(Görüşme,şubat ayında gerçekleştirilmiştir.)Bunun değerini bilecek”(G-20).

O yıllara ait materyaller olarak; öğretmenlerin verdiği fotoğraf, başarı belgesi ve yazmış oldukları kitaplarda bulunan görseller kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜBÖLÜM

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1.Tartışma

Geleceği yapılandırılacak olan öğretmenlerin, mesleklerine ait tarihi deneyimleri bilmeleri gerekmektedir. Çünkü tarih, geleceği aydınlatan yollardan birisidir. Tarihi olayları yaşanan zaman diliminde ve coğrafyada değerlendirmek gerekir. O zamanki koşulları, yaşam şekillerini, toplum yapısı gibi olguları iyi bilmek gerekir. Bununla beraber bu olay ve olgulardan günümüze ve geleceğe dair sonuçlar çıkartabiliyorsak hayatı kolaylaştıran, ışık tutan bir kılavuz edinmiş oluruz.Söz konusu araştırmanın amacı geçmişin kılavuzları olan,1970’li yıllarda görev yapan öğretmenlerenedinilen bilgilerle;o dönemki öğretmenlik mesleğini, okul koşullarını, yaşanan sorunları, toplumun öğretmene bakışımı, mesleki gelişimlerini eğitim sistemi ve gerçekleştirilen eğitim-öğretim faaliyetlerini değerlendirmektir.

Yapılan çalışmada 1970’li yıllarda görev almış öğretmenlerle yapılan görüşme sonucunda verdikleri cevaplar analiz edilmiştir.Bu sayede şimdiki ve gelecek nesillere ışık tutacak olan öğretmen adaylarının geçmişte yaşananlardan ders çıkarmaları; bu çıkarımlarla mesleklerinde gelişme göstermeyi ve ideal öğretmen olma yolunda ilerlemelerini sağlayarak tarih bilimini bir eğitici olarak görmeleri hedeflenmektedir. UYGUN’un 2013 yılında Türk Eğitim Sistemi Sorunları isimli araştırma tespit ettiği sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri açısından yapılan çalışmayı destekler niteliktedir.

“Mezun Oldukları Okullar Hakkında Tartışma”

Çalışmaya katılan öğretmenlerin aktardıklarına istinaden 1970’li yıllarda öğretmen yetiştiren kurumlar; Öğretmen Okulları ve Eğitim Enstitüleri, üniversitelerin Fen Edebiyat Fakülteleri, İslam Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen Okulları’dır. Günümüzde ise Üniversitelerin Eğitim, Spor Bilimleri ve İlahiyat fakültelerinde 4 yıllık bir lisans eğitimi sonucunda öğretmen yetiştirilmektedir. Ayrıca; İktisat, İşletme ve Fen Edebiyat fakültelerinden mezun olan öğrenciler 3 aylık bir formasyon eğitimi sonrasında öğretmen unvanını kazanmaktadırlar.

AYCAN’ın 2015 yılında yayımladığı “Liselere öğretmen yetiştirmede geri adım: Yükseköğretmen okullarından pedagojik formasyon kurslarına” isimli çalışmasında Cumhuriyet öncesi kurulan 1970’li yıllara kadar ülkemizin lise

öğretmeni gereksinimi sağlayan Yüksek Öğretmen Okulları; tarihsel gelişimi, öğrenci profili ve mezunlarının özellikleri bakımından tanıtılmıştır. Bu okulların öğrenci kaynağı olan İlköğretmen Okullarının öğretmenlik meslek derslerinin haftalık ders saatleri, kapatılan Anadolu Öğretmen Liseleri ve pedagojik formasyon kurslarının ile karşılaştırılmıştır. Ayrıca günümüzde lise öğretmeni yetiştirmek amacıyla açılan pedagojik formasyon kurslarının öğretmen yeterliklerini ne derecede karşılayacağı incelenmiştir. Bazı ülkelerin öğretmen yetiştirme programlarındaki gelişmeler verilirken liselere öğretmen yetiştiren Eğitim Fakültelerinin Ortaöğretim Fen ve Matematik Eğitimi (OFMA) ile Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi (OSA) Bölümlerine öğrenci alımının durdurulması sorgulanmıştır. Pedagojik Formasyona yönelik sunulan öneriler açısından iki çalışma birbiriyle paralellik göstermektedir.

“Mesleki Gelişim Programlarına (hizmet öncesi ve hizmet içi) İlişkin Tartışma.

Çalışmada görüşülen öğretmenler 1970’li yıllarda Hizmet öncesi ve Hizmet içi eğitim, kurs veya seminer imkanlarının bulunmadığını belirtmişlerdir. IŞIK, ÇILTAŞ ve BAŞ’ın 2010 yılındaki “*Öğretmen yetiştirme ve öğretmenlik mesleği*” isimli çalışmasında hem stajyer hem de deneyimli öğretmenlerin, öğretme etkinlik çalışmalarından günden güne uzaklaştığını belirtmiş; öğretmene, alanına özgü hedef ve davranışları kazandıracak iyi bir hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim verilmesini vurgulamıştır. Ayrıca ilk başta öğretmen yetiştiren kurumlara, öğretmenlik yapmaya istekli, başarı düzeyi yüksek öğrencilerin seçilmesi, başvurulara kişilik ölçekleri uygulanması, ÖSYM, MEB ve YÖK’ün eş zamanlı ve bağlantılı çalışma yapmaları önerilmiştir. Mesleki gelişime yönelik belirlediği sorunlar ve sunulan öneriler bakımından iki çalışma birbiriyle paralellik göstermektedir.

“Maaşlar ve Yaşam Koşullarına Yönelik Tartışma”

Araştırmaya katılan öğretmenlerden pek çoğu yapılan mülakatlar neticesinde 1970’li yıllardaki öğretmen maaşlarının, alım gücünün ve yaşam standartlarının şimdikine göre daha iyi durumda olduğunu belirtmişlerdir. Türk Eğitim-Sen Sendikasının 2017 yılında yapmış olduğu araştırmada;

“1976 yılında 5 bin 546 lira maaş alan bir lise öğretmeni 141 kilo dana eti, 4 bin 750 lira maaş alan bir ilkokul öğretmeni de 121 kilo dana eti alabilirken; 2005 yılında 670.80 YTL maaş alan 9/1 derecedeki bir öğretmen 61 kilo et alabiliyor. Maaşı 836.40 YTL olan ¼ derecedeki bir öğretmen ise 76 kilo dana eti alabiliyor. Yine 1976 da bir lise öğretmeni maaşıyla 652 kilo, bir ilkokul öğretmeni maaşıyla 558 kilo çay alınabilirken; bugün 9/1 derecedeki bir öğretmen maaşıyla ancak 87 kilo, ¼ derecedeki bir öğretmen maaşıyla da 108 kilo çay alınıyor” denilmektedir. Tespit edilen durum ve öneriler açısından yapılan araştırma çalışmamızı desteklemektedir.

“Öğretmen Örgütlenmelerine Yönelik Tartışma”

Çalışmaya katılan öğretmenlerle yapılan mülakatlar sonucunda 1970’li yıllarda üç aktif örgütlenme bulunduğu tespit edilmiştir. Bu örgütlenmeler; TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası), TÖBDER (Tüm Öğretmenler Birleşme ve dayanışma Derneği) ve Milliyetçi Öğretmenler Derneği’dir. Araştırmaya katılan öğretmenlerimizin pek çoğunun bu sendikalara üye olduğu ve aktif görev aldıkları tespit edilmiştir. Yıldırım’ın 2013 yılında gerçekleştirdiği “*Türkiye’de Öğretmen Örgütlenmeleri*” çalışması incelendiğinde 1970’li yılların öğretmen örgütlerinin isimleri, sayıları ve etkilerine yönelik bulgular çalışmamızı destekler niteliktedir.

“Öğretmenlik Mesleğini Seçme Nedenleri Üzerine Tartışma”

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda, mesleğin seçilme nedenlerinin başında öğretmenlik mesleğinin devlet kapısı olarak düşünülüp, garantili bir iş olduğu için seçildiği görülmüştür. İkinci sırada ise görüşmecilerimizin; öğretmenlerini, öğrencileri ve öğretmenlik mesleğini sevdikleri için bu mesleğe girmek istedikleri tespit edilmiştir.

ASLAN’ın 2015 yılında İlköğretim okullarında 6 kadın, 6 erkek olmak üzere 12 öğretmen ile gerçekleştirdiği “Öğretmenliğin Meslek Olarak Seçilmesinde Etkili Olan Temel Unsurlar” isimli nitel çalışma, öğretmenlerin mesleki tercihlerinde, mesleğe duydukları ilgi, sosyal ve ekonomik koşullar ve mesleğin detaylarıyla ilgili farkındalık gibi özel durumların etkili olduğunu göstermiştir. Öğretmenlik mesleğinin seçilmesinde bireysel etkenlerin olduğu gibi, sosyal etkenlerin de etkili olduğunu belirten çalışma; sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamda ortaya çıkan göstergelerin dikkate alınarak, halen görev yapmakta olan öğretmenlerin, kendi mesleklerine bakış açılarında ve bu mesleği tercih etmelerinde ne gibi sebeplerin etkili olduğunu belirlemeye çalışmıştır. Söz konusu iki çalışma öğretmenlerin mesleklerini seçme gerekçelerine ilişkin bulgularda birbirlerine paralellik göstermektedir.

4.2.Sonuç

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler ve bu görüşmelerin çözümlenmesi sonucunda şu durumlar tespit edilmiştir:

- Öğretmen yetiştiren kurumlar: Eğitim Enstitüleri, Öğretmen okulları ve Yüksek Öğretmen Okullarıdır. Ayrıca İslam Enstitüleri de mevcuttur
- Yatılı okullar mevcut ve genelde imkânsızlıklardan dolayı tercih edilmektedir. Fakat öğretmenlere kattıkları ise oldukça fazladır; imkânsızlıklarla mücadele etmeyi, dayanışmayı, disiplini, arkadaşlığı toplumla birlikte hareket etmeyi, topluma uyum sağlamayı öğrenmişlerdir
- Göreve başlama konusunda koşul yok; sınavsız ve atama yerleri kurayla belirlenmektedir. KPSS (Kamu Personel Seçme Sınavı), sözlü yada yazılı bir sınav veya mülakat bulunmamaktadır. Atamalar mezun olduktan sonra ortalama bir ay içerisinde gerçekleşmektedir. Bakanlık atamayı ya direkt gerçekleştirir ya da öğretmenlere kura yoluyla görev yerlerini kendilerinin belirlemesine imkân tanır.
- Hizmet içi eğitimler yetersiz hatta yok denecek kadar azdır. Öğretmenler, bu eksiklikleri İngilizce kursu - daktilo kursu gibi dışarıdan kendi çabalarıyla aldıkları eğitimlerle ve gerek branşlarına yönelik gerekse kültürel alanda okudukları kitaplarla tamamlamışlardır.
- O zamanlar imkânlar kısıtlı; okul donanımları, sınıflar, sıralar, öğretmenler yetersizdir. Fakat bu zorluklar öğretmenleri yıldırmak yerine hırslandırmış; sorunlarla tek başlarına mücadele etmişlerdir.
- O zamanki şartlar daha kısıtlı fakat öğretmen ve öğrenci kalitesi daha iyi durumdadır. Bunun nedeni öğretmenlerin daha iyi eğitim almış olmaları ve bu eğitimin dışında kendilerini geliştirmek, yetiştirmek adına sürekli çabalamalarıdır.
- Öğretmen eksikliği yüzünden branş dışında en çok girilen dersler Elishi-Resim-Ahlak Bilgisi – İngilizce-Beden Eğitimi dersleridir.

- Kültürel etkinlikler genelde piyes, bando ve spor takımları, maçlar üzerinedir. Türkiye’de tiyatro ve sinema kültürünün gelişmeye başladığı döneme denk geldiği için tiyatro çalışmaları oldukça fazladır. Öğrenciler de bu konuda hevesli ve aktiflerdir.
- 70’li yılların öğretmen maaşları yeterlilik konusunda şimdikinden daha iyi durumdadır. Burada, o dönemin alım gücünün yüksekliği de etkindir. Hemen hemen bütün öğretmenler, o dönemin alım gücünün şimdikinden daha yüksek olduğunu aktarmıştır.
- Öğretim programları o yıllarda da Milli Eğitim Bakanlığınca düzenlenmektedir. Eğitim şuraları yapılmış ancak öğretmenlerden herhangi bir görüş alınmamıştır.
- Öğretmenler şimdi olduğu gibi o yıllarda da örgütlülerdir. O dönemde üç aktif örgütlenme söz konusudur: TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası), TÖBDER (Tüm Öğretmenler Birleşme ve dayanışma Derneği) ve Milliyetçi Öğretmenler Derneği.
- TÖS 8 Temmuz 1965 yılında kurulmuş fakat 1971 yılında gerçekleşen 12 Mart askeri darbesi sonucu kapatılmıştır. İlk ve tek genel başkanı Köy Enstitüleri mezunu ünlü yazar ve öğretmen Fakir BAYKURT’tur.
- TÖBDER 3 Eylül 1971’de Türkiye Öğretmenler Sendikasının (TÖS) devamı olarak kurulmuştur. 200 bin öğretmenin üye olduğu, Türkiye'nin en büyük öğretmen örgütlenmelerindendir. Kuruluşuna Köy Enstitülü kökenli birçok öğretmen öncülük etmiştir. TÖB-DER, 1980 yılında gerçekleşen askerî darbe sonrası 1981’de o dönem yürürlükte olan 141 ve 142. maddeye dayanılarak kapatılmıştır.
- Örgütlenmeler meslekî sorunların çözümüne yardımcı olmaktadır. Ancak siyasi bir oluşuma yönelimleri, siyasi etkileri mesleğin söz konusu sorunlarını çözmeyi zorlaştırmaktadır.
- Siyasetin etkisi ise oldukça yüksektir.

- O yıllarda öğretmene saygı çok daha fazladır. Öğretmen, toplumda üst model, örnek ve saygın bir kişiliktir. Bu yüzden, aileler çocuklarını öğretmenlere “Eti de kemiği de senin”diyerek güvenle teslim etmiştir.
- Eğitim sistemi öğrenciden çok öğretmen odaklıdır.
- Mesleğe gönülden bağlılık esastır. Öğrenciye bir şeyler verebilmek ön plandadır. Aldıkları ücreti hak edebilmek faydalı olabilmek en büyük istekleridir.

4.3.Öneriler

- Araştırmanın devamında 1970’li yıllardan sonra yaşanan mesleğe ilişkin durumlar, kurulan Eğitim Fakülteleri ve öğretmen liseleri, öğretmen atamalarında uygulanan KPSS sınavı ve öğretmenlik mesleğinin çağımızdaki durumuna ilişkin çalışmalar yapılabilir.
- 1980’li yıllardan günümüze öğretmen yetiştiren kurumlar ve bu kurumlara giriş şartları, eğitim süresi vb. konular incelenebilir.
- Öğretmenlerin mesleği seçme nedenlerine (ekonomik nedenler-rol model vb.) ilişkin çalışmalar yapılabilir.
- Formasyon programlarının amacı ve yeterliliğine ilişkin çalışmalar yapılabilir.
- 1970’li yıllarda mezun olduktan sonra mesleğe atanmak için herhangi bir koşul ya da sınav bulunmamaktadır. Günümüz şartlarında mesleğe başlayabilmek için başarılı olunması gereken Kamu Personel Seçme Sınavının (KPSS) amacı gerekliliği ve yeterliliği incelenebilir. Öğretmen ve öğrenci görüşleri alınabilir.
- 1970’li yıllarda mesleki gelişim programları yetersizdir. O yıllardan sonraki hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimin gelişimine yönelik çalışmalar yapılabilir. Mesleki gelişim programlarına ilişkin öğretmen görüşleri alınabilir.

- 1970’li yıllarda eğitim programları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmaktadır. Günümüzde bu programların ne şekilde hazırlandığı, amacı ve yeterliliğine ilişkin çalışmalar yapılabilir.
- 1980’li yıllardan günümüze okulların donanım durumu, materyal yeterliliği, öğretmen sayısı yeterliliği incelenebilir.
- 1970’li yıllarda öğretmenler öğretmen ekiskliğinden branşı dışındaki derslere girmişlerdir. Günümüz öğretmen yeterliliği ve hangi durumlarda farklı derslere girildiğine ilişkin çalışmalar yapılabilir.
- 1970’li yıllarda görev yapan öğretmenler mesleklerine gönülden bağlıdırlar. Günümüzde görev yapan öğretmenlerin mesleğe olan bağlılıklarını ölçmeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Mesleğe olan bağlılık nasıl artırılabilir bu duruma yönelik öğretmen görüşleri alınabilir.
- 1970’li yıllarda öğretmenlik mesleğine büyük bir saygı vardır. 1980’li yıllardan günümüze kadar olan mesleğin saygınlık durumu incelenebilir ve saygınlığı arttırmak adına yapılması gerekenler nelerdir bu konuda öğretmen görüşleri alınabilir.
- Öğretmenlerin günümüzdeki özlük hakları, maaş ve yaşam koşullarını inceleyen çalışmalar yapılabilir.
- 1980’li yıllardan günümüze sınıf geçme şartları, disiplin cezaları ve caydırıcılığı öğretmen ve öğrenci görüşü alınarak incelenebilir.
- 1980’li yıllardan günümüze okullarda uygulanan kültürel faaliyetler ve öğrenciye etkilerine ilişkin çalışmalar yapılabilir. Öğretmen ve öğrenci görüşleri alınabilir.
- Günümüzdeki eğitim sendikaları ve mesleki sorunlara yönelik etkilerine ilişkin çalışmalar yapılabilir.
- 1980’li yıllardan günümüze siyasetin eğitim üzerindeki etkisi öğretmen ve öğrenci görüşü alınarak incelenebilir.

- 1980’li yıllardan günümüze ders işleme yöntemleri üzerine öğrenci ve öğretmen görüşleri alınabilir.
- Araştırmada Uşak ve Manisa’da ikamet eden öğretmenlerle görüşülmüştür. Çalışmanın devamında farklı bölgelerde ikamet eden öğretmenlerle görüşülebilir veya Türkiye genelinde bir çalışma yapıp bölgeler arası karşılaştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, A., (1999). Öğretmen Yetiştirmede Mesleki (Pedagojik) Formasyonun Önemi. *Köprü – Üç Aylık Fikir Dergisi*, S.68.
- Akar, İ., (1990). *Türkiye’de Öğretmen İstihdam Politikası Ve Uygulaması*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Akkoyunlu, B., Telli E. ve Çetin, M. N., (2014). *Çeşitli ülkelerde öğretmen yetiştirme programları*. (e.t. 13 Ocak 2018).
- Akyüz, Y. (1985). *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1985’e)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Akyüz, Y., (1970). Türkiye’de İlk Öğretmen Kuruluşları Hakkında Orijinal Bir Belge Ve Unutulmuş Bir Kaynak. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* C.3, S.1 – 4.
- Akyüz, Y., (1978). Türkiye’de Öğretmenin ‘Öğretmen ve Meslek İmajı’. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*.
- Akyüz, Y., (1999). Cumhuriyet’ten Günümüze Öğretmenlik Mesleğine Toplumdaki İmajına Bir Bakış ve Tarihten Çıkarılmayan Dersler. 21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Ulusal Sempozyumu. Ankara: Tekışık Yayınları.
- Akyüz, Y., (2001). *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 2001’e)*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Alkan, C., (2000). *Meslek ve Öğretmenlik Mesleği*. (Editör: V. Sönmez). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Altın, E., *Türk Eğitim Sisteminin Amaçları Yapısı ve Sorunları*.(2001)
- Aslan, N., (2015). Öğretmenliğin Meslek Olarak Seçilmesinde Etkili Olan Temel Unsurlar. *The Journal of Academic Social Science Studies*, S.37.
- Avcı Akçalı, A. ve Aslan, E. (2012). Tarih Öğretiminin İyileştirilmesi Yolunda Alternatif Bir Yöntem: Sözlü Tarih. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 669-688.
- Aycan, Ş., (2015). Liselere Öğretmen Yetiştirmede Geri Adım: Yüksek Öğretmen Okullarından Pedagojik Formasyon Kurslarına. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.2, S.2.

- Aydın, R., (1999). *Türk Öğretmen Sorunları (1940 – 1955 Yılları Arasında)*.Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Bağcı A. Ö., Özer, B., (2015) Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Reformları. Meb Sunumu
- Balkır, S. E., (1998). *Eski Bir Öğretmenin Anıları (1908 – 1940)*. Cumhuriyet Gazetesi Yayınları (İlk Baskı: 1967).
- Baskan, G., Aydın, A., Madden T., (2006). Türkiye’deki Öğretmen Yetiştirme Sistemine Karşılaştırmalı Bir Bakış. *Çukurova Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. C.15, S.1.*
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, (1967). *Türkiye Eğitim Hareketleri 1927 – 1966*. Ankara: T.C. Başbakanlık.
- Baykara, T. (1996). *Tarih Araştırma Ve Yazma Metodu*, İzmir: İrfan Kültür ve Eğitim Merkezi.
- Büyükkaragöz, S., (1987). Genel Ortaöğretime Öğretmen Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumları Programlarının Dünü Ve Bugünü. Öğretmen Yetiştiren Kurumların Dünü - Bugünü – Geleceği Sempozyumu. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Büyükkaragöz, S., (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş Eğitiminin Temelleri*. Konya: Mikro Yayınları.
- Cauce, S., (2001). *Sözlü Tarih ve Yerel Sözlü Tarih Kuramı*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Cırlı, H. ve Sorgu, B., (1987). *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*. Ankara: Unesco Yayınları.
- Çağlar, D., (1987). Öğretmen Adaylarının Seçimi ile İlgili Uygulamaların Dünü - Bugünü ve Yarını. Öğretmen Yetiştiren Kurumların Dünü - Bugünü – Geleceği Sempozyumu. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y., (2005). Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Danacıoğlu, E. (2001). *Geçmişin izleri: Yanıbaşımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Danacıoğlu, E. (2010). *Geçmişin izleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Demircioğlu, İ. H. (2005). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*. AnıYayıncılık, 52.

- Demircioğlu, İ.H. (2005). Sözlü Tarihin bir öğretim yaklaşımı olarak tarih derslerinde kullanımı, II. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi.
- Dilaver, H., (1994). *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme ve İstihdam Şartları*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Duman, T., (1991). *Türkiye’de Orta Öğretime Öğretmen Yetiştirme (Tarihi Gelişimi)*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Duman, T., (1998). Cumhuriyetimizin 75. Yılında Öğretmen Yetiştirme Sistemimizin Sorunları. Milli Eğitim, S.139.
- Engin, S., (1998). *Efsane Öğretmen*. Ankara: Evren Yayıncılık.
- Ergün, M., (1987). Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Çalışmalarının Gelişmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.2.
- Ergün, M., *Öğretmen Yetiştirme Reformları (1848 – 1980)*.(2005)
- Eskicumalı, A., (2000). *Eğitim Öğretim ve Öğretmenlik Mesleği*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Eşme, İ., (2001). *Yüksek Öğretmen Okulları*. İstanbul: Bilgi - Başarı Yayınevi.
- Eşme, İ., (2014). *Türkiye’de Eğitimci İstihdamı ve Atanamayan Öğretmenler*. (e.t. 8 Şubat 2018).
- Gazel, A. (2015).*Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Bir Yaklaşım Olarak Sözlü Tarih*.Tarih Öğretim Yöntemleri, (Editör: Demirel, M.), Ankara: PEgem Akademi Yayınları.
- Güçlü, M., (2013). 1950 ve 1980 Yılları Arasında Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Alanında Görülen Temel Eğilimler. *OPUS Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırma Dergisi*, C.3, S.4.
- Gündüz, M., *Günümüzde Öğretmen Yetiştirme*.(2000)
- Güven, İ., (2003). 1940’dan Günümüze Öğretmenlerin Ekonomik Sorunlarının Tarihsel Analizi. *Milli Eğitim Dergisi*, S.160.
- Işık, A., (2013). *Öğretmen Okullarının Tarihçesi*. (e.t. 13 Ocak 2018).
- Işık,A, (2010) Çiltaş, A. Baş, F. Öğretmen Yetistirme ve Öğretmenlik Mesleği.*Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi S.1*
- İggers, G. (2000). *Yirminci Yüzyılda Tarih Yazımı. Gül Çağalı Güven (Çev.)*. İstanbul:Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- İncegöl, S. (2010). *Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Bir Sözlü Tarih Uygulaması*.

Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi

- Kabahasanoğlu, V., (1976). *Eğitim Enstitüleri*, İstanbul: Toker Yayınları.
- Kabapınar, Y. (2007). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara:Maya Akademi.
- Kandemir, K. (2017). *Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi,Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaptan, S., (1986). *Türkiye’de Yükseköğretim Reformu ve İnsan Gücü Potansiyeli*. Ankara: DPT Yayınları.
- Kartal, M., (2011). Türkiye’nin Alan Öğretmeni Yetiştirme Deneyimleri ve Sürdürülebilir Yeni Model Yaklaşımları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.29.
- Kavcar, C., (1999). Nitelikli Öğretmen Sorunu. Eğitimde Yansımalar V – 21. Yüzyılın Eşiğinde Eğitim Sistemi Ulusal Sempozyumu. Ankara.
- Kaya, Y. K., (1987). *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*. Ankara: Unesco Yayınları.
- Kaya, M. (2013). *Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi OlarakSözlü Tarih: Amaç, içerik, uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi,Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kilimci, A. S., (2011). *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Koçer, H. A., (1967). *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Problemi (1848 – 1967)*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- Kumru, G. (2009). *Tarih öğretimi açısından sözlü tarih yazımı: Karaca Ahmet Dergâhı Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi,Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kurtdere Fidan, N. (2009). Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri.*Kuramsal Eğitimbilim*, (2), 1-18.
- Küçükahmet, L. (1994). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Gazi ÜniversitesiYayınları.
- Küçükoğlu, A., (2004). Türkiye’nin Öğretmen Yetiştirme Serüveninde Eğitim Enstitüleri ve Bir Model Olarak Kazım Karabekir Enstitüsü. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- MEB EARGD, (1998). *Çağdaş Öğretmen Profili*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.

- MEB (2005a). *T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (8. sınıf) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayıncılık.
- MEB. (2005b). *Sosyal Bilgiler ve T.C. İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Öğretim Programı (6,7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayıncılık.
- MEB. (2017a). *8. sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu.
- MEB. (2017b). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- MEB. (2017c). *İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8. Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayıncılık.
- MEB. (2018). *8. sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı*.
- MEB, (1938). *Öğretmen Okularına Giriş Şartları Talimatnamesi*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- MEB, (1943). *Köy Enstitüleri Programı*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- MEB, (1947). *Köy Enstitüleri Programı*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- MEB, (1952). Öğretmen Yetiştiren Her Derecedeki Okul ve Enstitülere Öğrenci Kabul ve Kayıt Hakkındaki Genelge. *Tebliğler Dergisi*, C.5, S.688.
- Oktay, A., (1991). Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenin Nitelikleri. İstanbul: *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, S.3.
- Öymen, H. R., (1978). *Köy Enstitüleri Kuruluşlarının Tarihi Gelişimi. Eğitim Hareketleri*.
- Öz, M. (2018). *8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Konularının Anlatılmasında Sözlü Tarih Metodunun Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Uşak: Uşak Üniversitesi
- Öz, S. N., (1971). *Bu Nasıl Adam: Bir Öğretmen Anıları*. İstanbul: Baha Matbaası.
- Özçakır, A. İ., (2013). *Nereden Nereye? 165 Yılda Öğretmen Okulları*. (e.t. 11 Şubat 2018).
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 11(1), 328.
- Özer, E. (2012). *Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel ve Sözlü Tarih Etkinliklerinin Programlanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Öztürk, C., (1998). *Türkiye’de Düünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Öztürk, C. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Öğretimi*. Ankara:Pegem Akademi Yayınları.
- Özyürek, L., (1981). *Öğretmenlere Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programlarının Etkinliği*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Safran, M. ve Ata, B. (2006). *Okul Dışı Tarih Öğretimi. Tarih Eğitimi Makale veBildiriler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Safran, M., (2013) *Mesleki ve Teknik Eğitime Öğretmen Yetiştirme*.
- Sarı, İ. (2002). *Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Ünitelerinde Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarih*.Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sarı, İ. (2006). Akademik tarih ve tarih öğretiminde sözlü tarihin yeri ve önemi.*Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*.10(3), 109-122.
- Sarı, İ. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Etkinliklerinin Öğrenci Başarı,Beceri ve Tutumlarına Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi ÜniversitesiEğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sayimli, K. (2017). *İlkokul Öğrencilerinin Sözlü Tarihe Yönelik Tutumları*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, SakaryaÜniversitesi.
- Tan, M., (1998). *Eğitim Yönetiminde Bir Kadının Profili: Nimet Zerrin Tüzün. / Türkiye’de Eğitim Yönetimi, Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu’na Armağan*. İstanbul: Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları.
- Tan, M., (2001). *Düriye Köprülü’nün Çocukluğu*. Bir Genç Kız Yetiştiriyor. Tarih ve Toplum.
- Taymaz, H., (1992). *Hizmet İçi Eğitim*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Tekben, Ş., (1962). *Neden Köy Enstitüleri?* İstanbul: Gençlik Yayınları.
- Tekışık, H. H., (1986). Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği ve Sorunları. *Çağdaş Eğitim Dergisi*.
- Tekışık, H. H., (2002). *Öğretmen Adaylarına Son Ders ve Genç Öğretmenlere Mesaj*. Ankara: Tekışık Yayınları.
- Thompson, P. (1999). *Geçmişin sesi: Sözlü tarih*. Şehnaz Layikel (Çev.). İstanbul:Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Tonguç, E., (2001). *Bir Eğitim Devrimcisi: İsmail Hakkı Tonguç*. Ankara: Güldikeni Yayınları.

- Türer, A. (2011). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 24, 543.
- Uslu, L., *Bir Cumhuriyet Öğretmeninin Kısa Hayat Hikayesi*. *Sosyal Bilimler Dergisi Hacettepe Üniversitesi*
- Uygun, S., (2003). *Türkiye’de Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Sözlü Tarih Araştırması (1937 – 1954)*. Yayımlanmış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Uygun, S., (2010). *Sözlü Tanıkların Dilinden Çanakkale’de Öğretmen Yetiştiren Kurumların Tarihi (1955 - 1992)*. Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı (95. Yıl Özel Sayısı).
- Uygun, S., (2013). *Türk Eğitim Sistemi Sorunları*(Geleneksel ve Güncel). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldırım, A. ve Simsek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*.Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, H., (2013). *Türkiye’de Öğretmen Örgütlenmeleri (1960 – 1980)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Yıldırım, Z.(2015) ,Öğretmen Yetiştirme Reformları Cumhuriyet Öncesi Dönem. MEB sunumu

EKLER

EK 1

GÖRÜŞMECİLERE SORULAN SORULAR

- Adınız, Soyadınız?
- Yaşınız?
- Anne ve baba mesleği nelerdir?
- Medeni durumunuz?
- Mezun olduğunuz okul, enstitü veya üniversiteden bahseder misiniz?
  - Fakülteniz ve bölümünüz neydi? Eğitim süresi ne kadardı?
  - Öğretmenlik Branşınız nedir? (Sınıf Öğretmeni - Meslek Öğretmeni)
- Göreve hangi yıl, nerede, hangi tür okulda (lise – ortaokul – şehir veya köy okulu) başladınız?
- Hangi derslere girdiniz?
-
- Öğretmenlik mesleğini seçmenizdeki nedenler nelerdir?
  - Herhangi bir etken veya rol modeliniz var mıydı?
- O yıllarda göreve başlama koşulları nelerdi?
  - Herhangi bir sınava ya da mülakata alındınız mı?
- Mesleki gelişim için herhangi bir programa katıldınız mı? (Kurs, seminer, hizmet içi eğitim)
-
- Meslekte ilk karşılaştığınız sorunları hatırlıyor musunuz?
-
- Görev aldığınız okullar donanım bakımından nasıldı?
  - Derslikler, sınıf koşulları ve öğretmen sayısı hakkında biraz bilgi verir misiniz?
- Ders işlerken uyguladığınız yöntemler nelerdir?
- Görev aldığınız okullarda ne gibi kültürel etkinlikler olurdu?

- Bu faaliyetlerde sizin yeriniz ve rolleriniz hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- O yıllardaki öğretmen maaşları ve öğretmenlerin yaşam standartları/koşulları nasıldı? Biraz bahseder misiniz?
- Çalıştığınız yerlerde öğrenci ve velilerin size ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumları nasıldı?
- Çalıştığınız kurumlarda idarenin size ve diğer öğretmenlere karşı tutumu nasıldı?
  - Siz idarecilik yaptınız mı?
  - Yaptıysanız nasıl bir yöneticiydiniz?
- O yıllardaki eğitim sistemi sizce nasıldı?
  - Eğitim anlayışı ve içeriğinden biraz bahsedebilir misiniz?
- Öğretim Programları kimler tarafından hazırlanıyordu?
- O dönemde siyasetin eğitim sistemi üzerindeki etkisi sizce ne düzeyde ve nasıldı?
- O dönemde öğretmenlerin örgütlenmesine dair neler söyleyebilirsiniz?
- Mesleki sorunların çözümünde bu örgütlenmelerin etkisi ne düzeydeydi?
- O yılları şimdiki dönemle kıyaslıyorsak toplumun öğretmene bakışı, ders saatleri, çalışma koşulları ve mesleki yeterlilik açısından şimdiki öğretmenler ve öğretmenlik mesleği hakkında ne düşünüyorsunuz?
- O yıllara dair unutmadığınız bir anınızı paylaşır mısınız?
- O döneme ait elinizde fotoğraf – karne – sertifika-plaket gibi görsel materyaller mevcut mu?
- Son olarak öğretmenlik mesleğini seçecek olan adaylara neler söylemek istersiniz?
- Bu hususlarda eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

EK-2**GÖRÜŞMECİLERİN ELİNDE BULUNAN FOTOĞRAFLAR**

Fotoğraf 1. G-5 İsimli Öğretmenden Bir 29 Ekim Etkinlik Fotoğrafi (1970)

Fotoğraf 2. G-5 İsimli Öğretmenin Arşivinden Alınan Etkinlik Sırasında Çekilen Bir Fotoğraf.(1970)

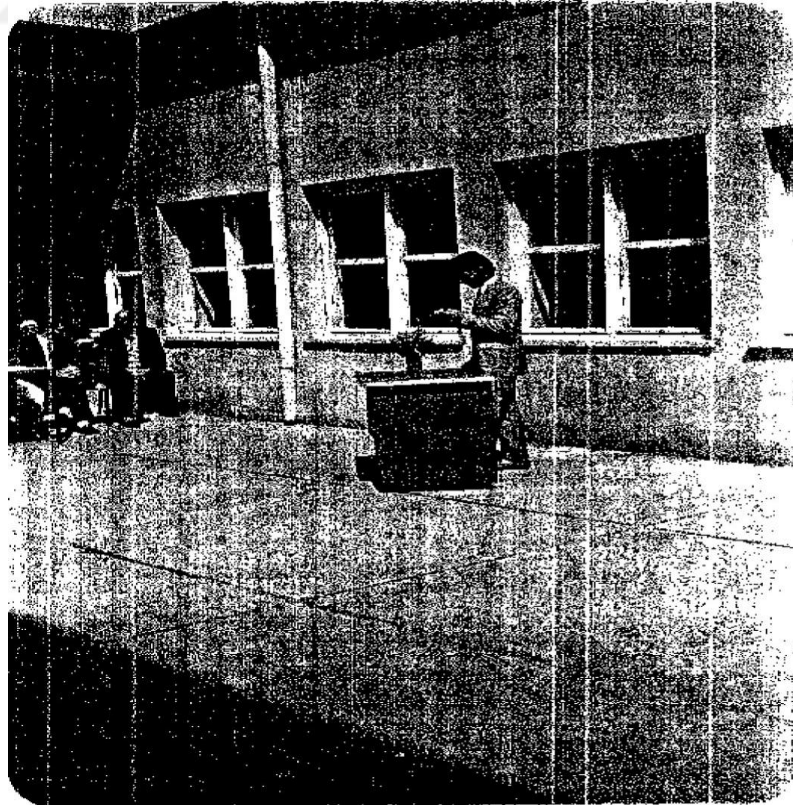
Fotoğraf 3. Öğretmenler Gününe ait Bir Fotoğraf.(1972)

Fotoğraf 4. G-5 İsimli Görüşmecinin Sunduğu Etkinlik.(1970)

Fotoğraf 5. 10 Kasım Anmaları (1970).

Fotoğraf 6. 10 Kasım Anmaları. (1973)

Fotoğraf 7. G-3 İsimli Öğretmenden Bir Lisede Çekilmiş Fotoğraf (1975)

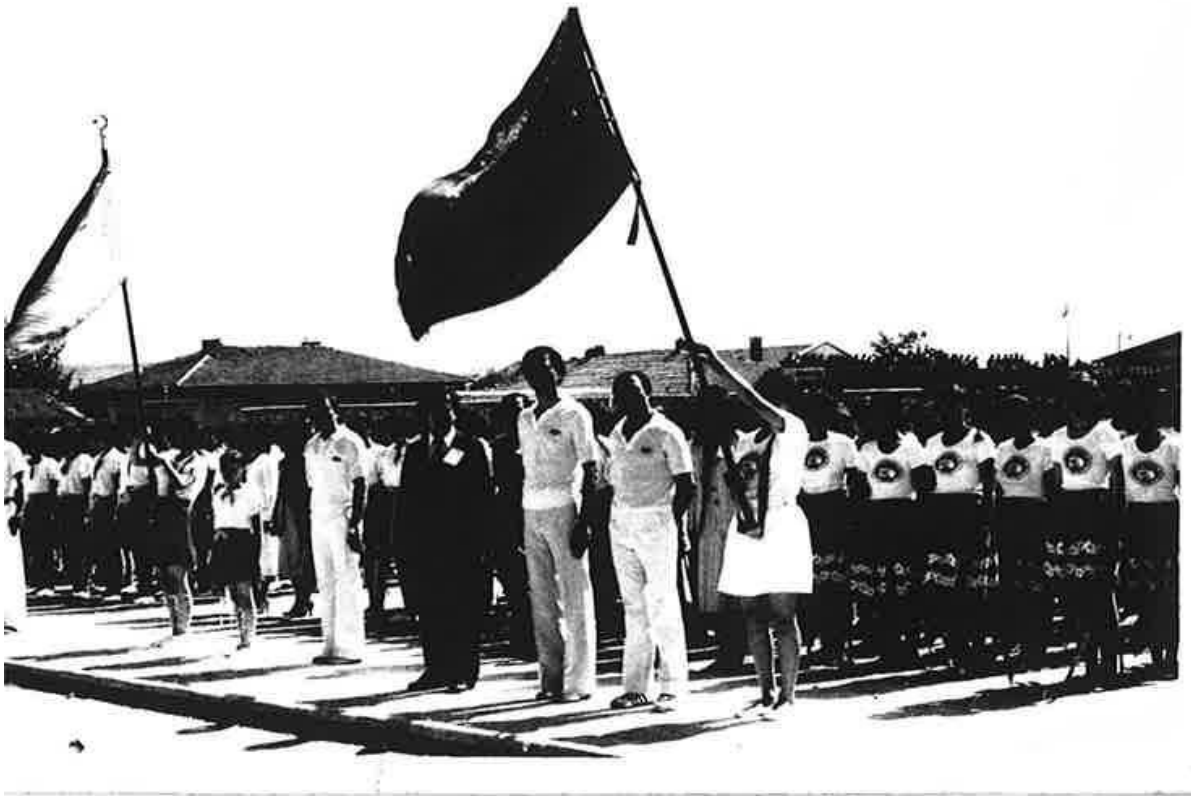
Fotoğraf 8. Bir Sendika Toplantısı.(Yıl Bilinmiyor)

Fotoğraf 9. Salihli Kırveli Ortaokulu.(Yıl Bilinmiyor)

Fotoğraf 10. Salihli’de Bir Öğretmenler Buluşması Etkinliğinden.(Yıl Bilinmiyor)

Fotoğraf 11. Bir 19 Mayıs Etkinliği.(Yıl Bilinmiyor)

Fotoğraf 12.1970'lerin Sınıflarından Bir Görüntü.(Yıl Bilinmiyor)

Fotoğraf 13. G-6 İsimli Öğretmen Okul Bahçesinde Öğrencileriyle Birlikte.(1978)

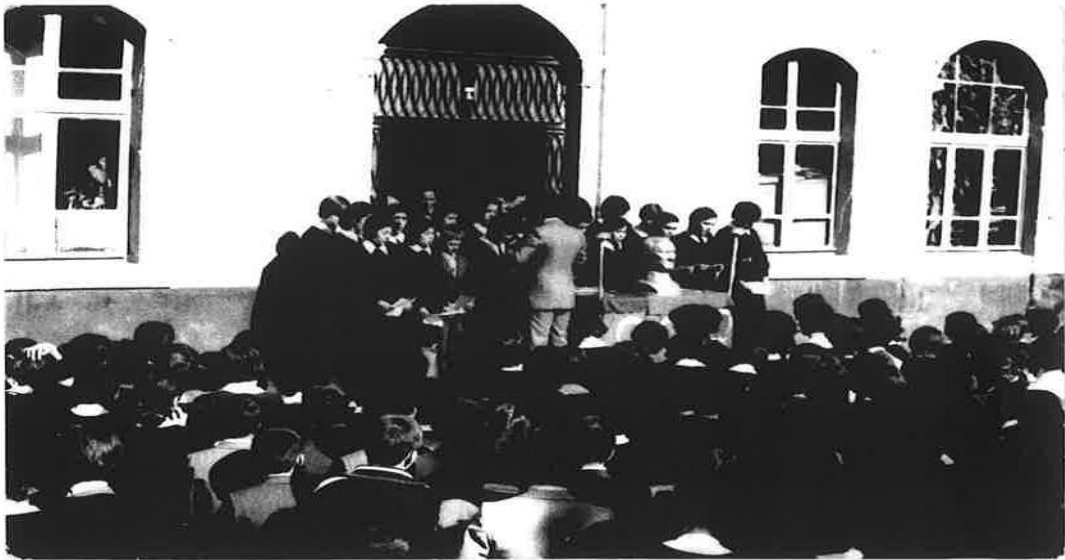

Fotoğraf 14.G-9 İsimli Öğretmenin Arşivinden Bir 19 Mayıs Etkinliği.(1979)

Fotoğraf 15. Fotoğraf 15: G-14 İsimli Müzik Öğretmenine Ait Fotoğraflar.(1979)

Fotoğraf 16. G-14 İsimli Görüşmecinin Yıl Sonu Okul Etkinlikleri.(1979)

Fotoğraf 17. G-14 İsimli Görüşmeci Öğrencileriyle.(1979)

Fotoğraf 18. Bir Yerli Malı Haftası Etkinliği.(Yıl Bilinmiyor)

Fotoğraf 19. Uşak Valiliğine Ziyaret.(Yıl Bilinmiyor)

Fotoğraf 20. G-14 İsimli Öğretmen Öğrencileriyle Okul Bahçesinde.(1980)

Fotoğraf 21. Halit Ziya Ortaokulu Öğretmenleri.(Yıl Bilinmiyor)

Fotoğraf 22. Veda Gecesi Etkinliklerinden Bir Fotoğraf.(Yıl Bilinmiyor)

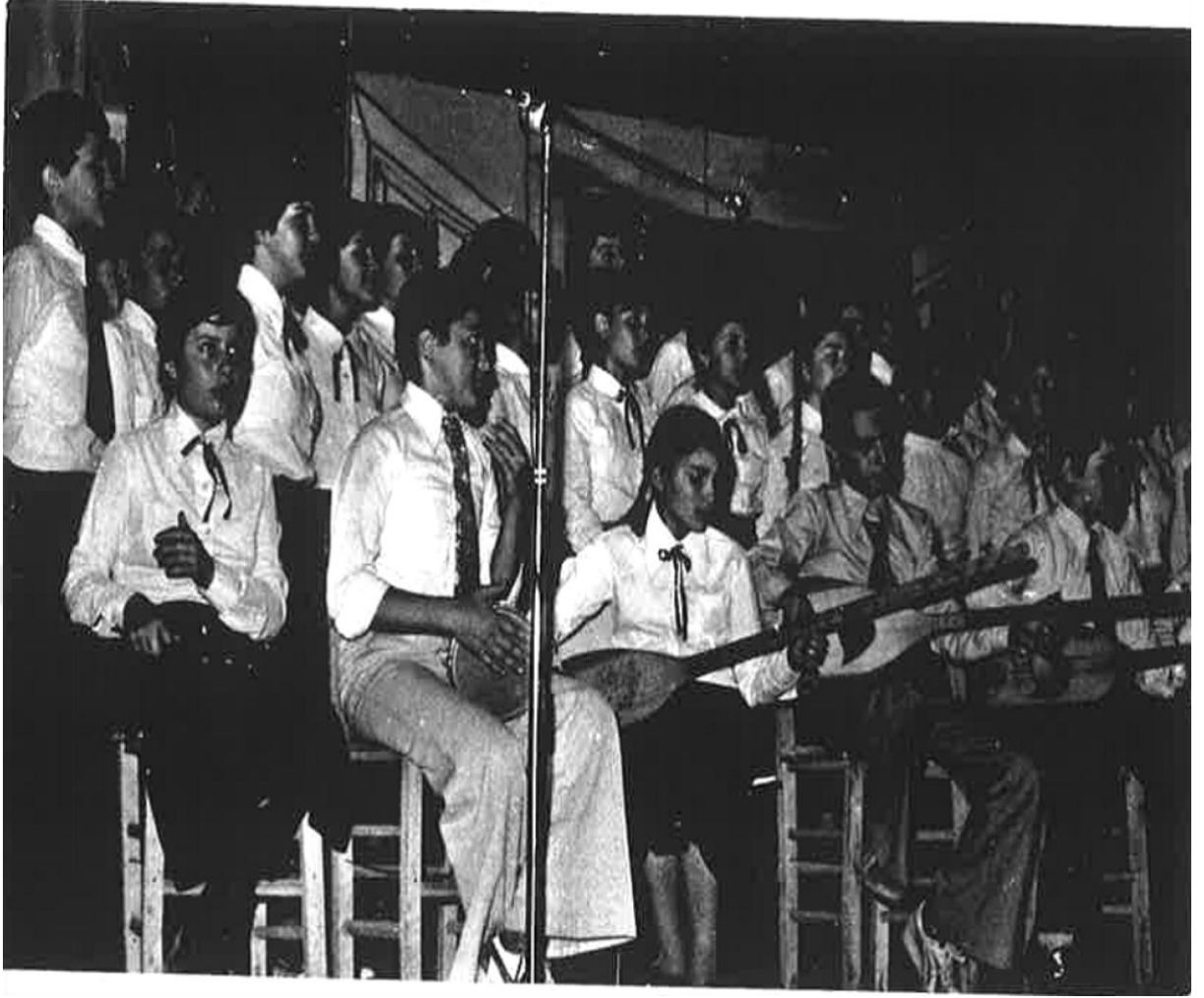

Fotoğraf 23. Bir Etkinlik Sonrası Öğrencilerle.(Yıl Bilinmiyor)

Fotoğraf 24. G-14 İsimli Öğretmenin Arkadaşlarıyla Olan Fotoğrafı.(1979)

Fotoğraf 25. Bir Okul Korosu.(1976)

Fotoğraf 26. G-14 İsimli Öğretmen Bir Öğretmen Arkadaşı ve Öğrencileriyle Beraber.(Yıl Bilinmiyor)

Fotoğraf 27. G-13 İsimli Öğretmenin Arşivinden Bir 19 Mayıs Etkinliği.(Yıl Bilinmiyor)

Fotoğraf 28. G-12 İsimli Öğretmenin Öğrencileriyle Beraber Çektirdiği Fotoğraf.(1976)

DÜĞERİ ZEHİRİ

Muntacım sana. Nur misreplerini gönül tellerime
 Öskülden gelen pul pul olup yudalar bu inteyişte ellerime
 Sen ver ruhumdaki cehaletler sarımsını
 Çikabileyim düellige yönüyle tek kasıma.

Danat beni hasinente bulut bulut yükseltyim
 Medeniyim diyenterin önünde boyun bükük gezmeyeyim.

Seniden öğrenci olmay, döneyim ö naki saflığa
 Davo olur musun icimdeki için için kanayan yaraya?

Ösleyim öğleri, bir ustar bir ustar, fırlı fahat misali
 Sirtınadayım meşer ö büyüklük milletimin vebâli
 Hafif mi sarımsı, kaskora Törtüye dir yüküm

~~Bakara deşit yaktuğum, diye gider büküm büküm~~

Yorgun yüzlünde sabrın kavgasını görüyüm
 Karanlığı aydınlık, inisire ailesi olayım
 Ve fazilet bayrağını, bilgi dugunı doruğuna iletayım
 Usul ellerimi öğretmek, busterce kerce öpüyüm.

Öğrenciniz Zehra Aydıo

2013 2-318

Öğretmenime; canı gönülden sevgilerimi iletirken öğretmen
 gününbeli kutluğorum. Aynı zamanda çinisin de öğretmenler günü
 kutlanım. Dihan ve Mustafa'ya selamı ve selamlarımı iletirim.

Aynı zamanlık arkadaşlar da öğretmenler gününde kutluğorum

SİZİ CANI GÖNÜLDEN
SEVİYORUM...

Fotoğraf 29. G-9 İsimli Öğretmene Öğrencisi Tarafından Yazılan Şiir.

HİZMETLE İLGİLİ BİLGİLER					
GÖREVLERİ	Emekli keseneği		Göreve Fırlan Başladığı Tarih	Görevdeki Değişiklik Aynılığı	
	D	K		Tarihi	Nedeni
STJ SINIF ÖĞR UŞAK MERKEZ BİREYLÜL İLK OKULU	12	1	28,10,1971	10,11,1971	NAKİL
MD YET ÖĐ UŞAK ULUBEY ÇUBUK DAĞI İLK OKULU	12	1	12,11,1971	31,10,1972	ADAYLIĞI KALDIRMA
ASİL UŞAK ULUBEY ÇUBUK DAĞI İLK OKULU	12	2	31,10,1972	18,11,1972	NAKİL
SINIF ÖĞR UŞAK SIVASLI YAYALAR İLKOKULU	12	2	28,11,1972	08,10,1973	KENDİ İSTEĞİ İLE İSTİFA
TÜRKÇE ÖĞR HAKKARI YÜKSEKOVA, YÜKSEKOVA LİSESİ	10	3	14,08,1976	13,07,1977	DERECE DÜZELTİMESİ
TÜRKÇE ÖĞR HAKKARI YÜKSEKOVA YÜKSEKOVA LİSESİ	9	3	13,07,1977	02,05,1978	NAKİL
TÜRKÇE ÖĞR UŞAK EĞİTİM ENSTİTÜSÜ	9	3	08,05,1978	18,09,1978	DERECE TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR UŞAK EĞİTİM ENSTİTÜSÜ	8	1	15,09,1978	01,03,1979	2182K.K.H.K.
TÜRKÇE ÖĞR UŞAK EĞİTİM ENSTİTÜSÜ	7	1	01,03,1979	15,09,1979	KADEME TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR UŞAK EĞİTİM ENSTİTÜSÜ	7	2	15,09,1979	04,08,1980	ASKERE SEVK
TÜRKÇE ÖĞR ERZURUM TORTUM END.MES.LİS	7	2	22,01,1987	23,01,1987	ASKERLİK DEĞE ÖLENDİRME
TÜRKÇE ÖĞR ERZURUM TORTUM END.MES.LİS	6	1	23,01,1987	21,11,1987	KADEME TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR ERZURUM TORTUM END.MES.LİS	6	2	21,11,1987	15,09,1988	NAKİL
TÜRKÇE ÖĞR KAYSERİ DEVELİ SARAY HALI O.O	6	2	30,09,1988	21,11,1988	KADEME TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR KAYSERİ DEVELİ SARAY HALI O	6	3	21,11,1988	21,11,1989	DERECE TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR KAYSERİ DEVELİ SARAY HALI O.O	5	1	21,11,1989	21,11,1990	KADEME TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR KAYSERİ DEVELİ SARAY HALI O.O	5	2	21,11,1990	21,11,1991	KADEME TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR KAYSERİ DEVELİ SARAY HALI O.O	5	3	21,11,1991	20,09,1992	NAKİL
TÜRKÇE ÖĞR KÜTHYA GEDİZ GÖKLER	5	3	09,10,1992	21,11,1992	DERECE TERFİ
HÜRRIYET - ADALET ÇOBAN İLK ÖĐ OKULU	4	1	21,11,1992	21,11,1993	KADEME TERFİ
HÜRRIYET - ADALET ÇOBAN İLK ÖĐ OKULU	4	2	21,11,1993	15,09,1994	NAKİL
TÜRKÇE ÖĞR KÜTAHYA GEDİZ GEDİZ LİSESİ	4	2	26,09,1994	21,11,1994	KADEME TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR KÜTAHYA GEDİZ GEDİZ LİSESİ	4	3	21,11,1994	21,11,1995	DERECE TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR KÜTAHYA GEDİZ GEDİZ LİSESİ	3	1	21,11,1995	31,07,1995	İNTİBAK
TÜRKÇE ÖĞR KÜTAHYA GEDİZ GEDİZ LİSESİ	3	2	31,07,1995	21,11,1995	KADEME TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR KÜTAHYA GEDİZ GEDİZ LİSESİ	3	3	21,11,1995	21,11,1997	DERECE TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR KÜTAHYA GEDİZ GEDİZ LİSESİ	2	1	21,11,1997	21,11,1998	KADEME TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR KÜTAHYA GEDİZ GEDİZ LİSESİ	2	2	21,11,1998	01,01,1999	64.CÜ MADDE (SİCİLEN)
TÜRKÇE ÖĞR KÜTAHYA GEDİZ GEDİZ LİSESİ	2	3	01,01,1999	21,11,1999	DERECE TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR KÜTAHYA GEDİZ GEDİZ LİSESİ	1	1	21,11,1999	21,11,2000	KADEME TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR KÜTAHYA GEDİZ GEDİZ LİSESİ	1	2	21,11,2000	25,11,2001	KADEME TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR KÜTAHYA GEDİZ GEDİZ LİSESİ	1	3	25,11,2001	18,10,2002	NAKİL
TÜRKÇE ÖĞR ULUBEY OMURCA İLK ÖĐ OK	1	3	01,11,2002	25,11,2002	KADEME TERFİ
TÜRKÇE ÖĞR ULUBEY OMURCA İLK ÖĐ OK	1	4	25,11,2002		

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğu tasdik olunur.

Aminin Adı Soyadı, Ünvanı, Mühür, Tarih, İmza 09/08/2004 HÜSEYİN ERTUĞRUL Okul Müdürü	Şefin Adı Soyadı, Tarih, Paraf
	Dolduranın Adı Soyadı, Tarih, Paraf HÜSEYİN ERTUĞRUL (OKUL MÜDÜRÜ)

Fotoğraf 30. G-20 İsimli GörüşmeCiye Ait Hizmet Belgesi